

Брюксел, 8.6.2023 г.
COM(2023) 309 final

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКАТА ЦЕНТРАЛНА БАНКА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ
И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ**

Информационно табло на ЕС в областта на правосъдието за 2023 г.

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Ефективните правосъдни системи са от съществено значение за прилагането на правото на ЕС и за утвърждаването на върховенството на закона и на други ценности, на които се основава ЕС и които са общи за държавите членки. Когато прилагат правото на ЕС, националните съдилища действат като съдилища на ЕС. Националните съдилища са тези, които на първо място гарантират ефективното прилагане на правата и задълженията, установени в правото на ЕС (член 19 от Договора за Европейския съюз — ДЕС).

В допълнение, ефективните правосъдни системи също са от съществено значение за взаимното доверие и за подобряване на инвестиционния климат и устойчивостта на растежа в дългосрочен план. Ето защо подобряването на ефикасността, качеството и независимостта на националните правосъдни системи е сред приоритетите на европейския семестър — годишния цикъл на ЕС за координиране на икономическите политики. Връзката между ефективните правосъдни системи, бизнес средата в държавите членки и икономиката, която работи за хората, се потвърждава в годишния обзор на устойчивия растеж за 2023 г.¹, в който са определени приоритетите за политиката на ЕС в областта на икономиката и заетостта. Добре функциониращите и напълно независими правосъдни системи могат да окажат положително въздействие върху инвестициите и са от ключово значение за тяхната защита, с което допринасят за производителността и конкурентоспособността. Те са важни също и за осигуряването на ефективно трансгранично изпълнение на договори, административни решения и разрешаване на спорове, което е от съществено значение за функционирането на единния пазар².

В този контекст в Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието се прави годишен преглед на показателите, като се обръща специално внимание на основните параметри на всяка ефективна правосъдна система:

- ефикасност;
- качество;
- независимост.

В информационното табло за 2023 г. са доразвити показателите и за трите аспекта, включително за достъпността на правосъдието за хората, изложени на риск от дискриминация, и възрастните хора, и отново за цифровизацията на правосъдието, която изигра решаваща роля за продължаване на функционирането на съдилищата по време на пандемията от COVID-19 и за подпомагане на възстановяването им след това, както и по-общо за насърчаване на ефикасни и достъпни правосъдни системи³. В настоящото издание на информационното табло се укрепва бизнес измерението и на трите аспекта, като се включват нови данни относно ефикасността в областта на борбата с корупцията⁴ и актуализирана таблица относно правните гаранции във връзка с административните решения и продължават да се представят данните относно доверието в защитата на инвестициите. И накрая, в информационното табло за 2023 г. се представя начинът, по който правосъдните системи започнаха да се възстановяват от ефектите, които пандемията от COVID-19 оказва върху ефикасността на тези системи.

---

¹ COM(2022) 780 final.

² Вж. Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Установяване и преодоляване на пречките пред единния пазар“, COM(2020) 93, и придружаващия го работен документ на службите на Комисията SWD(2020) 54.

³ Вж. Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Цифровизация на правосъдието в ЕС: Инструментарий от възможности“, COM(2020) 710, и придружаващия го работен документ на службите на Комисията SWD(2020) 540.

⁴ На 3 май 2023 г. Европейската комисия прие пакет за борба с корупцията, включващ предложение за Директива относно борбата с корупцията по наказателноправен ред. Предложение за Директива относно борбата с корупцията COM(2023) 234 и Съвместно съобщение относно борбата с корупцията JOIN(2023) 12 final.

– Годишен цикъл относно върховенството на закона —

Както бе обявено в политическите насоки на председателя Фон дер Лайен, Комисията е създала всеобхватен годишен цикъл относно върховенството на закона, за да задълбочи своето наблюдение на положението в държавите членки. Цикълът относно върховенството на закона представлява превантивен инструмент, който задълбочава диалога и съвместната осведоменост по въпросите в областта на върховенството на закона. В основата на новия цикъл е годишният доклад относно върховенството на закона, в който се предоставя обобщение на значимите събития — както положителни, така и отрицателни — във всички държави членки и в Съюза като цяло. Докладите, включително изданието за 2022 г., публикувано на 13 юли 2022 г., се основават на различни източници, включително на Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието⁵. Освен това, както обяви председателят Фон дер Лайен в речта си за състоянието на Съюза през 2021 г., в доклада относно върховенство на закона за 2022 г. са включени препоръки към държавите членки. Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието за 2023 г. беше доразвито и за да се отрази нуждата от допълнителна сравнителна информация, установена по време на изготвянето на доклада относно върховенството на закона за 2022 г., така че да се подпомогнат предстоящите доклади за върховенството на закона, включително в областта на борбата с корупцията.

Какво представлява Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието?

Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието е годишен сравнителен информационен инструмент. Неговата цел е да помага на ЕС и на държавите членки да подобрят ефективността на своите национални правосъдни системи, като им предоставя обективни, надеждни и сравними данни по редица показатели, свързани с оценката на i) ефикасността, ii) качеството и iii) независимостта на правосъдните системи във всички държави членки. В информационното табло не се представя едно-единствено общо класиране. В него по-скоро се прави преглед на начина на функциониране на правосъдните системи на всички държави членки въз основа на показатели, които са от общ интерес и значение за всички държави членки.

С информационното табло не се насърчава конкретен вид правосъдна система и всички държави членки се разглеждат на равна основа.

Ефикасността, качеството и независимостта са основни параметри на всяка ефективна правосъдна система, както и да е моделът на националната правосъдна система или на правната традиция, на която тя се основава. Данните за тези три параметъра следва да бъдат разглеждани заедно, тъй като и трите често са взаимосвързани (инициативи, насочени към подобряване на един от тях, може да повлияят и на друг).

В информационното табло са представени основно граждански, търговски и административни дела, както и, при наличие на данни, някои наказателни дела (т.е. дела за изпиране на пари в съдилища на първа инстанция), за да се помогне на държавите членки в усилията им да създадат среда, която е по-ефективна, по-подходяща за инвестиции, както и благоприятна за бизнеса и гражданите. Информационното табло е сравнителен инструмент, който се развива в хода на диалога с държавите членки и Европейския парламент⁶. С него се цели да бъдат установени основните параметри на една ефективна правосъдна система и да се предоставят съответни годишни данни.

⁵ https://commission.europa.eu/publications/2022-rule-law-report-communication-and-country-chapters_bg

⁶ Например Резолюция на Европейския парламент от 29 май 2018 г. относно информационното табло на ЕС в областта на правосъдието за 2017 г. (P8_TA(2018)0216).

Каква е методиката на Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието?

При изготвянето на информационното табло се използват различни източници на информация. Европейската комисия за ефикасност на правосъдието (СЕРЕЈ) към Съвета на Европа, с която Комисията сключи договор за извършването на специално годишно проучване, предоставя голяма част от количествените данни. Данните обхващат периода 2012—2021 г. и са предоставени от държавите членки съгласно методиката на СЕРЕЈ. Проучването съдържа също така подробни коментари и специфични за всяка държава информационни документи, които дават повече контекст. Те следва да бъдат четени заедно с цифровите данни⁷.

Събраните от СЕРЕЈ данни относно продължителността на производствата показват „необходимото време за разглеждане на висящите дела“ — изчислената продължителност на съдебните производства (въз основа на съотношението между висящи и решени дела). Данните относно ефикасността на съдилищата и административните органи, когато прилагат правото на ЕС в конкретни области, показват средната продължителност на производствата, изведена от действителната продължителност на съдебните дела. Следва да се отбележи, че продължителността на съдебните производства може да се различава значително в отделните населени места на дадена държава членка, особено в градските центрове, където е възможно търговските дейности да доведат до по-голям обем дела.

Другите източници на данни, които обхващат периода 2012—2022 г., са: групата на лицата за контакт относно националните правосъдни системи⁸, Европейската мрежа на съдебните съвети (ЕМСС)⁹, Мрежата на председателите на върховните съдилища на ЕС (NPSJC)¹⁰, Асоциацията на държавните съвети и върховните административни юрисдикции в ЕС (ACA-Europe)¹¹, Съветът на адвокатурите и правните общества в Европа (CCBE)¹², Европейската мрежа по конкуренция (ЕМК)¹³, Комитетът за регулиране на съобщенията (COCOM)¹⁴, Европейската обсерватория за

⁷ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_bg

⁸ С цел да подпомогне изготвянето на Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието и да насърчи обмена на най-добри практики във връзка с ефективността на правосъдните системи Комисията поиска от държавите членки да определят две лица за контакт — едно от системата на съдебната власт и едно от Министерството на правосъдието. Тази неформална група провежда редовни срещи.

⁹ ЕМСС обединява националните институции на държавите членки, които са независими от изпълнителната и законодателната власт и които отговарят за поддържането на съдебната система, за да може тя да осигурява независимо правораздаване: <https://www.enj.eu/>.

¹⁰ NPSJC осигурява форум, който дава възможност на европейските институции да поискат становищата на върховните съдилища и ги сближава, като насърчава дискусиите и обмена на идеи: <http://network-presidents.eu/>.

¹¹ ACA-Europe е съставена от Съда на ЕС и държавните съвети или върховните административни юрисдикции на всяка държава — членка на ЕС: <http://www.juradmin.eu/index.php/en/>.

¹² CCBE представлява европейските адвокатури и правни общества и общите им интереси пред европейски и други международни институции. Той редовно осъществява връзка между своите членове и европейските институции, международни организации и други правни организации по света: <https://www.ccbe.eu/>.

¹³ ECN бе създадена като форум за дискусии и сътрудничество между европейските органи за защита на конкуренцията в случаите, в които се прилагат членове 101 и 102 от Договора за функционирането на ЕС (ДФЕС). ECN представлява рамката за прилагане на механизмите за тясно сътрудничество, предвидени в Регламент (ЕО) № 1/2003 на Съвета. Комисията и националните органи за защита на конкуренцията на всички държави — членки на ЕС, си сътрудничат чрез ECN: http://ec.europa.eu/competition/ecn/index_en.html.

¹⁴ COCOM е съставен от представители на държавите — членки на ЕС. Основната му роля е да дава становища по проектите на мерки, които Комисията възнамерява да приеме по въпроси, свързани с цифровия пазар: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/communications-committee>.

нарушенията на правата на интелектуална собственост¹⁵, Мрежата за сътрудничество в областта на защитата на потребителите (СОЗП)¹⁶, Експертната група по въпросите на изпирането на пари и финансирането на тероризма (EGMLTF)¹⁷, Евростат¹⁸, Европейската мрежа за съдебно обучение (EJTN)¹⁹ и националните звена за контакт в борбата с корупцията²⁰.

С течение на времето методиката за информационното табло се доразвива и усъвършенства в тясно сътрудничество с групата от лица за контакт на държавите членки относно националните правосъдни системи, по-специално чрез въпросник (който се актуализира ежегодно) и чрез събиране на данни относно някои аспекти от функционирането на правосъдните системи.

Достъпът до данни, особено по показателите относно ефикасността на правосъдните системи, продължава да се подобрява. Това се дължи на факта, че голям брой държави членки са инвестирали в своя капацитет за изготвяне на по-добра статистика за съдебната система. Съществуващите все още затруднения при събирането или предоставянето на данни се дължат на недостатъчен статистически капацитет или на факта, че националните категории, за които се събират данни, не отговарят съвсем точно на използваните в информационното табло. Само в много малко на брой случаи пропуските в данните се дължат на липсата на принос от страна на националните органи. Комисията продължава да насърчава държавите членки да намалят допълнително този недостиг на данни.

Как Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието подпомага европейския семестър и по какъв начин е свързано с Механизма за възстановяване и устойчивост (МВУ)?

С информационното табло се предоставят елементи за оценка на ефикасността, качеството и независимостта на националните правосъдни системи. Целта е по този начин да се помогне на държавите членки да подобрят ефективността на своите национални правосъдни системи. Като дава възможност за сравняване на информация за правосъдните системи на държавите членки, информационното табло улеснява определянето на най-добрите практики и откриването на слабости, както и проследяването на предизвикателствата и постигнатия напредък. В контекста на европейския семестър се извършват специфични за всяка държава оценки чрез двустранен диалог със съответните национални органи и заинтересовани страни. Когато установените слабости имат макроикономическо значение, анализът в рамките на европейския семестър може да мотивира Комисията да предложи на Съвета да приеме специфични за отделни държави

¹⁵ Европейската обсерватория за нарушенията на правата на интелектуална собственост е мрежа от експерти и специализирани заинтересовани страни. Тя е съставена от представители на публичния и частния сектор, които си сътрудничат в рамките на активни работни групи. <https://euipo.europa.eu/ohimportal/bg/web/observatory/home>.

¹⁶ CPC е мрежа от национални органи, отговорни за прилагането на законодателството на ЕС за защита на потребителите в държавите от ЕС и ЕИП: http://ec.europa.eu/internal_market/scoreboard/performance_by_governance_tool/consumer_protection_cooperation_network/index_en.htm.

¹⁷ EGMLTF провежда редовни заседания с цел споделяне на мнения и подпомагане на Комисията при определянето на политики и изготвянето на нови законодателни актове за борба с изпирането на пари и финансирането на тероризма: https://commission.europa.eu/strategy/justice-and-fundamental-rights/civil-justice_bg.

¹⁸ Евростат е статистическата служба на ЕС: <http://ec.europa.eu/eurostat/about/overview>.

¹⁹ EJTN е основната платформа и организатор на обучения и обмен на знания на европейската съдебна система: <https://www.ejtn.eu/en/>.

²⁰ Комисията поддържа неформална група от лица за контакт, работещи в областта на борбата с корупцията. Вж. също https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/corruption/how-eu-helps-member-states-fight-corruption_bg.

препоръки за подобряване на националните им правосъдни системи²¹. По линия на МВУ бяха предоставени повече от 737 милиарда евро под формата на заеми и безвъзмездна финансова подкрепа, от които всяка държава членка ще трябва да отдели най-малко 20 % за цифровия преход и най-малко 37 % за мерки, допринасящи за целите в областта на климата. Към настоящия момент реформите и инвестициите, предложени от държавите членки, надхвърлят тези цели, като разходите в областта на цифровите технологии се изчисляват на 26 %, а тези в областта на климата — на около 40 %. С МВУ се предоставя възможност за предприемане на действия в отговор на специфичните за всяка държава препоръки, свързани с националните правосъдни системи, и за ускоряване на националните усилия за завършване на цифровата трансформация на правосъдните системи. Плащанията към държавите членки в рамките на МВУ, който е основан на резултатите, зависят от изпълнението на ключовите показатели и целите. Дотук са представени 6000 ключови показатели и цели, от които около две трети представляват инвестиции, а една трета — реформи. Следователно в този контекст Комисията трябваше да оцени дали се очаква плановете за възстановяване и устойчивост (ПВУ) на държавите членки да допринесат за ефективното справяне с всички или със значителна част от предизвикателствата, посочени в съответните специфични за всяка държава препоръки, или с предизвикателствата, посочени в други съответни документи на Комисията, приети в контекста на европейския семестър²². След като държавите членки представиха искания за плащане и след положителните оценки от страна на Комисията за задоволителното изпълнение на съответните ключови показатели и цели, през последните години на държавите членки бяха отпуснати общо 144,08 милиарда евро под формата на безвъзмездни средства и заеми по линия на МВУ. Към настоящия момент обаче Комисията все още не е оценила изпълнението на 92 % от ключовите показатели и целите.

Защо ефективните правосъдни системи са важни за създаването на благоприятна за инвестиции бизнес среда?

Ефективните правосъдни системи, които поддържат върховенството на закона, имат положително икономическо въздействие, което е от особено значение в контекста на европейския семестър и Механизма за възстановяване и устойчивост. Когато съдебните системи гарантират ефективно упражняване на правата, има по-голяма вероятност кредиторите да отпускат заеми, предприятията да имат по-голямо доверие и по-малка склонност за извършването на опортюнистични действия, намаляват се разходите по сделките, а иновативните предприятия е по-вероятно да правят инвестиции. В действителност наличието на ефективна правосъдна система е от жизненоважно значение за устойчивия икономически растеж. Тя може да подобри бизнес климата, да насърчи иновациите, да привлече преки чуждестранни инвестиции, да осигури данъчни приходи и да подкрепи икономическия растеж. Ползите от добре функциониращите национални правосъдни системи върху икономиката се потвърждават в разнообразни научни изследвания и академични трудове, включително от

²¹ В рамките на европейския семестър Съветът, въз основа на предложението на Комисията, отправи до седем държави членки през 2019 г. (HR, IT, CY, HU, MT, PT и SK) и до осем държави членки през 2020 г. (HR, IT, CY, HU, MT, PL, PT и SK) специфични препоръки относно правосъдните им системи. Комисията също така наблюдава съдебните реформи в България и Румъния по механизма за сътрудничество и проверка. През 2021 г. не бяха отправени специфични за отделните държави препоръки поради текущите процеси в рамките на МВУ. През 2022 г. имаше две държави членки (Полша и Унгария) със специфични препоръки, свързани с независимостта на съдебната власт.

²² Член 19, параграф 3, буква б) и член 24, параграфи 3 и 5 от Регламент (ЕС) 2021/241 на Европейския парламент и на Съвета от 12 февруари 2021 г. за създаване на Механизъм за възстановяване и устойчивост (ОВ L 57, 18.2.2021 г., стр. 17).

Международния валутен фонд (МВФ)²³, Европейската централна банка (ЕЦБ)²⁴, Европейската мрежа на съдебните съвети²⁵, Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР)²⁶, Световния икономически форум²⁷ и Световната банка²⁸.

Резултатите от проведено проучване показват тясна зависимост между намаляването на продължителността на съдебните производства (измервана като необходимото време за разглеждане на висящи дела²⁹) и ръста на броя на дружествата³⁰, както и че увеличаване с 1 % на дела на дружествата, които възприемат съдебната система като независима е свързано с по-голям оборот на дружествата и по-голям ръст на производителността³¹.

В няколко проучвания също ясно се подчертава значението на ефективността на националните правосъдни системи за дружествата. Например в едно проучване 93 % от големите дружества са отговорили, че систематично и редовно извършват преглед на състоянието на върховенството на закона (включително независимостта на съдилищата) в държавите, в които инвестират³². В друго проучване повече от половината от малките и средните предприятия (МСП) са отговорили, че разходите за съдебни производства и прекомерната им продължителност са сред основните причини да не започват съдебни производства за

²³ МВФ, Regional Economic Outlook (Регионална икономическа перспектива), ноември 2017 г., *Europe: Europe Hitting its Stride* (Европа влиза в ритъм), стр. xviii, стр. 40 и 70: <https://www.imf.org/~media/Files/Publications/REO/EUR/2017/November/eur-booked-print.ashx?la=en>.

²⁴ ЕЦБ, „Structural policies in the euro area“ (Структурни политики в еврозоната), юни 2018 г., ECB Occasional Paper Series (Тематични материали на ЕЦБ) № 210: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op210.en.pdf?3db9355b1d1599799aa0e475e5624651>.

²⁵ Европейска мрежа на съдебните съвети и Център „Монтен“ за върховенство на закона и правораздаване на Университета в Утрехт, „Economic value of the judiciary — A pilot study for five countries on volume, value and duration of large commercial cases“ (Икономическа стойност на съдебната система — пилотно проучване за пет държави относно обема, стойността и продължителността на големите търговски дела), юни 2021 г.: <https://pgwrk-websitemedia.s3.eu-west-1.amazonaws.com/production/pwk-web-encj2017-p/Reports/Economic%20value%20of%20the%20judiciary%20-%20pilot%20study.pdf>.

²⁶ Вж. например „What makes civil justice effective?“ (Какво прави гражданското правосъдие ефективно?), OECD Economics Department Policy Notes (бележки по икономическата политика на Икономическия отдел на ОИСР), № 18, юни 2013 г., и „The Economics of Civil Justice: New Cross-Country Data and Empirics“ (Икономика на гражданското правосъдие: нови сравнителни данни и емпиричен анализ), OECD Economics Department Working Papers (работни документи на Икономическия отдел на ОИСР), № 1060.

²⁷ Световен икономически форум, „The Global Competitiveness Report 2019“ (Доклад за глобалната конкурентоспособност за 2019 г.), октомври 2019 г.: <https://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2019>.

²⁸ Световна банка, „World Development Report 2017: Governance and the Law, Chapter 3: The role of law“ (Доклад за световното развитие за 2017 г.: Управлението и правото, глава 3: Ролята на правото), стр. 83 и 140: <http://www.worldbank.org/en/publication/wdr2017>.

²⁹ Показателят „необходимо време за разглеждане на висящите дела“ съответства на броя на нерешените дела, разделен на броя на решените дела в края на годината и умножен по 365 (дни). Това е стандартен показател, разработен от Европейската комисия за ефикасност на правосъдието (СЕРЕЈ) към Съвета на Европа: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/default_en.asp.

³⁰ Vincenzo Bove and Leandro Elia, „The judicial system and economic development across EU Member States“ (Съдебната система и икономическото развитие в държавите — членки на ЕС), Технически доклад на Съвместния изследователски център, EUR 28440 EN, Служба за публикации на ЕС, Люксембург, 2017 г.: http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC104594/jrc104594_2017_the_judicial_system_and_economic_development_across_eu_member_states.pdf.

³¹ Пак там.

³² Звено за разузнаване на „Икономист“, „Risk and Return — Foreign Direct Investment and the Rule of Law“ (Риск и възвръщаемост — преките чуждестранни инвестиции и върховенството на закона), 2015 г., http://www.biicl.org/documents/625_d4_fdi_main_report.pdf, стр. 22.

нарушения на права върху интелектуална собственост (ПИС)³³. Съобщенията на Комисията относно *установяването и преодоляването на пречките пред единния пазар*³⁴ и *плана за действие за ефективно прилагане на правилата на единния пазар*³⁵ също дават представа за значението на ефективните правосъдни системи за функционирането на единния пазар, и по-специално за предприятията.

Как Комисията подпомага осъществяването на добри реформи в областта на правосъдието чрез техническа подкрепа?

Държавите членки могат да ползват техническата подкрепа на Комисията, предоставяна чрез генерална дирекция „Подкрепа на структурните реформи“ (DG REFORM) по линия на Инструмента за техническа подкрепа (ИТП)³⁶, чийто бюджет възлиза на общо 864,4 милиона евро за периода 2021—2027 г. От 2021 г. насам по линия на ИТП се предоставя подкрепа на проекти, пряко свързани с ефективността на правосъдието, като цифровизацията на правосъдието, реформите на съдебните карти или по-добрия достъп до правосъдие. ИТП допълва и други инструменти, а именно МВУ, тъй като с него може да се подпомогнат държавите членки при изпълнението на плановете им за възстановяване и устойчивост. ПВУ включват, наред с другото, действия, свързани с повишаване на ефективността на правосъдието: цифровизация на правосъдието, намаляване на броя на изостаналите дела и подобряване на управлението на съдилищата и делата.

Как програма „Правосъдие“ подпомага ефективността на правосъдните системи?

С общ бюджет от около 305 милиона евро за периода 2021—2027 г. програма „Правосъдие“ предоставя подкрепа за по-нататъшното развитие на европейското пространство на правосъдие въз основа на върховенството на закона, включително независимостта, качеството и ефикасността на правосъдната система, въз основа на взаимното признаване и взаимното доверие, както и на съдебното сътрудничество. През 2022 г. бяха предоставени около 42,5 милиона евро за финансиране на проекти и други дейности в рамките на трите специфични цели на програмата:

- 11,4 милиона евро бяха предоставени, за да се насърчи съдебното сътрудничество по гражданскоправни и наказателноправни въпроси и да се допринесе за ефективното и съгласувано прилагане и изпълнение на инструментите на ЕС, както и да се окаже подкрепа на държавите членки за връзката им със системата ECRIS-TCN,

³³ Служба на Европейския съюз за интелектуална собственост (EUIPO), Информационно табло за интелектуалната собственост (ИС) и МСП за 2016 г.: https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/sme_scoreboard_study_2016/Executive-summary_en.pdf.

³⁴ COM(2020) 93 и SWD(2020) 54.

³⁵ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Дългосрочен план за действие за по-добро изпълнение и ефективно прилагане на правилата на единния пазар“, COM(2020) 94, и по-специално действия 4, 6 и 18.

³⁶ https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/funding-opportunities/funding-programmes/overview-funding-programmes/structural-reform-support-programme-srsp_en

Регламентът за ИТП беше приет през март 2021 г. В съответствие с член 5 той има за цел да подкрепя: „[...] институционална реформа и ефективна и ориентирана към услугите публична администрация и електронно управление, опростяване на правилата и процедурите, одит, увеличаване на капацитета за усвояване на финансовите средства от Съюза, насърчаване на административното сътрудничество, **ефективно прилагане на принципите на правовата държава, реформа на съдебната система**, изграждане на капацитет на органите за защита на конкуренцията и на антитръстовите органи, укрепване на финансовия надзор и засилване на борбата срещу измамите, корупцията и изпирането на пари“ (без подчертаване в оригинала).

- 16,6 милиона евро бяха предоставени в подкрепа на обучението на специалисти в областта на гражданското и наказателното право и правото относно основните права на ЕС, правните системи на държавите членки и върховенството на закона,
- 14,5 милиона евро бяха предоставени за насърчаване на достъпа до правосъдие (включително европейския портал за електронно правосъдие), правата на жертвите и правата на лицата, заподозрени или обвинени в извършването на престъпление, и за подпомагане на разработването и използването на цифрови инструменти, както и за поддържане и разширяване на европейския портал за електронно правосъдие (в допълнение към програма „Цифрова Европа“).

Защо Комисията наблюдава цифровизацията на националните правосъдни системи?

Цифровизацията на правосъдието е от ключово значение за повишаване на ефективността на правосъдните системи и изключително ефикасен инструмент за подобряване и улесняване на достъпа до правосъдие. Пандемията от COVID-19 изведе на преден план необходимостта държавите членки да ускорят реформите за модернизация в тази област.

От 2013 г. насам Информационно табло на ЕС в областта на правосъдието съдържа определена сравнителна информация по отношение на цифровизацията на правосъдието в държавите членки, например относно онлайн достъпа до съдебни решения или онлайн подаването на иски и последващите действия.

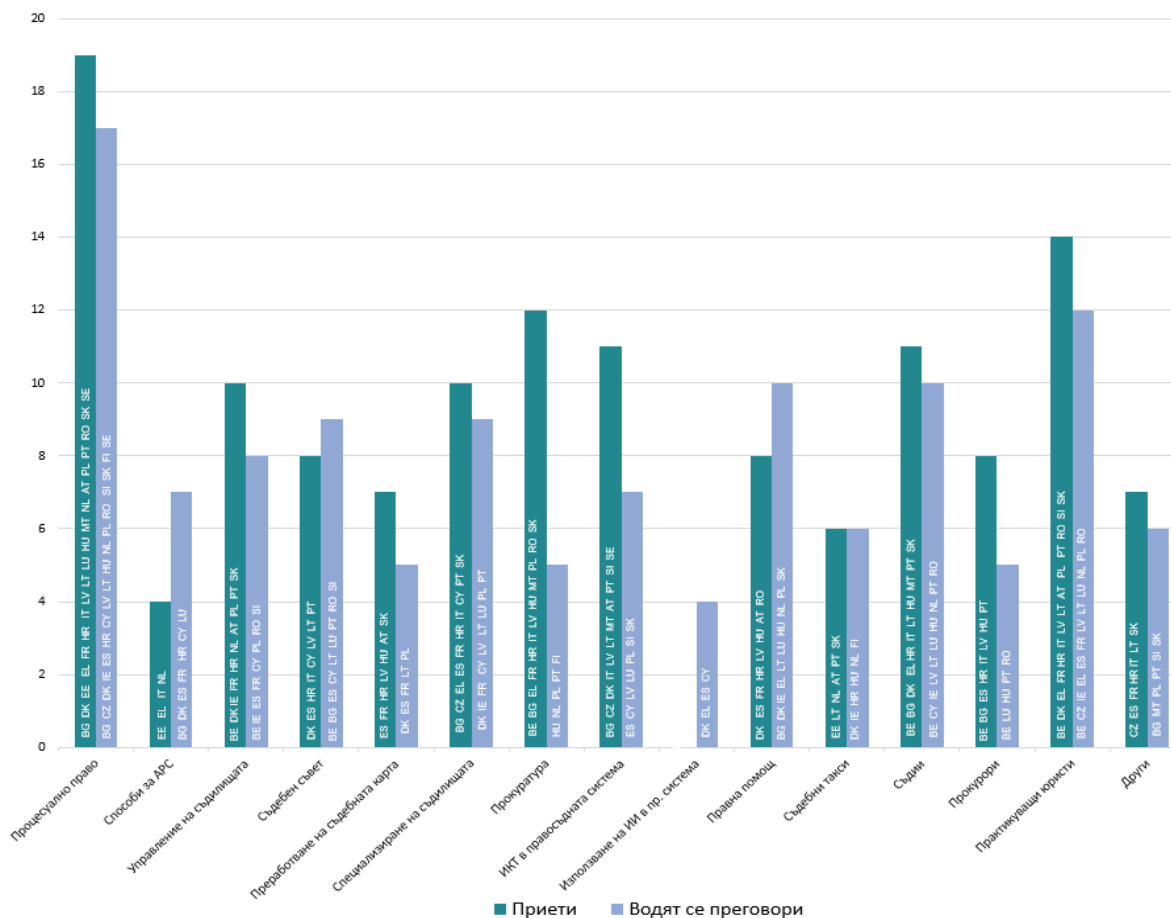
Съобщението на Комисията „Цифровизация на правосъдието в ЕС — Инструментариум от възможности“³⁷, прието през декември 2020 г., представя стратегия, която има за цел да се подобрият достъпът до правосъдие и ефективността на правосъдните системи чрез използване на технологии. Както е посочено в съобщението, от 2021 г. в Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието бяха включени редица допълнителни показатели. Целта е да се осигури цялостно и своевременно задълбочено наблюдение на областите на напредък и на предизвикателствата, които държавите членки срещат в своите усилия за цифровизация на правосъдните си системи.

2. КОНТЕКСТ: РАЗВИТИЕ ВЪВ ВРЪЗКА С РЕФОРМИТЕ В ОБЛАСТТА НА ПРАВОСЪДИЕТО ПРЕЗ 2022 Г.

През 2022 г. голям брой държави членки продължиха да полагат усилия за допълнително повишаване на ефективността на националните си правосъдни системи. На графика 1 е представен актуализиран обзор на приетите и планираните мерки в няколко области на правосъдните системи в държавите членки, които реформират своите правосъдни системи.

³⁷ COM(2020) 710 final.

Графика 1: Законодателни и регулаторни дейности по отношение на правосъдните системи през 2022 г. (приети мерки/инициативи, по които се водят преговори, по държави членки) (източник: Европейската комисия³⁸)

През 2022 г. процесуалното право продължи да е обект на особено внимание в много държави членки със значителен обем текуща или планирана законодателна дейност. Наблюдаваше се значителна активност във връзка с реформите относно статута на съдиите, правилата за практикуващите юристи, както и правилата за прокурорите. След процеса на въвеждане на законодателство за използването на информационни и комуникационни технологии (ИКТ) в редица държави членки през 2021 г., през 2022 г. бяха приети голям брой от предложените законодателни актове. Усилията от предходните години по отношение на мерките, свързани с администрацията на съдилищата, продължиха и през 2022 г. Четири държави членки планират да използват изкуствен интелект в своите правосъдни системи, но през 2022 г. не бяха приети законодателни актове в тази посока. Прегледът потвърждава заключението, че реформите в областта на правосъдието отнемат време — понякога минават няколко години от оповестяването до приемането на законодателните и регулаторните мерки и тяхното прилагане на място.

³⁸ Информацията за 26 държави членки е събрана в сътрудничество с групата на лицата за контакт относно националните правосъдни системи. Германия обясни, че се провеждат редица съдебни реформи, но обхватът и мащабът на процеса на реформи са различни в 16-те федерални провинции.

3. ОСНОВНИ КОНСТАТАЦИИ ОТ ИНФОРМАЦИОННОТО ТАБЛО НА ЕС В ОБЛАСТТА НА ПРАВОСЪДИЕТО ЗА 2023 Г.

Ефикасността, качеството и независимостта са основните параметри за наличието на ефективна правосъдна система. В информационното табло са представени показатели и за трите параметъра.

3.1. Ефикасност на правосъдните системи

В информационното табло са представени показатели за ефикасността на производствата в областта на гражданското, търговското и административното право в широк смисъл, както и в специфични области, в които административните органи и съдилищата прилагат правото на ЕС³⁹.

През 2021 г. свързаните с ефикасността показатели, по-специално броят на новозаведените дела, делът на приключените производства и необходимото време за разглеждане на висящите дела, показват първите признаци на възстановяване от ефектите на пандемията от COVID-19, които засегнаха държавите членки по различен начин (например от гледна точка на времето или тежестта)⁴⁰.

3.1.1. Развятия във връзка с натовареността на съдилищата

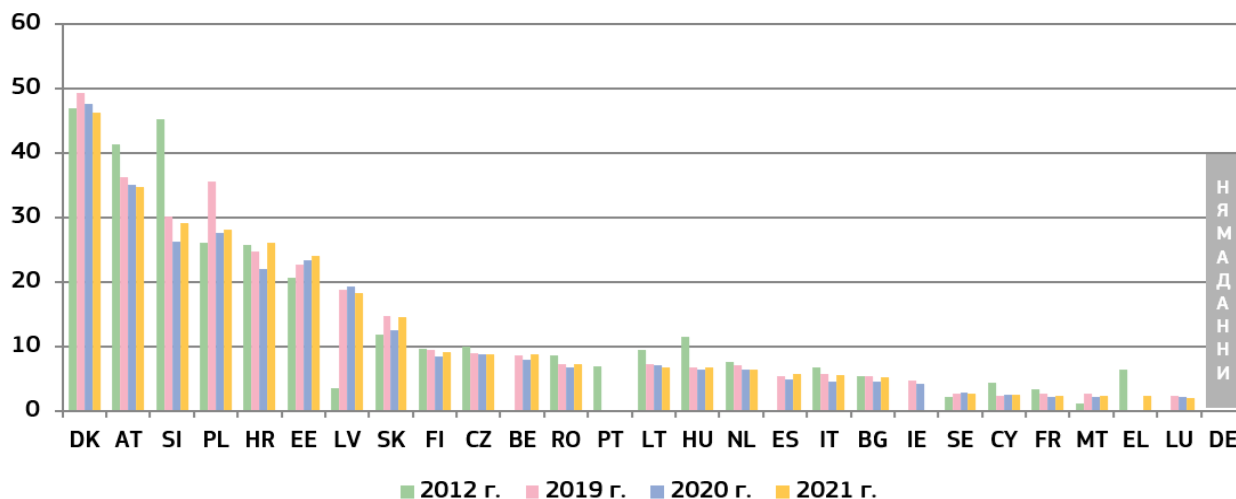
Натовареността на националните правосъдни системи е намаляла значително в три държави членки в сравнение с предходната година, увеличила се е в четири държави членки и е останала стабилна в 14 държави членки. Като цяло тя продължава да варира значително между отделните държави членки (графика 2). Това е доказателство колко е важно да продължава да се обръща внимание на развятия във връзка с натовареността на съдилищата, за да се гарантира ефективността на правосъдните системи.

---

³⁹ Изпълнението на съдебните решения също е важно за ефикасността на правосъдната система. Не са налице обаче широко достъпни сравними данни.

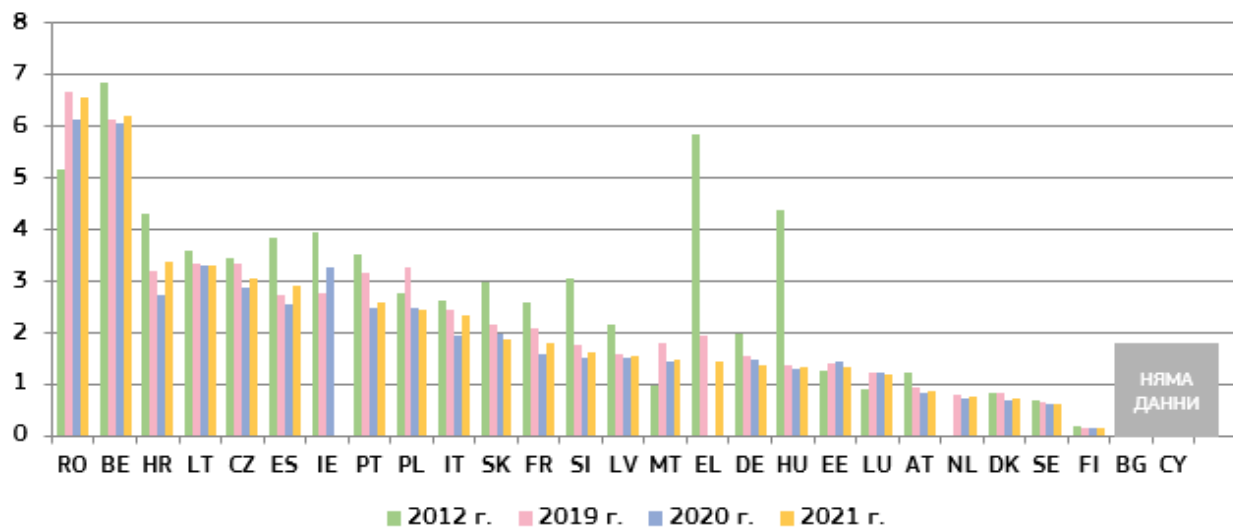
⁴⁰ В Италия временното забавяне на съдебната дейност поради строгите ограничителни мерки за справяне с пандемията от COVID-19 се отрази на необходимото време за разглеждане на висящите дела. Повече подробности за ситуацията в отделните държави членки са представени в проучването от 2021 г. относно функционирането на съдебните системи в държавите — членки на ЕС (профили на държавите), проведено от секретариата на СЕПЕJ за Комисията: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_bg.

Графика 2: Брой на новозаведените граждански, търговски, административни и други дела през 2012, 2019—2021 г. (*) (на 1-ва инстанция/на 100 жители) (източник: проучване на СЕРЕЖ⁴¹)

(*) Съгласно методиката на СЕРЕЖ тази категория включва всички спорни и безспорни производства по граждански и търговски дела, безспорните производства във връзка с поземлените и търговските регистри, други дела във връзка с регистрите, други безспорни производства, административни дела и други дела, които не са наказателноправни.

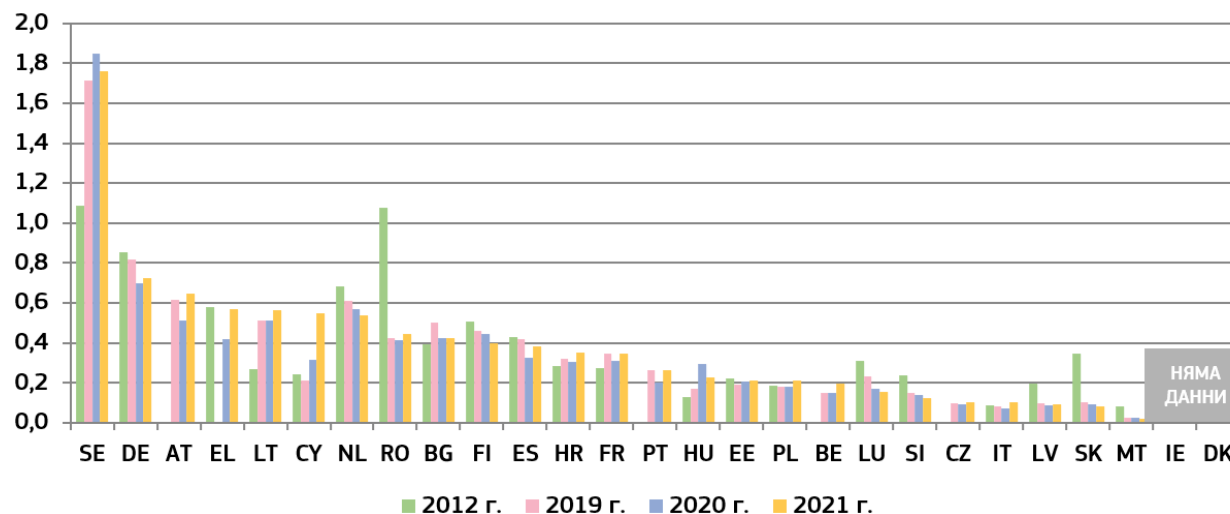
Графика 3: Брой на новозаведените спорни производства по граждански и търговски дела през 2012, 2019—2021 г. (*) (на 1-ва инстанция/на 100 жители) (източник: проучване на СЕРЕЖ)

(*) Съгласно методиката на СЕРЕЖ спорните производства по граждански/търговски дела се отнасят до спорове между страните, например спорове във връзка с договори. Безспорните производства по граждански/търговски дела се отнасят до производства, при които няма оспорване, например неоспорвани заповеди за плащане. Промени в методиката в **EL** и **SK**. Данните за **NL** включват безспорните производства.

⁴¹ Проучване от 2021 г. относно функционирането на съдебните системи в държавите — членки на ЕС, изготвено от секретариата на СЕРЕЖ за Комисията: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_bg.

Графика 4: Брой на новозаведените административни дела през 2012, 2019—2021 г. (*)
(на 1-ва инстанция/на 100 жители) (източник: проучване на СЕРЕЈ)

(*) Съгласно методиката на СЕРЕЈ административните дела се отнасят до спорове между физически лица и местни, областни или национални органи. **DK** и **IE** не отчитат административните дела отделно. През 2018 г. в **RO** някои административни процедури са премахнати от съдебната процедура. Промени в методиката в **EL**, **SK** и **SE**. В **SE** делата във връзка с миграцията са включени в рамките на административните дела (приложено със задна дата за 2017 г.).

3.1.2. Общи данни за ефикасността

Показателите относно ефикасността на производствата по граждански, търговски и административни дела в широк смисъл са: i) прогнозната продължителност на производствата (необходимо време за разглеждане на висящите дела), ii) делът на приключените производства и iii) броят на висящите дела.

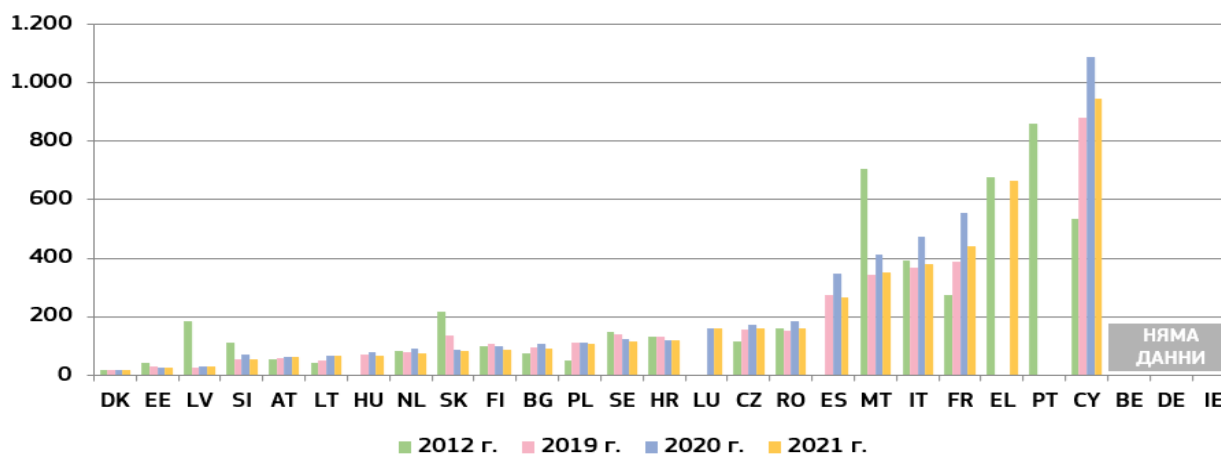
– Прогнозна продължителност на производствата –

Продължителността на производствата изразява времето (в дни), което се смята за необходимо за решаване на делото от съда, т.е. времето, което е било нужно на съда да вземе решение на първа инстанция. Показателят „необходимо време за разглеждане на висящите дела“ съответства на броя на нерешените дела, разделен на броя на решените дела в края на годината и умножен по 365 (дни)⁴². Той е изчислено количество, което показва прогнозното минимално време, необходимо за решаване на делото от съда, като същевременно се запазват текущите условия на труд. Колкото по-висока е стойността, толкова по-голяма е вероятността от дълго време за решаване на делото от съда. Графиките се отнасят предимно до производства в съдилища на първа инстанция, като в тях се сравняват данни за 2012, 2019, 2020 и 2021 г., когато такива данни са налични⁴³. На графики 7 и 9 е показано необходимото време за разглеждане на висящите дела през 2021 г. по отношение на спорните производства по граждански и търговски дела, както и административните дела на всички съдебни инстанции.

⁴² Продължителността на производствата, делът на приключените производства и броят висящи дела са стандартни показатели, дефинирани от СЕРЕЈ: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/default_en.asp.

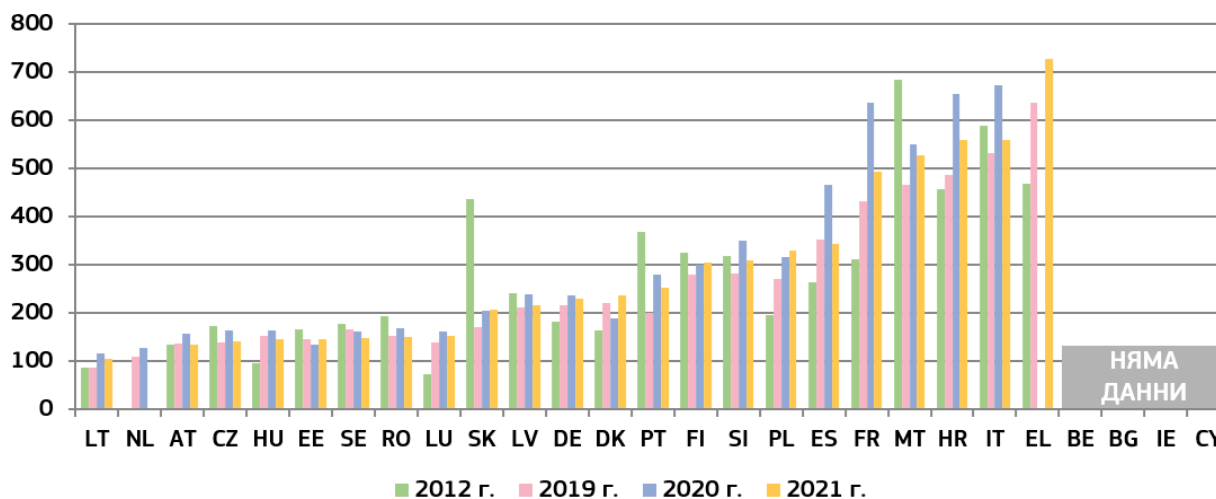
⁴³ Годините са избрани така, че да се запази осемгодишната перспектива спрямо 2012 г. като базова година и същевременно графиките да не се препълват с информация. Данните за 2010, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017 и 2018 г. се съдържат в доклада на СЕРЕЈ.

Графика 5: Време, което се смята за необходимо за решаване на граждански, търговски, административни и други дела през 2012, 2019—2021 г.(*) (на 1-ва инстанция/в дни) (източник: проучване на СЕРЕЈ)

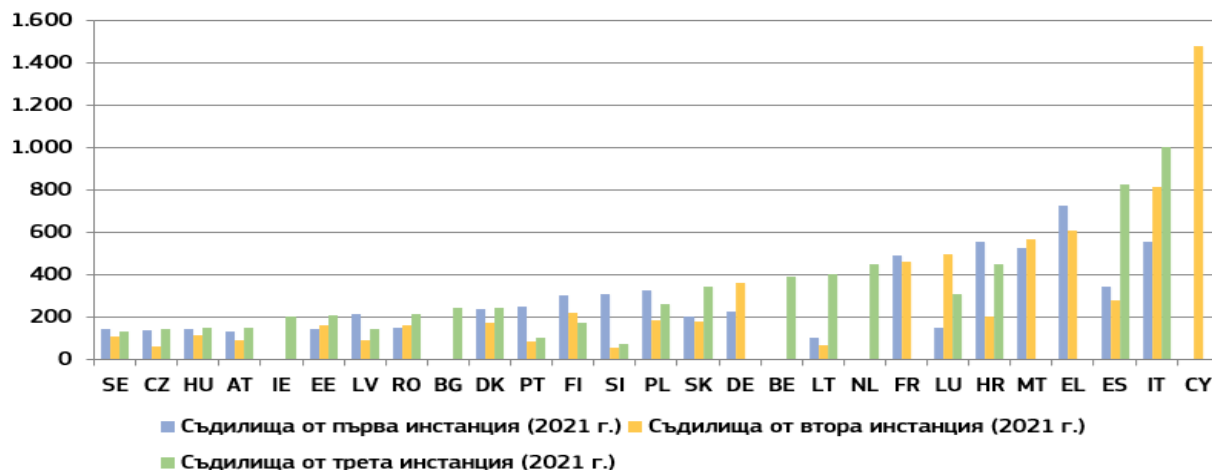
(*) Съгласно методиката на СЕРЕЈ тази категория включва всички спорни и безспорни производства по граждански и търговски дела, безспорните производства във връзка с поземлените и търговските регистри, други дела във връзка с регистрите, други безспорни производства, административни дела и други дела, които не са наказателноправни. Промени в методиката в SK. Висящите дела включват всички инстанции в CZ идо 2016 г. в SK. LV: рязкото намаляване се дължи на реформа на съдебната система, проверки за грешки и изчистване на данни в информационната система на съда.

Графика 6: Време, което се смята за необходимо за решаване на спорни производства по граждански и търговски дела на първа инстанция през 2012, 2019—2021 г.(*) (на 1-ва инстанция/в дни) (източник: проучване на СЕРЕЈ)

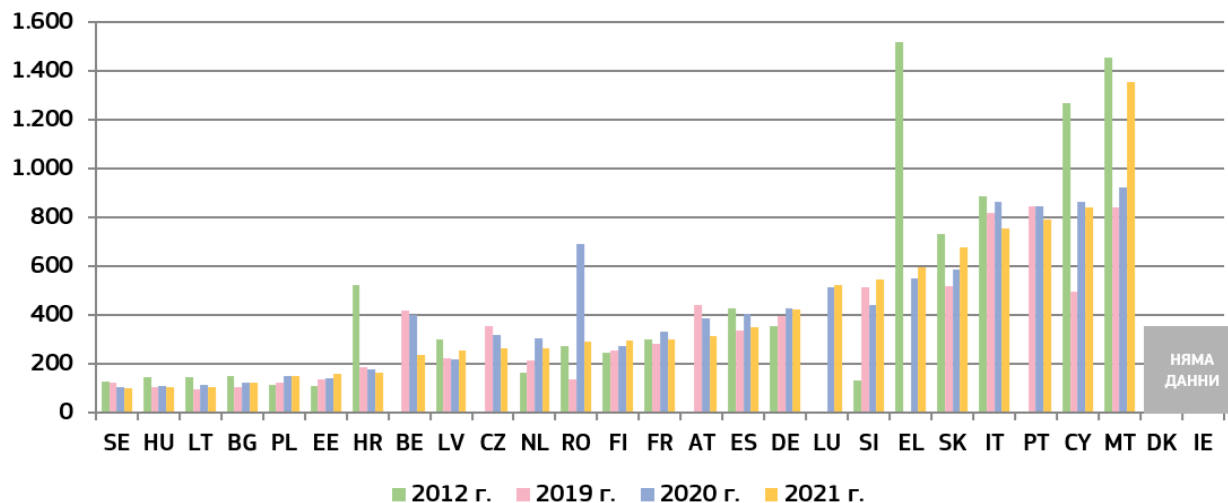
(*) Съгласно методиката на СЕРЕЈ спорните производства по граждански/търговски дела се отнасят до спорове между страните, например спорове във връзка с договори. Безспорните производства по граждански/търговски дела се отнасят до производства, при които няма оспорване, например неоспорвани заповеди за плащане. Промени в методиката в EL и SK. Висящите дела включват всички инстанции в CZ и до 2016 г. в SK. IT: временното забавяне на съдебната дейност поради строгите ограничителни мерки за справяне с пандемията от COVID-19 се отрази на необходимото време за разглеждане на висящите дела. Данните за NL включват безспорните производства.

Графика 7: Време, което се смята за необходимо за решаване на спорни производства по граждански и търговски дела на всички съдебни инстанции през 2021 г.(*) (на 1-ва, 2-ра и 3-та инстанция/в дни) (източник: проучване на СЕРЕЈ)

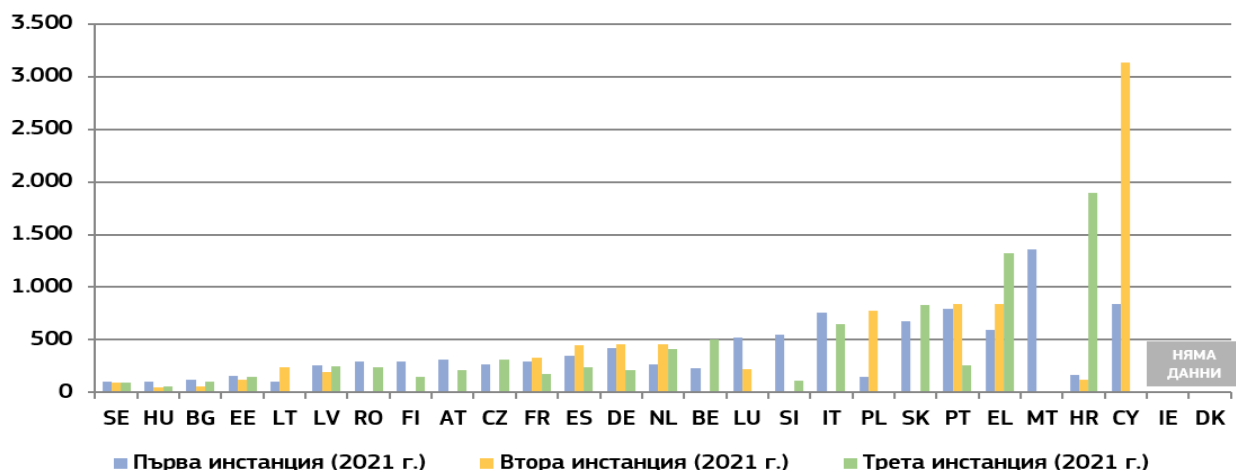
(*) Редът е определен според съдебната инстанция с най-дългите производства във всяка държава членка. Няма налични данни за първоинстанционните и второинстанционните съдилища в **BE** и **BG**, за второинстанционните съдилища в **NL**, за второинстанционните и третоинстанционните съдилища в **AT**, както и за третоинстанционните съдилища в **DE** и **HR**. Няма третоинстанционни съдилища в **DE** и **MT**. **IT**: временното забавяне на съдебната дейност поради строгите ограничителни мерки за справяне с пандемията от **COVID-19** се отрази на необходимото време за разглеждане на висящите дела. В някои държави членки достъпът до третоинстанционен съд може да бъде ограничен.

Графика 8: Време, което се смята за необходимо за решаване на административни дела на първа инстанция през 2012, 2019—2021 г.(*) (на 1-ва инстанция/в дни) (източник: проучване на СЕРЕЈ)

(*) Съгласно методиката на СЕРЕЈ административните дела се отнасят до спорове между физически лица и местни, областни или национални органи. Промени в методиката в **EL** и **SK**. Висящите дела включват всички инстанции в **CZ** и до 2016 г. в **SK**. **DK** и **IE** не отчитат административните дела отделно. **CY**: през 2018 г. броят на решените дела се е увеличил вследствие на делата, които са разглеждани заедно, оттеглянето на 2724 консолидирани дела и създаването на административен съд през 2015 г.

Графика 9: Време, което се смята за необходимо за решаване на административни дела на всички съдебни инстанции през 2021 г.(*) (на 1-ва инстанция и, когато е приложимо, на 2-ра и 3-та инстанция/в дни) (източник: проучване на СЕРЕЈ)

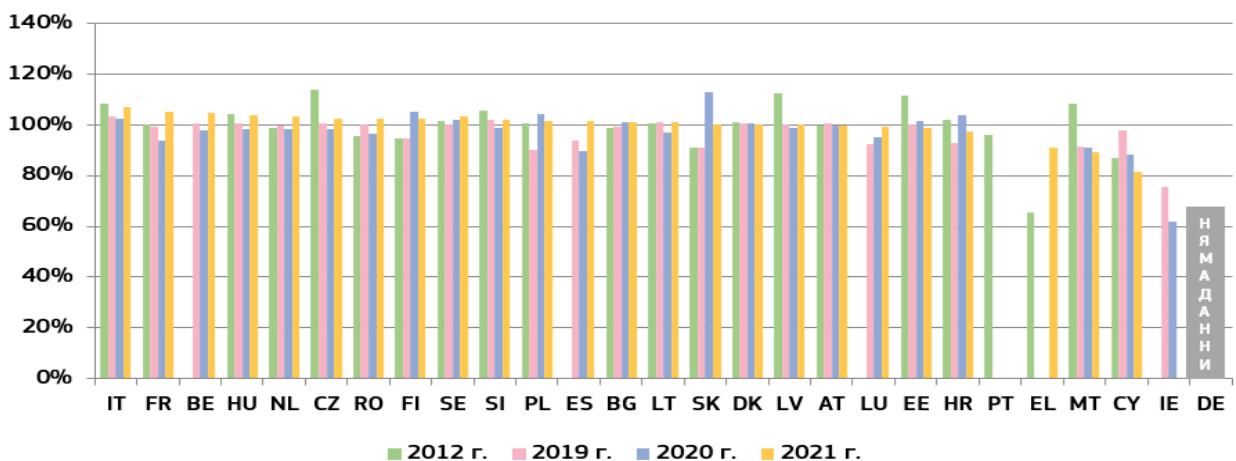

(*) Редът е определен според съдебната инстанция с най-дългите производства във всяка държава членка. Няма налични данни за второинстанционните съдилища в **BE, CZ, HU, MT, AT, RO, SI, SK** и **FI**, за третоинстанционните съдилища в **CY, LT, LU, MT** и **PL**. Върховният съд или друг най-висш съд е единствената инстанция за обжалване в **CZ, IT, CY, AT, SI** и **FI**. Няма третоинстанционен съд за този тип дела в **LT, LU** и **MT**. Върховният административен съд е първата и единствена инстанция за някои дела в **BE**. В някои държави членки достъпът до третоинстанционните съдилища може да бъде ограничен. **DK** и **IE** не отчитат административните дела отделно.

— Дял на приключените производства —

Делът на приключените производства е съотношението на броя решени дела спрямо броя новозаведени дела. Чрез него се измерва дали даден съд се справя с обема новозаведени дела. Когато делът на приключените производства е около 100 % или по-висок, това означава, че съдебната система е способна да реши поне толкова дела, колкото са заведени. Когато този дял е под 100 %, това означава, че съдилищата решават по-малък брой дела от броя на новозаведените дела.

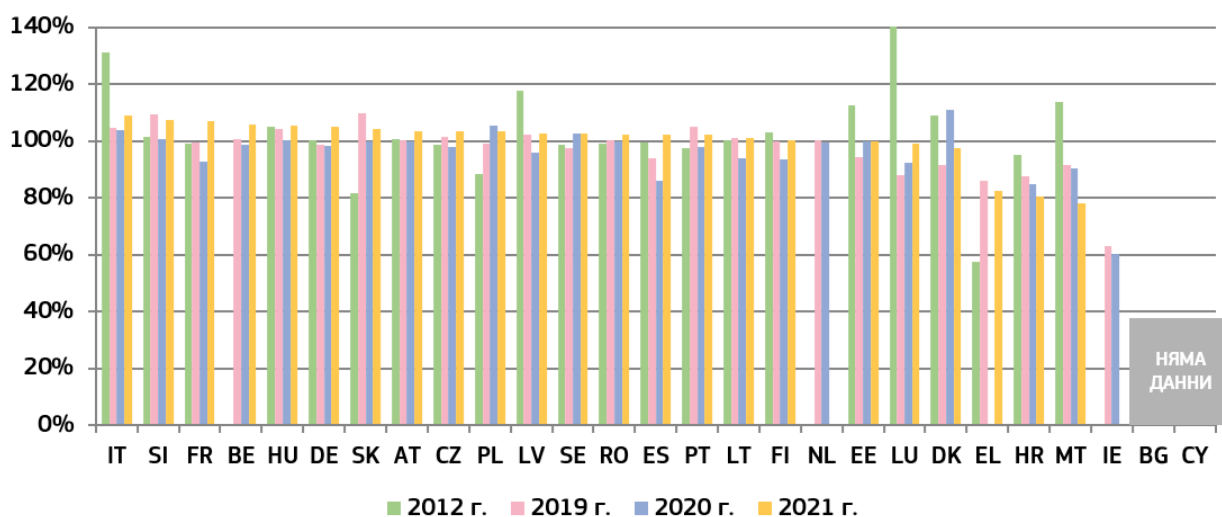
Графика 10: Дял на решените граждански, търговски, административни и други дела през 2012, 2019—2021 г.(*) (на 1-ва инстанция/в % — стойностите над 100 % показват, че броят на решените дела е по-голям от този на новозаведените дела, а стойностите под 100 % показват, че броят на решените дела е по-малък от този на новозаведените) (източник: проучване на СЕРЕЈ)

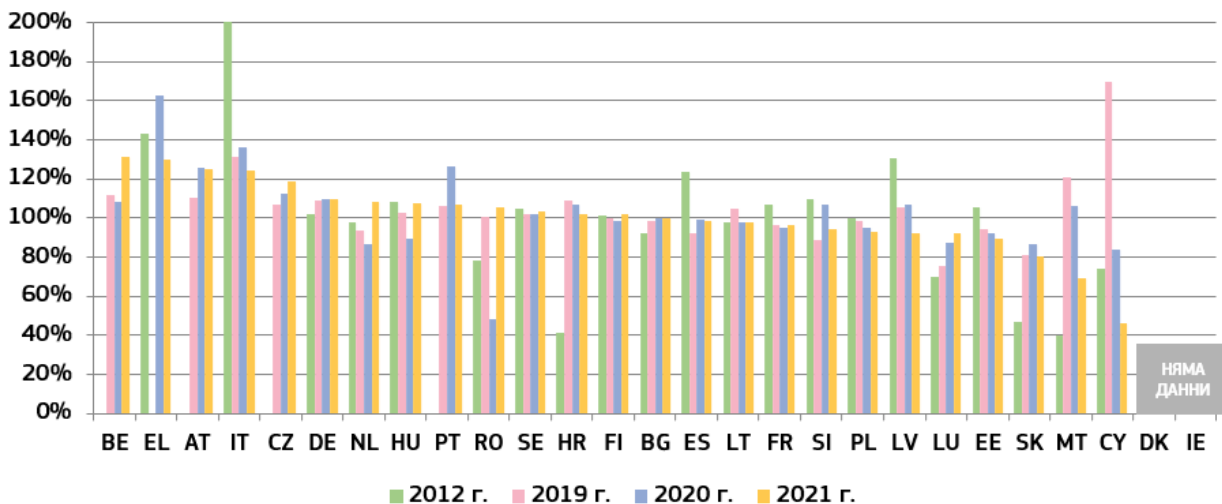
(*) Съгласно методиката на СЕРЕЈ тази категория включва всички спорни и безспорни производства по граждански и търговски дела, безспорните производства във връзка с поземлените и търговските регистри, други дела във връзка с регистрите, други безспорни производства, административни дела и други дела, които не са наказателноправни. Промени в методиката в **SK. IE**: очаква се броят на решените дела да е по-голям от отчетения брой поради използваната методика. **IT**: през 2013 г. е въведена различна класификация на гражданските дела.

Графика 11: Дял на решените спорни производства по граждански и търговски дела през 2012, 2019—2021 г. (*) (на 1-ва инстанция/в %) (източник: проучване на СЕРЕЈ)

(*) Промени в методиката в **EL** и **SK. IE**: очаква се броят на решените дела да е по-голям от отчетения брой поради използваната методика. **IT**: през 2013 г. е въведена различна класификация на гражданските дела. Данните за **NL** включват безспорните производства.

Графика 12: Дял на решените административни дела през 2012, 2019—2021 г. (*) (на 1-ва инстанция/в %) (източник: проучване на СЕРЕЈ)

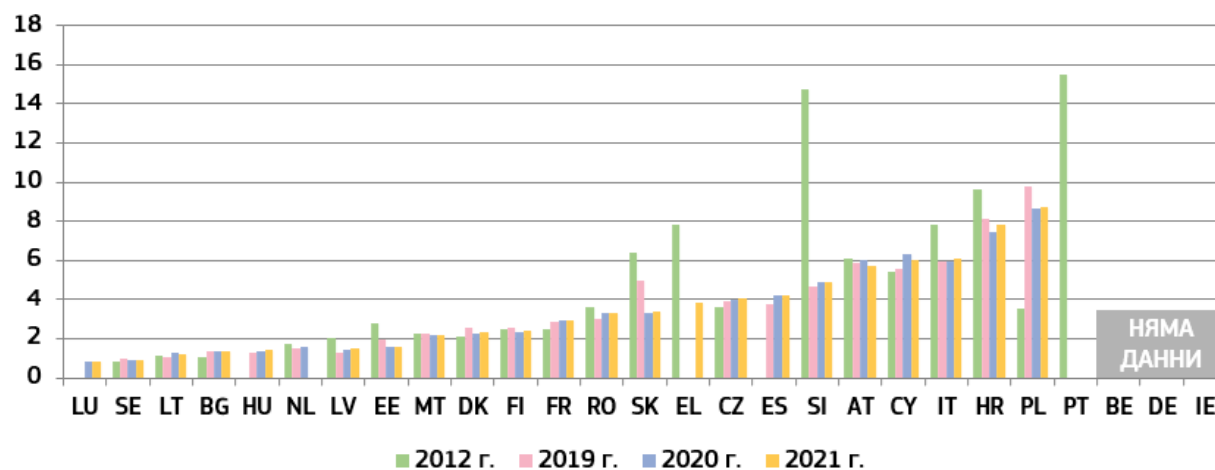

(*) Предишните стойности за някои държави членки са намалени за целите на представянето (**CY** през 2018 г. = 219 %; **IT** през 2012 г. = 279,8 %). Промени в методиката в **EL** и **SK. DK** и **IE** не отчетат административните дела отделно. В **CY** броят на решените дела се е увеличил вследствие на делата, които са разглеждани заедно, оттеглянето на 2724 консолидирани дела и създаването на административен съд през 2015 г.

— Висящи дела —

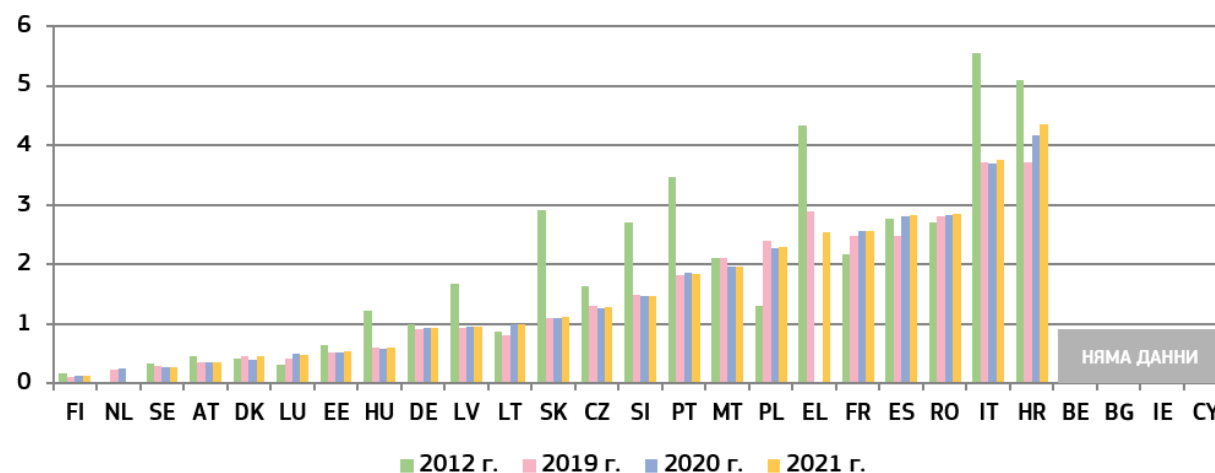
Броят висящи дела изразява броя на делата, които в края на съответната година все още не са разгледани. Той се отразява също и на необходимото време за разглеждане на висящите дела.

Графика 13: Брой на висящите граждански, търговски, административни и други дела през 2012, 2019—2021 г. (*) (на 1-ва инстанция/на 100 жители) (източник: проучване на СЕРЕЈ)

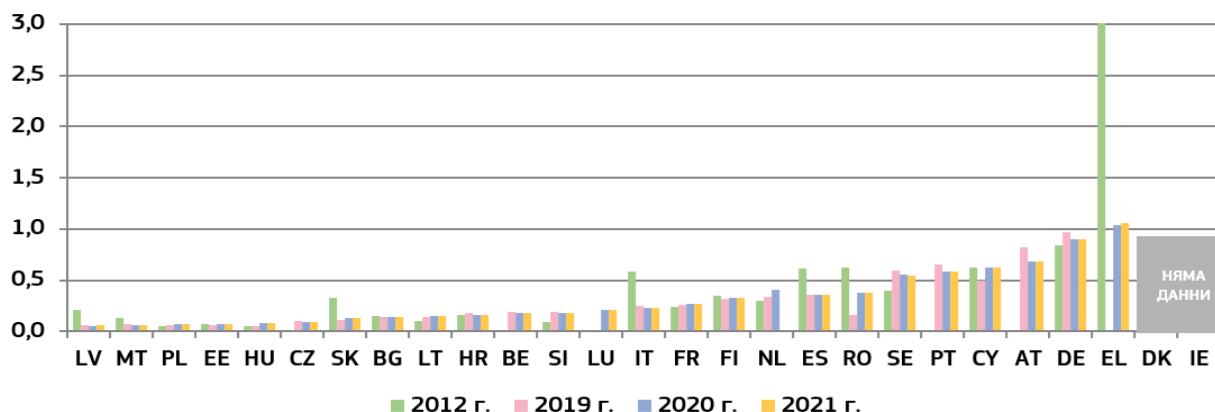
(*) Съгласно методиката на СЕРЕЈ тази категория включва всички спорни и безспорни производства по граждански и търговски дела, безспорните производства във връзка с поземлените и търговските регистри, други дела във връзка с регистрите, други безспорни производства, административни дела и други дела, които не са наказателноправни. Промени в методиката в SK. Висящите дела включват всички инстанции в CZ и до 2016 г. в SK. IT: през 2013 г. е въведена различна класификация на гражданските дела.

Графика 14: Брой на висящите спорни производства по граждански и търговски дела през 2012 г., 2019—2021 г. (*) (на 1-ва инстанция/на 100 жители) (източник: проучване на СЕРЕЈ)

(*) Промени в методиката в EL и SK. Висящите дела включват всички инстанции в CZ и до 2016 г. в SK. IT: през 2013 г. е въведена различна класификация на гражданските дела. Данните за NL включват безспорните производства.

Графика 15: Брой на висящите административни дела през 2012, 2019—2021 г.(*) (на 1-ва инстанция/на 100 жители) (източник: проучване на СЕРЕJ)

(*) Миналите стойности за някои държави членки са намалени за целите на представянето (EL през 2012 г. = 3,5). Промени в методиката в EL и SK. Висящите дела включват делата пред всички инстанции в CZ и до 2016 г. в SK. DK и IE не отчитат административните дела отделно.

3.1.3. Ефикасност в специфични области на правото на ЕС

Този раздел допълва общите данни за ефикасността на правосъдните системи и в него се представя средната продължителност на производствата⁴⁴ в специфични области на правото на ЕС. Информационното табло за 2023 г. е изготвено въз основа на предходни данни относно конкуренцията, електронните комуникации, марката на ЕС, потребителското право и борбата с изпирането на пари. Добавена е шеста област, за да се включат данни относно производства, свързани с борбата с корупцията, с оглед на неотдавнашното предложение по тази тема⁴⁵. Областите, които понастоящем са шест, са избрани поради тяхното значение за единния пазар и бизнес средата. В настоящото издание се продължава обзорът на ефикасността на административните органи с актуализирани графики относно областта на конкуренцията и защитата на потребителите. В общ план сериозните забавяния на съдебните и административните производства може да имат отрицателни последици върху упражняването на правата, произтичащи от законодателството на ЕС, например в случаите, когато подходящите средства за правна защита вече не могат да бъдат използвани или когато сериозните финансови вреди станат непоправими. По-специално за предприятията административните забавяния и несигурността в някои случаи могат да доведат до значителни разходи и да подкопаят планираните или съществуващите инвестиции⁴⁶.

⁴⁴ Продължителността на производствата в специфични области е изчислена в календарни дни, считано от деня на внасянето на иска или жалбата в съда (или деня, в който обвинителният акт е станал окончателен) до деня на постановяване на съдебното решение (графики 16—23). Стойностите са подредени въз основа на претеглената средна стойност на данните за 2013 г. и 2019—2021 г. за графики 16, 18, 19 и 20, за 2013 г. и 2019—2021 г. за графика 20, за 2014 г. и 2019—2021 г. за графика 21. За графика 17 данните обхващат 2020 и 2021 г. Що се отнася до графика 23, данните обхващат единствено 2021 г. Когато няма налични данни за всички години, средната стойност отразява представените в графиката налични данни, изчислени въз основа на всички дела, извадка от дела или, в много малко държави, приблизителни изчисления.

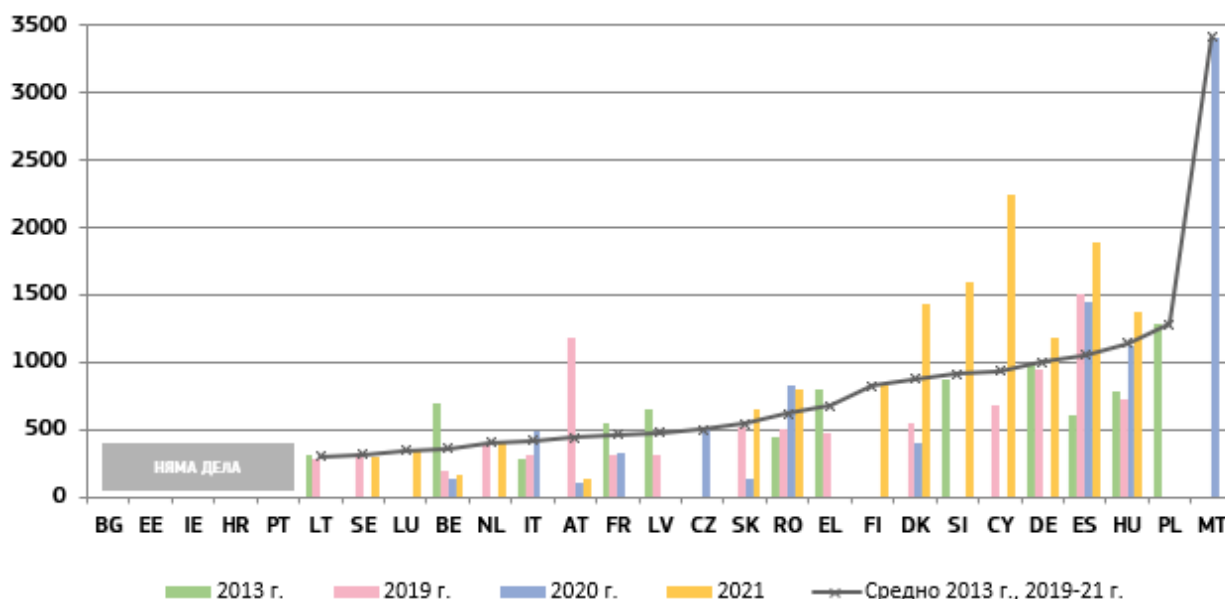
⁴⁵ Предложение за Директива относно борбата с корупцията COM(2023) 234 и Съвместно съобщение относно борбата с корупцията JOIN(2023) 12 final.

⁴⁶ Графика 18 от Retention and Expansion of Foreign Direct Investment, Political Risk and Policy Responses (Запазване и разширяване на преките чуждестранни инвестиции, политически рискове и политически отговори), 2019 г., Група на Световната банка.

— Конкуренция —

Ефективното прилагане на конкурентното право е от ключово значение за постигането на привлекателна бизнес среда, тъй като гарантира еднакви условия на конкуренция за предприятията. Така се насърчава предприемачеството, повишава се ефективността, създава се по-голям избор за потребителите и се спомага за понижаване на цените и подобряване на качеството. На графика 17 е представена средната продължителност на делата срещу решенията на националните органи за защита на конкуренцията, прилагачи членове 101 и 102 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС)⁴⁷. На графика 18 е представена средната продължителност на производствата пред националните органи за защита на конкуренцията при прилагането на членове 101 и 102 от ДФЕС.

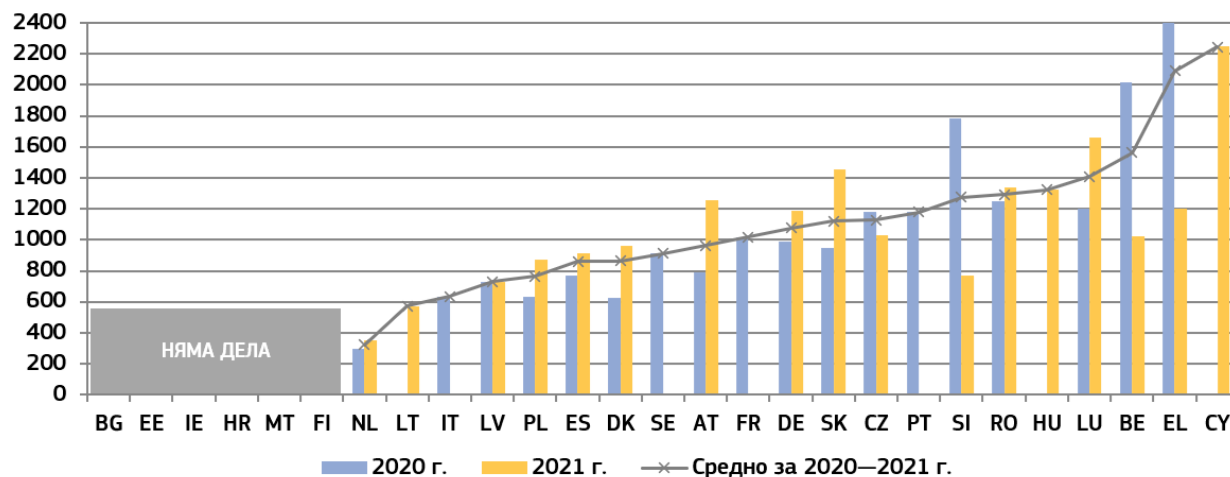
Графика 16: Конкуренция: средна продължителност на съдебния контрол през 2013, 2019—2021 г. (*) (на 1-ва инстанция/в дни) (източник: Европейската комисия и Европейската мрежа по конкуренция)

(*) **IE** и **AT**: сценарият не е приложим, тъй като органите не разполагат с правомощия да вземат съответните решения. **AT**: данните включват делата, разглеждани от съда по спорове в областта на картелното право, свързани с нарушение на членове 101 и 102 от ДФЕС, но които не са образувани въз основа на жалба срещу компетентния национален орган. В **IT** са използвани прогнозни данни за продължителността. Празна колона може да означава, че държавата членка не е докладвала дела за съответната година. Броят на делата е нисък (под пет годишно) в много държави членки. Това може да направи годишните данни зависими от едно изключително дълго или кратко дело (например **MT**, където е имало само едно дело).

⁴⁷ Вж. Регламент (ЕО) № 1/2003 на Съвета от 16 декември 2002 г. относно изпълнението на правилата за конкуренция, предвидени в членове 81 и 82 от Договора (текст от значение за ЕИП), ОВ L 1, 4.1.2003 г., стр. 1—25, по-специално членове 3 и 5.

Графика 17: Конкуренция: средна продължителност на производствата пред националните органи за защита на конкуренцията през 2020—2021 г.(*) (в дни)
(източник: Европейската комисия и Европейската мрежа по конкуренция)

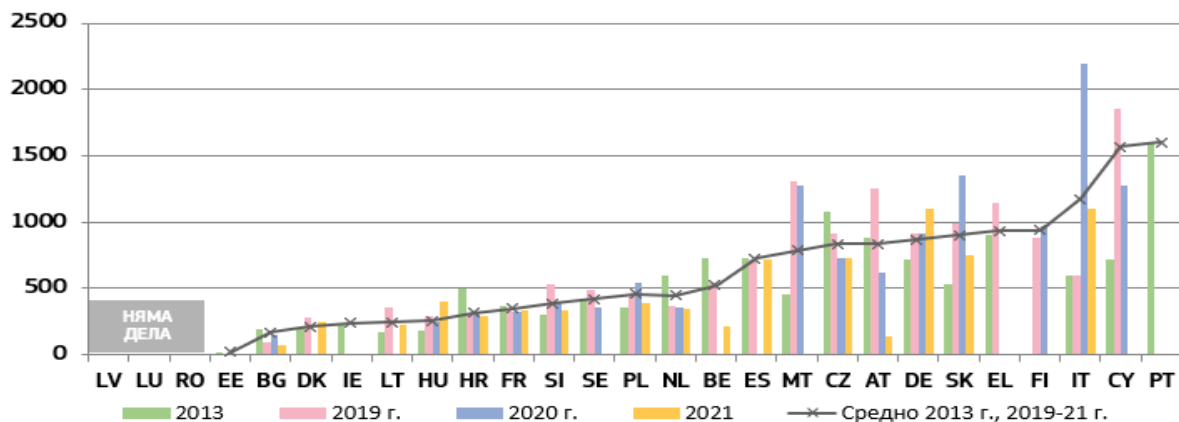
(*) В 10 държави членки броят на делата е ограничен. Трябва да се има предвид, че в някои държави членки дните за продължителността на производствата се изчисляват от различни начални моменти. С много малко изключения, които са посочени по-долу, повечето държави членки считат дадено дело за образувано, когато започне разследването. В *NL* делото се счита за образувано, когато се изпрати декларацията за възражение, докато в *CZ* и *SK* делото се счита за образувано, когато започне административното производство. В последния случай това е междинен етап между започването на разследването и изпращането на декларацията за възражение. Съществуват и редица фактори, които може да окажат въздействие върху продължителността на производствата пред националните органи за защита на конкуренцията. Те включват естеството и сложността на делото, времето, необходимо за събиране на икономическите данни и за изготвяне на икономическия анализ, удължаването на сроковете по искане на страните, повторното провеждане на изслушвания и действия на съда. Пандемията от COVID-19 също оказва въздействие върху продължителността на производствата.

— Електронни комуникации —

Законодателството на ЕС в областта на електронните комуникации има за цел да повиши конкурентоспособността, да допринесе за развитието на единния пазар и да генерира инвестиции, иновации и растеж. Положителният ефект за потребителите може да бъде постигнат чрез ефективно прилагане на това законодателство, което може да доведе до по-ниски цени за крайните потребители и до услуги с по-високо качество. На графика 18 е представена средната продължителност на делата за съдебен контрол върху решенията на националните регулаторни органи, прилагащи правото на ЕС в областта на електронните комуникации⁴⁸. Графиката обхваща широк спектър от дела — от по-сложен съдебен контрол, включващ анализ на пазара, до по-праволинейни въпроси, отнасящи се до потребителите.

⁴⁸ Изчислението е направено въз основа на продължителността на делата по жалби срещу решения на националните регулаторни органи, прилагащи националните закони за прилагане на регулаторната рамка на ЕС в областта на електронните комуникации (Директива 2002/19/ЕО (Директива за достъпа), Директива 2002/20/ЕО (Директива за разрешението), Директива 2002/21/ЕО (Рамкова директива), Директива 2002/22/ЕО (Директива за универсалната услуга), както и друго приложимо право на ЕС, като например програмата за политиката в областта на радиочестотния спектър и решенията на Комисията в областта на радиочестотния спектър, с изключение на Директива 2002/58/ЕО за правото на неприкосновеност на личния живот и електронните комуникации.

Графика 18: Електронни комуникации: средна продължителност на съдебния контрол през 2013, 2019—2021 г.*) (на 1-ва инстанция/в дни) (източник: Европейската комисия и Комитетът по съобщенията)

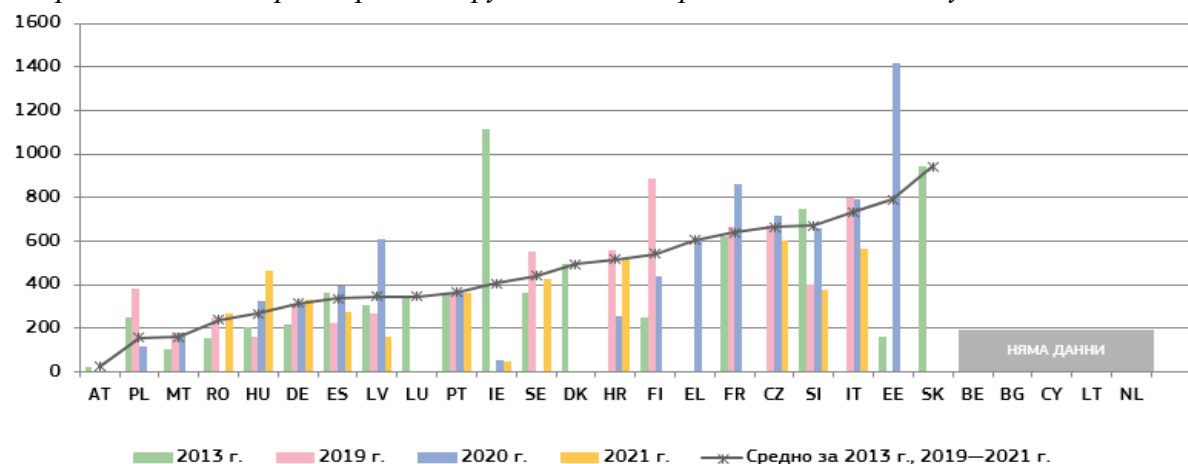

(*) Броят на делата варира в различните държави членки. Празна колона означава, че държавата членка не е докладвала дела за съответната година (с изключение на **PT** за 2019—2020 г. и **RO**, за която няма данни). В някои случаи поради ограничения брой на съответните дела (**BG, CY, MT, NL, SK, FI, SE**) годишните данни може да се окажат зависими от дадено изключително дълго или кратко производство и това да доведе до големи различия между отделните години. **DK**: с жалбите на първа инстанция се занимава квазисъдебен орган. **EE**: средната продължителност на делата за съдебен контрол през 2013 г. е 18 дни. **ES, AT** и **PL**: делата се разглеждат от различни съдилища в зависимост от предмета на делото.

— Марка на ЕС —

Ефективното прилагане на правата на интелектуална собственост е от основно значение за стимулирането на инвестициите в иновации. Законодателството на ЕС относно марката на ЕС⁴⁹ предоставя съществена роля на националните съдилища, които действат като съдилища на ЕС и вземат решения, засягащи единния пазар. На графика 19 е показана средната продължителност на делата за нарушения на марката на ЕС при съдебни спорове между частни лица.

Графика 19: Марка на ЕС: средна продължителност на делата за нарушение на марката на ЕС през 2013, 2019—2021 г.*) (на 1-ва инстанция/в дни) (източник: Европейската комисия и Европейската обсерватория за нарушенията на правата на интелектуална собственост)

⁴⁹ Регламент (ЕС) 2017/1001 на Европейския парламент и на Съвета от 14 юни 2017 г. относно марката на Европейския съюз (ОВ L 154, 16.6.2017 г., стр. 1—99).

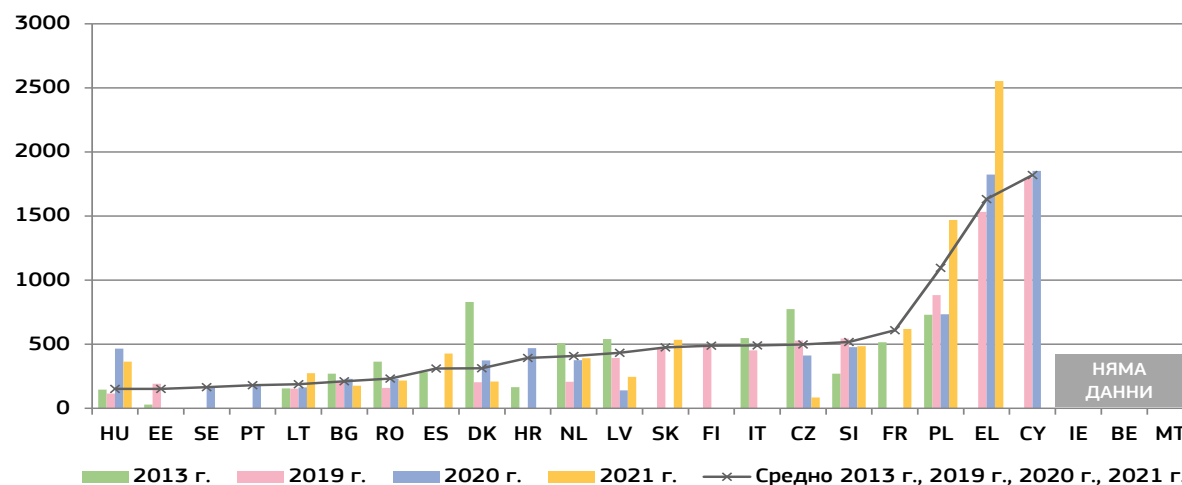
(*) **FR, IT, LT, LU**: за данните за някои години е използвана извадка от дела. **DK**: данни от всички дела за марки (не само марката на ЕС), разглеждани от Морския и търговски съд; за 2018 и 2019 г. няма данни за средната продължителност поради промени в системата за събиране на данни. **EL**: данни въз основа на претеглената средна продължителност на делата в две съдилища. **ES**: при изчисляването на средната продължителност са включени дела относно други права върху интелектуалната собственост на ЕС.

— *Защита на потребителите* —

Ефективното прилагане на правото в областта на защитата на потребителите гарантира, че потребителите се ползват от правата си и че предприятията, които нарушават потребителското право, не получават несправедливи облаги. Органите за защита на потребителите и съдилищата имат ключова роля за прилагането на правото на ЕС в областта на защитата на потребителите⁵⁰ в рамките на отделните национални системи за правоприлагане. На графика 20 е представена средната продължителност на делата за съдебен контрол върху решенията на органите за защита на потребителите, прилагащи правото на ЕС.

За потребителите или дружествата ефективното прилагане може да обхваща цяла верига от участници — не само съдилища, но и административни органи. Продължителността на производствата пред органите за защита на потребителите е представена, за да се внесе повече яснота относно тази верига на правоприлагане. На графика 21 е показана средната продължителност, т.е. времето, необходимо за вземане на административни решения от националните органи за защита на потребителите през 2014, 2019—2021 г. от момента на образуване на делото. Съответните решения включват обявяване на нарушения на материалното право, разпореждане на временни мерки, заповеди за преустановяване на нарушаващите действия и въздържане от такива действия, започване на съдебни производства или приключване на дела.

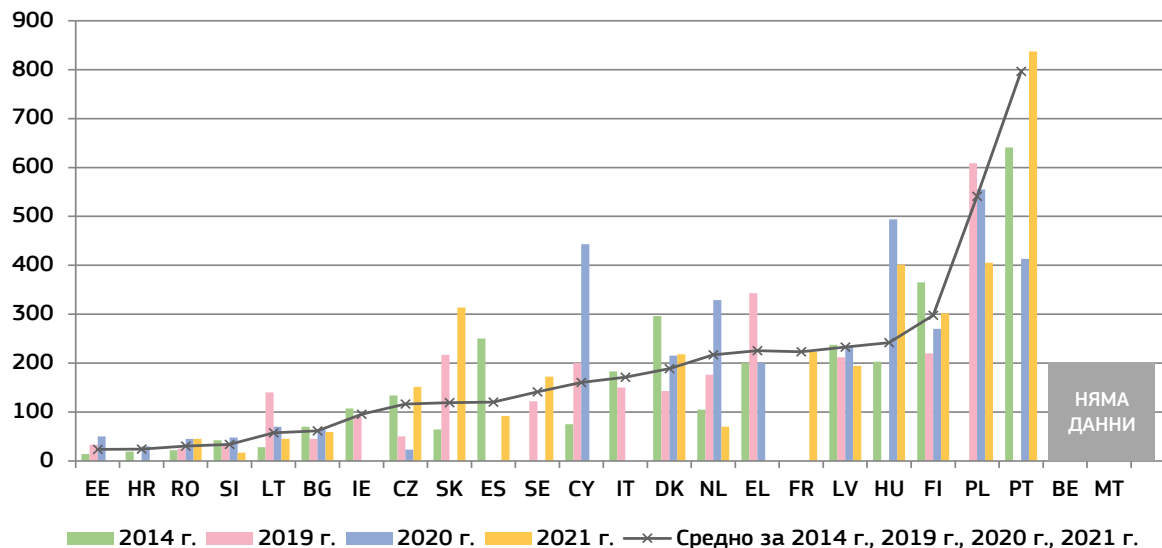
Графика 20: Защита на потребителите: средна продължителност на съдебния контрол през 2013, 2019—2021 г. (*) (на 1-ва инстанция/в дни) (източник: Европейската комисия и Мрежата за сътрудничество в областта на защитата на потребителите)

(*) **DE, LU, AT**: сценарият не е приложим, тъй като органите за защита на потребителите не разполагат с правомощия да вземат решения във връзка с нарушения на съответните правила на потребителското право. Броят на съответните дела за 2020 г. е малък (под пет) в **IE** и **FI**. **EL** и **RO** са предоставили приблизителна оценка относно средната продължителност за някои години.

⁵⁰ Графики 20 и 21 са свързани с прилагането на Директивата относно неравноправните клаузи в потребителските договори (93/13/ЕИО), Директивата относно някои аспекти на продажбата на потребителски стоки и свързаните с тях гаранции (1999/44/ЕО), Директивата относно нелоялните търговски практики (2005/29/ЕО), Директивата относно правата на потребителите (2011/83/ЕС) и транспониращите ги национални разпоредби.

Графика 21: Защита на потребителите: средна продължителност при вземането на административни решения от органите за защита на потребителите през 2014, 2019—2021 г. (*) (на 1-ва инстанция/в дни) (източник: Европейската комисия и Мрежата за сътрудничество в областта на защитата на потребителите)

(*) *DE, LU, AT*: сценарият не е приложим, тъй като органите за защита на потребителите не разполагат с правомощия да вземат решения във връзка с нарушения на съответните правила на потребителското право. *DK, EL, FR, RO* и *FI* са предоставили приблизителна оценка относно средната продължителност за някои години.

— Изпиране на пари —

Освен за лишаването на престъпниците от ресурси за извършване на незаконните им дейности, борбата с изпирането на пари е от решаващо значение за надеждността, целостта и стабилността на финансовия сектор, доверието във финансовата система и наличието на лоялна конкуренция на единния пазар⁵¹. Изпирането на пари може да обезкуражи чуждестранните инвеститори, да доведе до нарушения в международните капиталови потоци и да окаже отрицателно въздействие върху макроикономическите резултати на държавите, което ще доведе до загуби на благосъстояние, а оттам и до изразходване на ресурси от по-продуктивни икономически дейности⁵². Съгласно Директивата за борба с изпирането на пари държавите членки са длъжни да водят статистика за ефективността на своите системи за борба с изпирането на пари или финансирането на тероризма⁵³. В сътрудничество с държавите членки чрез актуализиран въпросник бяха събрани данни за съдебните фази на националните режими за борба с изпирането на пари. На графика 22 е показана средната продължителност на съдебните дела на първа инстанция за престъпления, свързани с изпиране на пари.

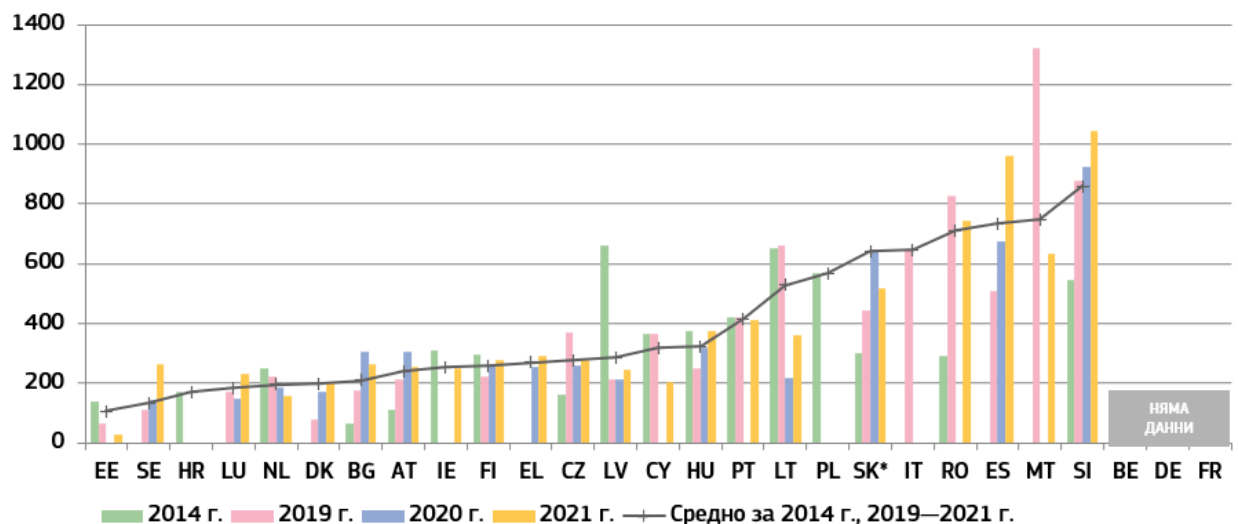
⁵¹ Съображение 2 от Директива (ЕС) 2015/849 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2015 г. за предотвратяване използването на финансовата система за целите на изпирането на пари и финансирането на тероризма.

⁵² Бюлетин на МВФ, 8 март 2018 г.: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/16/31/Fight-Against-Money-Laundering-the-Financing-of-Terrorism>.

⁵³ Член 44, параграф 1 от Директива (ЕС) 2015/849. Вж. също преработения член 44 от Директива (ЕС) 2018/843, която влезе в сила през юни 2018 г. и трябваше да бъде транспонирана от държавите членки до януари 2020 г.

Графика 22: Изпирание на пари: средна продължителност на съдебните дела през 2014, 2019—2021 г. (*) (на 1-ва инстанция/в дни) (източник: Европейската комисия и Експертната група по въпросите на изпирането на пари и финансирането на тероризма)

(*) Няма данни за 2021 г.: **BE, DE, FR, HR, IT и RO**. **BG**: средната продължителност на делата е изчислена в месеци от деня на образуване на съдебното дело до деня на постановяване на съдебното решение. **PT**: базата данни е сортирана по съответните критерии за всеки отделен съдебен окръг, за да се достигне до информацията, свързана с делата за изпирание на пари; по отношение на средния брой дни са отчетени датата на извършване на нарушението и датата на окончателното решение или приключването на делото. **CY**: делата за тежки престъпления пред наказателния съд се разглеждат средно в рамките на една година. Делата за по-леки престъпления пред районните съдилища се разглеждат за по-дълго време. **SK***: данните съответстват на средната продължителност на цялото производство, включително в апелативния съд.

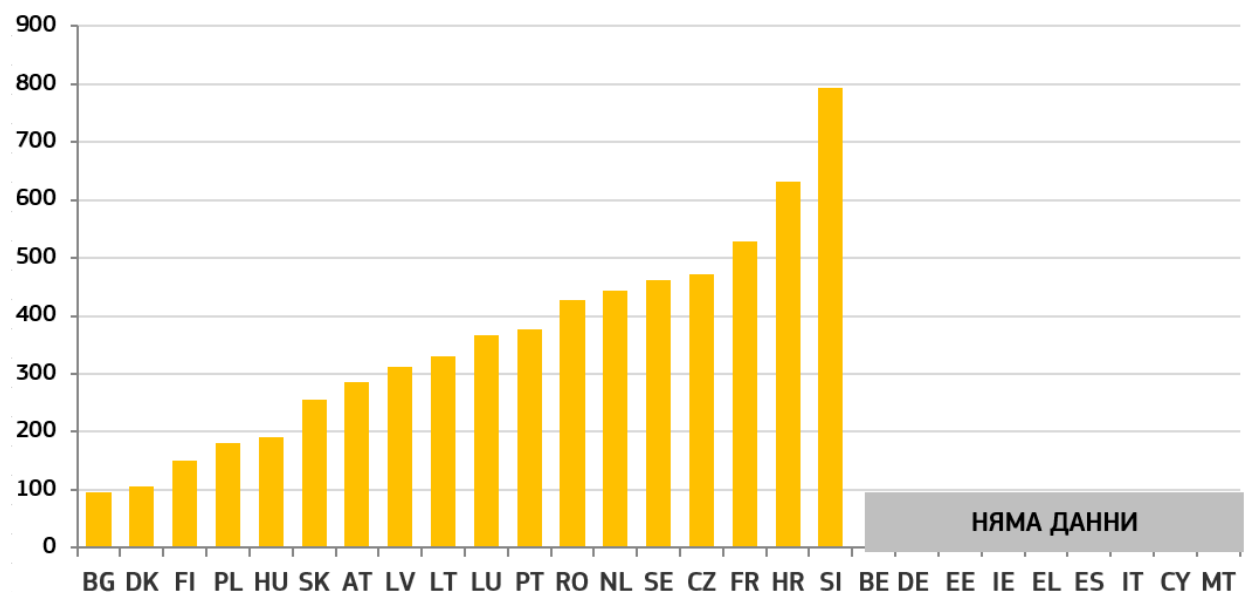
— Борба с корупцията —

Корупцията е пречка за устойчивия икономически растеж, като отклонява ресурси от ползотворни резултати, подкопава ефективността на публичните разходи и задълбочава социалните неравенства. Тя възпрепятства ефективното и гладко функциониране на единния пазар, създава несигурност при извършването на стопанска дейност и възпира инвестициите. Корупцията е особено сложна за преодоляване, тъй като, за разлика от повечето престъпления, и двете страни по дело за корупция имат интерес да го запазят в тайна, което допринася за общата трудност да се определи количествено мащабът на делата за корупция в която и да е държава. Корупцията представлява особено тежко престъпление с трансгранично измерение, уредено в член 83, параграф 1 от Договора за функционирането на Европейския съюз, на което може да се противодейства ефективно само чрез общи минимални правила, обхващащи целия Европейски съюз. На 3 май 2023 г. Комисията прие предложение за Директива относно борбата с корупцията по наказателноправен ред и Съвместно съобщение относно борбата с корупцията⁵⁴. С предложението за директива се актуализират и хармонизират правилата на ЕС относно определенията и наказанията за корупционни престъпления, за да се гарантират високи стандарти срещу всички корупционни престъпления (т.е. подкуп, но също и злоупотреба с имущество, търговия с

⁵⁴ Предложение за Директива относно борбата с корупцията COM(2023) 234 и Съвместно съобщение относно борбата с корупцията JOIN(2023) 12 final.

влияние, злоупотреба със служебно положение, както и възпрепятстване на правосъдието и незаконно обогатяване, свързано с корупционно престъпление) с цел подобро предотвратяване на корупцията и подобряване на правоприлагането. В сътрудничество с държавите членки беше разработен нов въпросник с цел да се съберат данни относно продължителността на съдебните производства пред първоинстанционните съдилища по дела, свързани с подкупи, които са представени в графика 23 по-долу⁵⁵.

Графика 23: Корупция (подкупи): средна продължителност на съдебните дела през 2021 г.(*) (на 1-ва инстанция/в дни) (източник: Европейската комисия и националните звена за контакт за борба с корупцията)

(*) *MT* и *CY* не са отговорили на този въпрос. За *BE*, *EE*, *DE*, *IE*, *EL*, *ES* и *IT* не е налична информация за точния брой дни. *NL*: Средното време за разглеждане на 27-те дела е 443 дни. В този начален момент обаче обвинителният акт/призовката все още не е окончателно изготвен(а) и често пъти делото все още не е готово за започване на съдебния процес, така че отнема известно време преди да се проведе изслушване. Ако началният момент е първото изслушване, а крайният момент е датата на постановяване на окончателната присъда (от съдия от първоинстанционен съд), то средното време за разглеждане на горепосочените дела е 100 дни.

⁵⁵ Вниманието при този първи случай на събиране на данни беше насочено към първоинстанционните наказателни съдилища, които обикновено допринасят в най-голяма степен за общата продължителност на наказателните производства до постановяването на окончателно съдебно решение.

3.1.4. Обобщение относено ефикасността на правосъдните системи

Ефикасните правосъдни системи управляват натовареността и изоставането си при разглеждането на дела, а постановяването на решения става без излишно забавяне. Поради това основните показатели, използвани в Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието за наблюдение на ефикасността на правосъдните системи, са **продължителността на производствата** (прогнозиран или среден срок в дни, необходим за решаване на дадено дело), **делът на приключените производства** (съотношението между броя на решените дела и броя на новозаведените дела) и броят на **висящите дела** (които в края на годината остава да бъдат разгледани).

Общи данни за ефикасността

Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието за 2023 г. съдържа данни за ефикасността за период от 10 години (2012—2021 г.). Този период от време позволява да се установят някои тенденции и да се вземе предвид фактът, че при съдебните реформи често е необходимо време, за да се прояви тяхното въздействие.

Данните от 2012 до 2021 г. за гражданските, търговските и административните дела разкриват положителни тенденции в повечето случаи. След спада в ефикасността, отчетен през 2020 г., който е възможно да се дължи на пандемията от COVID-19, през 2021 г. се наблюдава връщане към нивата на ефикасност от 2019 г. Това показва ефекта от мерките, предприети от държавите членки за въвеждане на различни видове хибридни или онлайн практики за работа, за да могат съдилищата да продължат да функционират въпреки текущата през 2021 г. пандемия от COVID-19.

В държавите членки, за които в контекста на европейския семестър се счита, че са изправени пред специфични предизвикателства, се наблюдава известно положително развитие⁵⁶.

- От 2012 г. насам, въз основа на наличните данни за тези държави членки и въпреки пандемията от COVID-19, в 12 държави членки **продължителността на съдебните производства на първа инстанция** в широката категория „всички дела“ (графика 5) и в категорията „спорни производства по граждански и търговски дела“ (графика 6) е продължила да намалява или е останала стабилна. Графики 5 и 6 показват намаление в продължителността на производствата за 10 държави членки, в някои случаи под нивата от 2019 г. При административните дела (графика 8) от 2012 г. насам продължителността на производствата е намаляла или е останала стабилна в около 7 от тези държави членки. Като цяло продължителността на производствата при административните дела е намаляла в 15 държави членки през 2021 г.

⁵⁶ HR, IT, CY, HU, MT, PL, PT и SK, които получиха специфични препоръки в рамките на европейския семестър за 2020 г., и BE, BG, IE, EL, ES, RO, и SI, по отношение на които предизвикателствата бяха отразени в съображенията на специфичните за отделните държави препоръки и в докладите по държави за 2020 г.

Различията в резултатите за десетте анализирани години могат да се обяснят с контекстуални фактори (разлики от над 10 % в броя на новозаведените дела не представляват необичайно явление) или със системни недостатъци (липса на гъвкавост и готовност за реакция или несъответствия в процеса на реформа).

- В информационното табло се представят данни за **продължителността на производствата на всички съдебни инстанции** за спорните производства по граждански и търговски дела (графика 7), както и за административните дела (графика 9). Данните показват, че в 5 от държавите членки, за които е установено, че срещат затруднения във връзка с продължителността на производствата в първоинстанционните съдилища, съдилищата от по-висша инстанция работят по-ефикасно. При все това в 5 други държави членки, които срещат затруднения, средната продължителност на производствата в съдилищата от по-висша инстанция е дори по-голяма, отколкото в първоинстанционните съдилища.
- В широката категория „всички дела“ и в категорията „спорни производства по граждански и търговски дела“ (графики 10 и 11) общият брой на държавите членки, в които **делът на приключените производства** е над 100 %, се е увеличил от миналата година насам, като се е подобрил значително спрямо 2020 г. 21 държави членки, включително тези, които срещат затруднения, са отчетли висок дял на приключените производства (над 97 %) през 2021 г. Това означава, че като цяло съдилищата са в състояние да се справят с новозаведените дела в тези категории. Що се отнася до административните дела (графика 12), през 2021 г. в 10 държави членки делът на приключените производства е останал като цяло същият, както през 2020 г. Макар че делът на приключените административни производства като цяло е по-нисък в сравнение с други категории дела, 5 държави членки продължават да постигат добър напредък. По-специално 7 от държавите членки, срещащи затруднения, отчетат увеличение на дела на приключените административни производства от 2012 г. насам.
- От 2012 г. насам ситуацията остава стабилна или продължава да се подобрява в 5 от държавите членки, срещащи най-големи затруднения при справянето с **изостаналите дела**, независимо от категорията на делата. През 2021 г., въпреки увеличаването на броя на висящите дела в държавите членки, броят на висящите дела е останал стабилен при спорните производства по граждански и търговски дела (графика 14) и при административните дела (графика 15). Въпреки това все още се наблюдават значителни различия между държавите членки с относително малко на брой висящи дела и тези с висок брой висящи дела.

Ефикасност в специфични области на правото на ЕС

Данните за средната продължителност на производствата в специфични области на правото на ЕС (графики 16—23) дават представа за функционирането на правосъдните системи по тези конкретни видове търговски спорове.

Данните за ефикасността в специфични области на правото на ЕС се събират въз основа на тясно определени сценарии, така че броят на съответните дела може да е малък. Въпреки това в сравнение с изчислената продължителност на производствата, представена в общите данни относно ефикасността, тези цифри показват действителната средна продължителност на всички съответни дела в специфични области в рамките на една година. Поради това заслужава да се отбележи, че държави членки, които въз основа на общите данни за ефикасността не изглеждат да срещат затруднения, отчетат значително по-дълга средна продължителност на производствата в специфични области на правото

на ЕС. В същото време продължителността на производствата в различни специфични области също може да се различава значително в рамките на една и съща държава членка.

Друга графика, въведена през тази година, е насочена към продължителността на наказателните производства, по-специално свързаните с подкупи, чрез които се разкрива равнището на ефикасността в тази област на правото на ЕС.

И накрая, в информационното табло за 2023 г. се надгражда върху ефикасността на цялостната верига на правоприлагане. Например във връзка с делата, свързани с конкурентното право, е изготвена графика, насочена към продължителността на производствата пред националния орган за защита на конкуренцията и съдебния контрол на решенията на този орган. Това е важно за постигането на положителна бизнес и инвестиционна среда, като гарантира своевременно решаване на делата и упражняване на правата.

Данните, отнасящи се до специфични области на правото на ЕС, показват следните тенденции.

- Що се отнася до **съдебния контрол на делата в областта на конкуренцията** (графика 16), с нарастването на общата натовареност на съдилищата в целия ЕС продължителността на производствата по съдебен контрол е намаляла или се е запазила стабилна в 4 държави членки, а в 7 е нараснала. Въпреки тази умерено положителна тенденция през 2021 г. 6 държави членки отчитат средна продължителност над 1000 дни. При **производствата пред националните органи за защита на конкуренцията** 7 държави членки отчитат продължителност под 1000 дни. Измежду държавите членки, за които е посочено, че изпитват проблеми с ефикасността на съдебния контрол на делата в областта на конкуренцията, 3 са сред държавите с по-висока ефикасност по отношение на производствата пред националните органи за защита на конкуренцията.
- Що се отнася до **електронните комуникации** (графика 18), натовареността на съдилищата намалява спрямо предходните години, като се запазва наблюдаваната през 2020 г. положителна тенденция за спад на продължителността на производствата. През 2021 г. 13 държави членки отчитат намаляване на средната продължителност на производствата или стойностите остават стабилни спрямо 2020 г., като само в 2 държави членки се наблюдава увеличаване.
- Що се отнася до **делата за нарушения на марката на ЕС** (графика 19), през 2021 г. общата натовареност продължава да намалява. Въпреки това, макар че 9 държави членки успяват да се справят по-добре с натовареността на съдилищата си, като отчитат намалена или стабилна продължителност на производствата, в 2 държави членки се наблюдава ясно увеличение на средната продължителност на производствата.
- Що се отнася до **правото на ЕС в областта на защитата на потребителите**, може да се види евентуалното комбинирано въздействие на веригата на правоприлагане, състояща се както от административния, така и от съдебния контрол (графики 20 и 21). През 2021 г. 5 държави членки отчитат, че техните органи за защита на потребителите издават решения по дела, обхванати от потребителското право на ЕС, средно за по-малко от 3 месеца, а в 9 други държави членки — за повече от

6 месеца. Когато решенията на органите за защита на потребителите са оспорвани в съда, тенденциите по отношение на продължителността на съдебния контрол на административното решение през 2021 г. се различават в сравнение с 2020 г., като в 7 държави членки има увеличение, а в 6 — намаление. В 2 държави членки средната продължителност на съдебния контрол продължава да бъде над 1000 дни.

- Ефективните мерки за борба с **изпирането на пари** са от решаващо значение за защитата на финансовата система, гарантирането на лоялна конкуренция и предотвратяването на отрицателни икономически последици. Твърде продължителните съдебни производства могат да възпрепятстват способността на ЕС да се бори срещу изпирането на пари/да намалят ефективността на усилията в тази област. На графика 22 са представени актуализирани данни за продължителността на съдебните производства за престъпления, свързани с изпирането на пари. От нея е видно, че докато в 15 държави членки съдебните производства на първа инстанция отнемат средно до една година, в 7 държави членки тяхната продължителност е средно до 2 години, а в 2 държави членки те отнемат средно до 3,5 години⁵⁷.
- **Корупцията** е особено тежко престъпление с трансгранично измерение. Тя води до отрицателни икономически последици и може да ѝ се противодейства ефективно само чрез общи минимални правила, обхващащи целия ЕС. В тазгодишното информационно табло е представен първият набор от графики относно продължителността на съдебните производства за престъпления, свързани с подкупи. Графика 23 показва различните равнища на наличие на данни сред държавите членки и разликите в средната продължителност на производствата пред първоинстанционните наказателни съдилища. В 12 държави членки производствата приключват в рамките на около година, докато в останалите пет, в които са налични данни, производствата могат да отнемат до около 4 години. Като цяло сложността във връзка с наказателното преследване на престъпления, свързани с подкупи, и произнасянето по тези дела отразява тежестта на този вид престъпление, която оказва въздействие и върху продължителността на производствата.

3.2. Качество на правосъдните системи

Не съществува един-единствен начин за измерване на качеството на правосъдните системи. В Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието за 2023 г. продължават да се разглеждат фактори, които като цяло се смятат за уместни за подобряване на качеството на правосъдието. Те се разпределят в четири категории:

- 1) достъпност на правосъдието за гражданите и предприятията;

⁵⁷ Директива (ЕС) 2018/1673 на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2018 г. за борба с изпирането на пари по наказателноправен ред ще премахне правните пречки, които биха могли да забавят наказателното преследване, например правилото, според което наказателно преследване за изпиране на пари може да започне едва след приключване на производството за свързаното предикатно престъпление. Държавите членки трябваше да транспонират директивата до 8 декември 2020 г.

- 2) подходящи финансови и човешки ресурси;
- 3) въвеждане на инструменти за оценка;
- 4) цифровизация.

3.2.1. Достъпност

Необходима е достъпност по цялата верига на правораздаване, за да се даде възможност на гражданите да получат съответната информация — за правосъдната система, за начините да се подаде иск и свързаните с това финансови аспекти, за актуалното състояние на производствата от началото до края им — и да имат достъп онлайн до решението.

— *Правна помощ, съдебни такси и такси за правни услуги* —

Разходите за водене на съдебни спорове са ключов фактор, който определя достъпа до правосъдие. Високите разходи за водене на съдебни спорове, включително съдебните такси⁵⁸ и таксите за правни услуги⁵⁹, могат да възпрепятстват достъпа до правосъдие. Разходите за водене на съдебни спорове по граждански и търговски дела не са хармонизирани на равнище ЕС. Те се регулират от националното законодателство и следователно се различават в отделните държави членки.

Достъпът до правна помощ е основно право, залегнало в Хартата на основните права на ЕС⁶⁰. То дава възможност за достъп до правосъдие на лицата, които в противен случай не биха могли да поемат или предплатят разходите за водене на съдебни спорове. В повечето държави членки предоставянето на правна помощ е обусловено от доходите на кандидата за правна помощ⁶¹.

На графика 24 е показана възможността за получаване на пълна или частична правна помощ във връзка с конкретно дело в областта на потребителското право, включващо иск на стойност 6000 EUR. В графиката се съпоставят установените във връзка с предоставянето на правна помощ прагове на доходите, изразени като процент от установения от Евростат праг на бедността за всяка държава членка⁶². Например, ако посоченият праг за предоставяне на правна помощ е определен на 20 %, това означава, че кандидат за помощ,

⁵⁸ За съдебна такса се счита сумата, която трябва да се заплати за образуване на ненаказателно съдебно производство в съд или трибунал.

⁵⁹ Такси за правни услуги са възнагражденията на адвокатите за услугите, които предоставят на клиентите си.

⁶⁰ Член 47, параграф 3 от Хартата на основните права на ЕС.

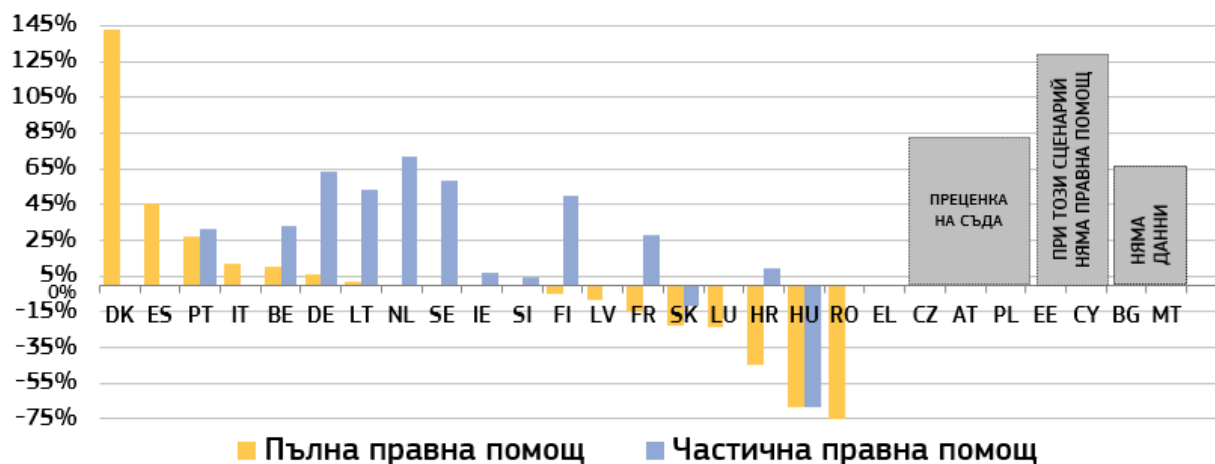
⁶¹ Държавите членки използват различни методи за установяване на прага за допустимост, например различни референтни периоди (месечен/годишен доход). 14 държави членки също така са установили праг, свързан с личния капитал на кандидата за правна помощ. Това не е отчетено в тази графика. В BE, BG, IE, ES, FR, HR, HU, LT, LU, NL и PT определени групи лица (например лица, които получават определени помощи) получават автоматично право на правна помощ по граждански/търговски спорове. Допълнителните критерии, които държавите членки могат да използват, като например въпросите по съществуването на делото, не са отразени в тази графика. Макар това да няма пряко отношение към показаната графика, в няколко държави членки (AT, CZ, DE, DK, IT, NL, PL, SI) правна помощ може да се предоставя не само на физически лица.

⁶² С цел да се съберат съпоставими данни, прагът на бедността, установен от Евростат за всяка държава членка, е преобразуван в месечен доход. Прагът за риска от изпадане в бедност (РИБ) е определен на 60 % от медианния национален приравнен разполагаем доход на домакинствата. Европейско изследване на доходите и условията на живот, таблица на Евростат ilc_li01, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_li01/default/table?lang=en.

чийто доход е с 20 % по-висок от установения от Евростат праг на бедността за неговата държава членка, отговаря на условията за получаване на правна помощ. Ако посоченият праг за предоставяне на правна помощ обаче е определен под 0, това означава, че лице, чийто доход е под прага на бедността, може да не отговаря на условията за получаване на правна помощ.

Девет държави членки използват система за правна помощ, която покрива 100 % от процесуалните разходи (пълна правна помощ) и която се допълва от система, покриваща части от разходите (частична правна помощ), като за последната се прилагат критерии за допустимост, различни от приложимите за системата за пълна правна помощ. Десет държави членки използват само система за пълна правна помощ или система за частична правна помощ. В три държави членки съдилищата разполагат със свобода на преценка дали да предоставят правна помощ.

Графика 24: Праг на доходите за предоставяне на правна помощ във връзка с конкретно дело в областта на потребителското право, 2022 г. (*) (разлики в % спрямо прага на бедността, установен от Евростат) (източник: Европейската комисия и Съветът на адвокатурите и правните общества в Европа (ССВЕ)⁶³)

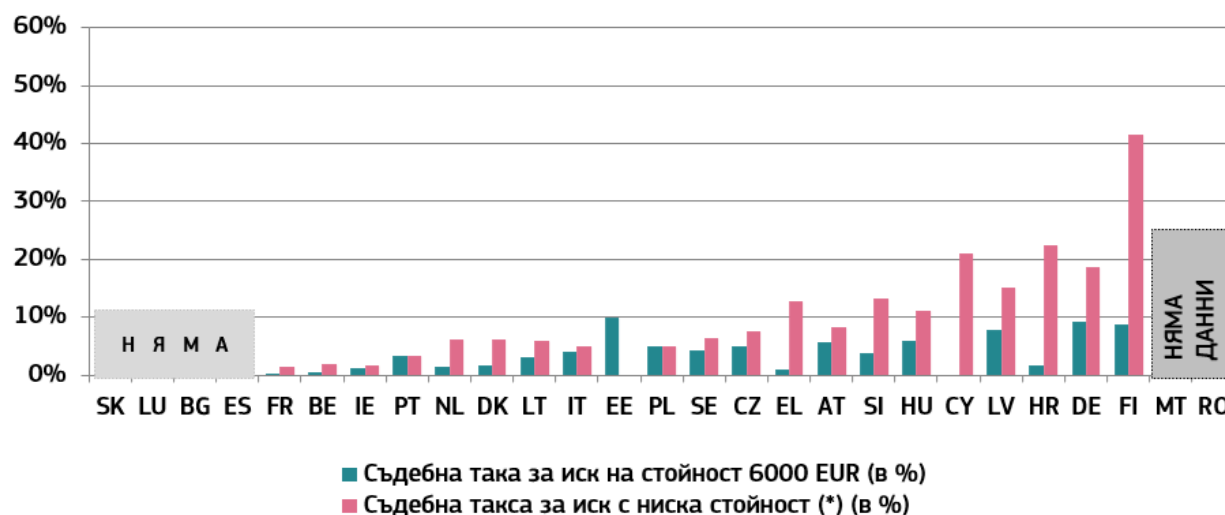
(*) Изчисленията са основани на стойностите на праговете за риска от изпадане в бедност (РИБ) за 2021 г. **BE, DE, ES, FR, HR, IE, IT, LT, LU, NL, SI, SK, FI:** за правна помощ трябва да се вземат предвид и разполагаемите активи на кандидата. **EE:** решението за предоставяне на правна помощ не се обуславя от равнището на финансовите ресурси на кандидата. **EL:** получателят на правна помощ е лицето, чийто капиталов годишен доход не надхвърля 2/3 от най-ниските годишни заплати, както са предвидени в действащото законодателство.

⁶³ Данните за 2022 г. са събрани чрез отговори на членове на Съвета на адвокатурите и правните общества в Европа (ССВЕ) на въпросник, основан на следния конкретен сценарий: спор между потребител и дружество (посочени са две различни стойности на иска: 6000 EUR и прагът за РИБ за всяка държава членка, установен от Евростат). Като се има предвид, че условията за предоставяне на правна помощ зависят от положението на кандидата за правна помощ, е използвана следната хипотеза: несемейно работещо лице на възраст 35 години, без задължения за издръжка на зависимо лице или без застраховка за правни разноски, с постоянни доходи и живеещо в апартамент под наем.

21 държави членки изискват от страните да заплатят съдебна такса при образуване на съдебно производство. Получателите на правна помощ често са освободени от заплащането на съдебни такси. Само в шест държави членки (България, Естония, Ирландия, Нидерландия, Полша и Словения) получателите на правна помощ не са автоматично освободени от заплащането на съдебни такси. В Чехия съдът решава за всеки отделен случай дали да освободи получателя на правна помощ от заплащането на съдебни такси. В Люксембург страните по делото, на които е предоставена правна помощ, не е необходимо да заплащат такси за съдебен изпълнител. На графика 25 се сравнява размерът на съдебната такса за двата сценария, представен като част от стойността на иска. Ако например на графиката по-долу съдебната такса е 10 % от иск на стойност 6000 EUR, потребителят ще трябва да заплати съдебна такса в размер на 600 EUR, за да бъде образувано съдебно производство. При иска с ниска стойност като основа се взема установеният от Евростат праг за риска от изпадане в бедност (РИБ) за всяка държава членка.

Графика 25: Съдебна такса за образуване на съдебно производство по конкретно дело в областта на потребителското право, 2022 г. (*) (размер на съдебната такса като процент от стойността на иска) (източник: Европейската комисия и Съветът на адвокатурите и правните общества в Европа (ССВЕ)⁶⁴)

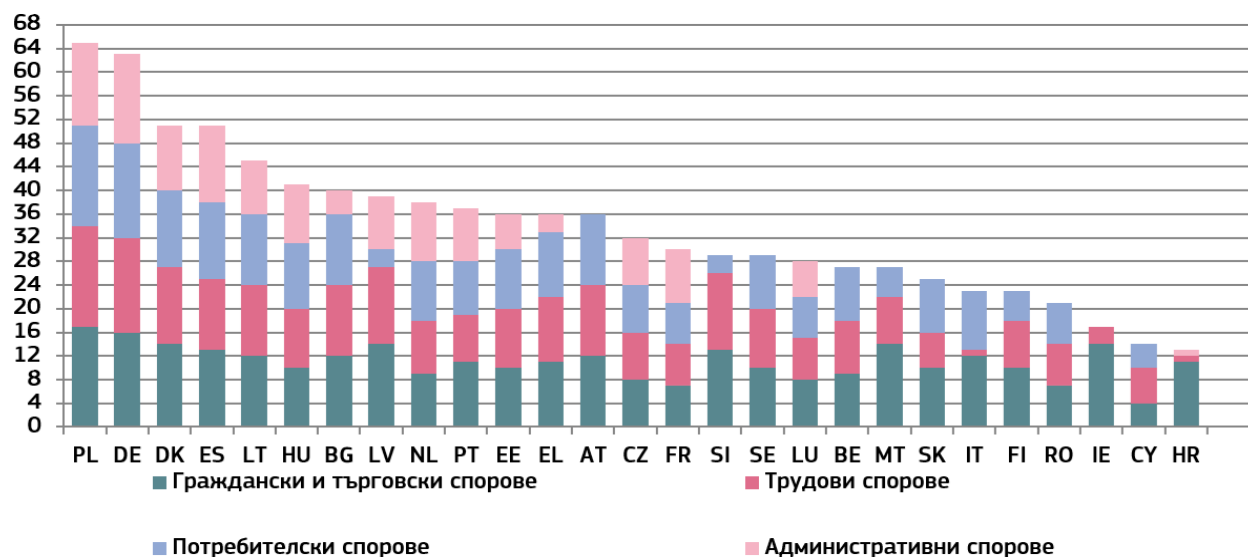
(*) Изчисленията са основани на стойностите на праговете за риска от изпадане в бедност (РИБ) за 2021 г. „Иск с ниска стойност“ означава иск, чиято стойност съответства на установения от Евростат праг на бедността за едно лице за всяка държава членка, преобразуван в месечен доход (например за 2021 г. тази стойност е варираща от 242 EUR в **RO** до 2124 EUR в **LU**). **EE**, **PT**: няма данни за съдебните такси за исковете с ниска стойност. **NL**: размерът на съдебните такси е за страна по делото с годишен доход под 29 400 EUR.

⁶⁴ Данните, отнасящи се до праговете за доходите, валидни през 2022 г., са събрани чрез отговори на членове на Съвета на адвокатурите и правните общества в Европа (ССВЕ) на въпросник, основан на следния сценарий: потребителски спор между физическо лице и дружество (посочени са две различни стойности на иска: 6000 EUR и прагът за РИБ за всяка държава членка, установен от Евростат).

— Достъп до алтернативни способи за разрешаване на спорове —

На графика 26 са представени усилията на държавите членки за насърчаване на доброволното използване на алтернативни способи за разрешаване на спорове (АРС) с помощта на конкретни стимули. Те могат да се различават в зависимост от съответната област на правото⁶⁵.

Графика 26: Насърчаване и стимулиране на използването на способи за АРС, 2022 г. (*)
(източник: Европейската комисия⁶⁶)

(*) Максимален брой точки: 68 точки. Обобщени показатели въз основа на следните показатели: 1) уебсайт, предоставящ информация относно алтернативните способи за разрешаване на спорове; 2) информационни кампании в медиите; 3) брошури за широката общественост; 4) предоставяне от съда на специални информационни сесии за АРС при поискване; 5) съдебен координатор за АРС/медиация; 6) публикуване на оценки за използването на АРС; 7) публикуване на статистически данни за използването на АРС; 8) правната помощ покрива частично или изцяло направените разходи за АРС; 9) пълно или частично възстановяване на съдебните такси, включително държавните такси, ако АРС е довело до успешно разрешаване на спора; 10) не се изисква адвокат за процедурата по АРС; 11) съдията може да действа като медиатор; 12) споразумението, постигнато от страните, се признава от съда; 13) възможност за образуване на производство / подаване на иск и предоставяне на документални доказателства онлайн; 14) страните могат да бъдат информирани за започването и за различните етапи на процедурата по електронен път; 15) възможност за онлайн плащане на приложимите такси; 16) използване на технологии (приложения за изкуствен интелект, чатботове) за улесняване на подаването и разрешаването на споровете; и 17) други средства. За всеки един от тези 17 показателя се присъжда по една точка за всяка област на правото. **IE**: административните дела попадат в категорията на гражданските и търговските дела. **EL**: при процедурите за възлагане на обществени поръчки има възможност за АРС пред административните апелативни съдилища. **ES**: АРС е задължително по трудовоправни казуси. **PT**: при граждански/търговски спорове съдебните такси се възстановяват само когато делото се гледа от мирови съдия. **SK**: словашкият правен ред не допуска използването на АРС за административни цели. **FI**: потребителските и трудовите спорове също се считат за граждански дела. **SE**: съдиите имат процесуална автономия по отношение на АРС. Съдията е длъжен да се стреми към доброволно уреждане на спора, освен ако това е неуместно поради естеството на делото.

⁶⁵ Способите за насърчаване и стимулиране на използването на АРС не включват случаите, в които съществуват задължителни изисквания за използване на АРС преди сезирането на съда. Такива изисквания могат да породят опасения по отношение на тяхната съвместимост с правото на ефективни правни средства за защита пред съд, залегнало в Хартата на основните права на ЕС.

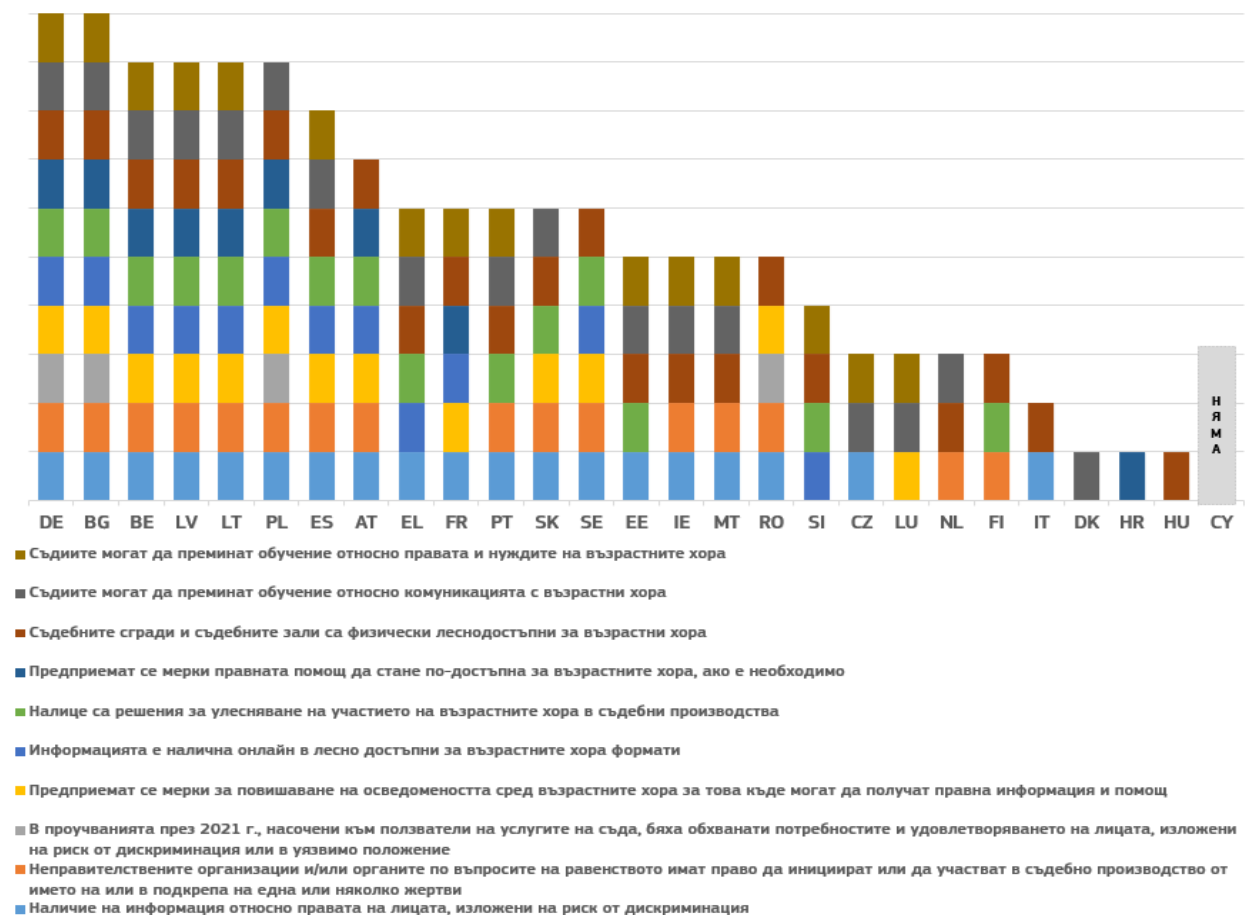
⁶⁶ Данните за 2022 г. са събрани в сътрудничество с групата на лицата за контакт относно националните правосъдни системи.

— Специфични практики за достъп до правосъдие —

В Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието за 2022 г. бе представена специална графика относно специфичните практики за улесняване на равния достъп до правосъдие за лицата с увреждания. Тази линия се продължава в настоящото издание с по-задълбочен преглед на избрани специфични практики, които улесняват равния достъп до правосъдие за лицата, изложени на риск от дискриминация като цяло, както и за две конкретни групи лица: възрастните хора и жертвите на насилие над жени и домашно насилие.

Двете графики по-долу показват какви мерки е предприела всяка държава членка за улесняване на достъпа до правосъдие за съответните групи. На графика 27 са показани избрани специфични практики по отношение на лицата, изложени на риск от дискриминация, както и възрастните хора. Тези практики включват, наред с други, наличието на информация в достъпни формати, гарантиране на физическия достъп до съдебните сгради и зали или осигуряване на възможност за участието на неправителствени организации и органи за равно третиране в съдебните производства от името или в подкрепа на жертвата(ите).

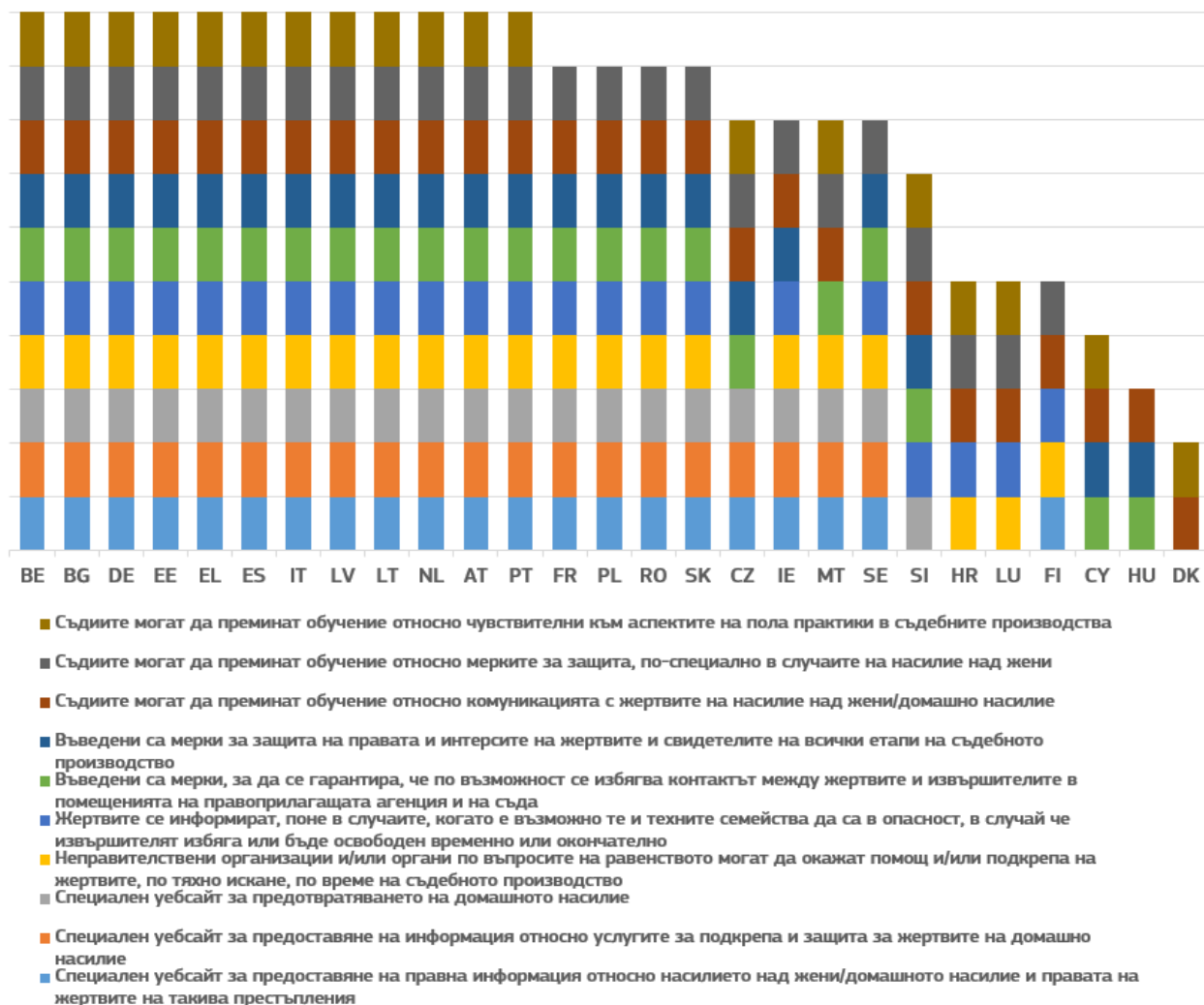
Графика 27: Специфични практики за достъп до правосъдие на лицата, изложени на риск от дискриминация, и възрастните хора, 2022 г. (източник: Европейската комисия⁶⁷)

⁶⁷ Данните за 2022 г. са събрани в сътрудничество с групата на лицата за контакт относно националните правосъдни системи и Европейската мрежа за съдебно обучение.

Графика 28 показва усилията на държавите членки да защитят и подпомогнат жертвите на насилие над жени/домашно насилие⁶⁸ и да улеснят достъпа им до правосъдие. Достъпът до правосъдие играе важна роля в борбата с насилието над жени и домашното насилие. Координираният и интегриран отговор във връзка с правосъдието допринася за безопасността и благосъстоянието на жертвите и предотвратява повторното превръщане в жертва.

Графика 28: Специфични практики за жертвите на насилие над жени/домашно насилие, 2022 г.(*) (източник: Европейската комисия⁶⁹)

⁶⁸ Насилие над жени означава насилие на социалнополова основа, което е насочено срещу жена или момиче, тъй като тя е жена или момиче, и което засяга предимно жените или момичетата, включително всички актове на такова насилие, които водят или е вероятно да доведат до физически, сексуални, психологически или икономически вреди или страдания, включително заплахи за такива актове, принуда или произволно лишаване от свобода, независимо дали това се случва в обществения или в личния живот. Домашно насилие означава всички актове на насилие, които водят или е вероятно да доведат до физически, сексуални, психологически или икономически вреди или страдания, които се случват в семейството или в домакинството, независимо от биологичните или правните семейни връзки, или между бивши или настоящи съпрузи или партньори, независимо дали извършителят на престъплението живее или е живял заедно с жертвата.

⁶⁹ Данните за 2022 г. са събрани в сътрудничество с групата на лицата за контакт относно националните правосъдни системи и Европейската мрежа за съдебно обучение.

— Подбрани правомощия на органите за равно третиране, насочени към подпомагане на жертвите на дискриминация при достъпа до правосъдие —

В Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието за 2023 г. за първи път се представя обзор на избрани специфични правомощия на органите за равно третиране да съдействат на жертвите на дискриминация при достъпа до правосъдие. Графика 29 по-долу показва с какви правомощия разполага органът(ите) за равно третиране — или в някои случаи други специфични органи — във всяка държава членка за решаване на случаи на дискриминация. Те включват, наред с други, предлагане на възможност на страните да потърсят вариант за алтернативно разрешаване на техния спор (например медиация или помирителни процедури), приемане на обвързващи решения по дела за дискриминация, действия в съда по дела за дискриминация от името на жертвата или от собственото име на органа или представяне на становища пред съда като *amicus curiae* или експерт по дела за дискриминация. Упражняването на тези правомощия в практиката се различава в зависимост от държавата членка.

Графика 29: Избрани правомощия на органите за равно третиране, насочени към подпомагане на жертвите на дискриминация при достъпа до правосъдие, 2022 г. (*) (източник: информация, съставена въз основа на данните, събрани от Equinet (Европейска мрежа на националните органи за равно третиране), националните органи за равно третиране и Европейската мрежа на правните експерти)

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE
предлага на страните възможност за алтернативно разрешаване на спора	●	●			●	●		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
приема правно обвързващи решения		●											●				●				●	●	●				
предприема действия в съдебни производства	●	●		●			●		●		●	●					●	●	●	●	●	●		●	●	●	
представя становища пред съда	●	●	●	●			●		●	●				●	●		●			●	●	●	●		●	●	

(*) Точката означава, че поне един орган за равно третиране в държавата членка разполага със съответното правомощие. В някои държави членки разглежданите правомощия се упражняват от друг субект, различен от органа за равно третиране, като в този случай в таблицата не е посочена точка. **BG:** в съответствие със Закон 15/2022, приет на 12 юли 2022 г. **CZ:** на общественения защитник на правата е предоставено правомощието да действа като *amicus curiae* само пред конституционен съд. Той не е официално упълномощен да представя становища пред съдилищата, сезирани с дела за дискриминация. **ES:** съгласно Закон 15/2022, приет на 12 юли 2022 г., който обаче все още не се прилага изцяло.

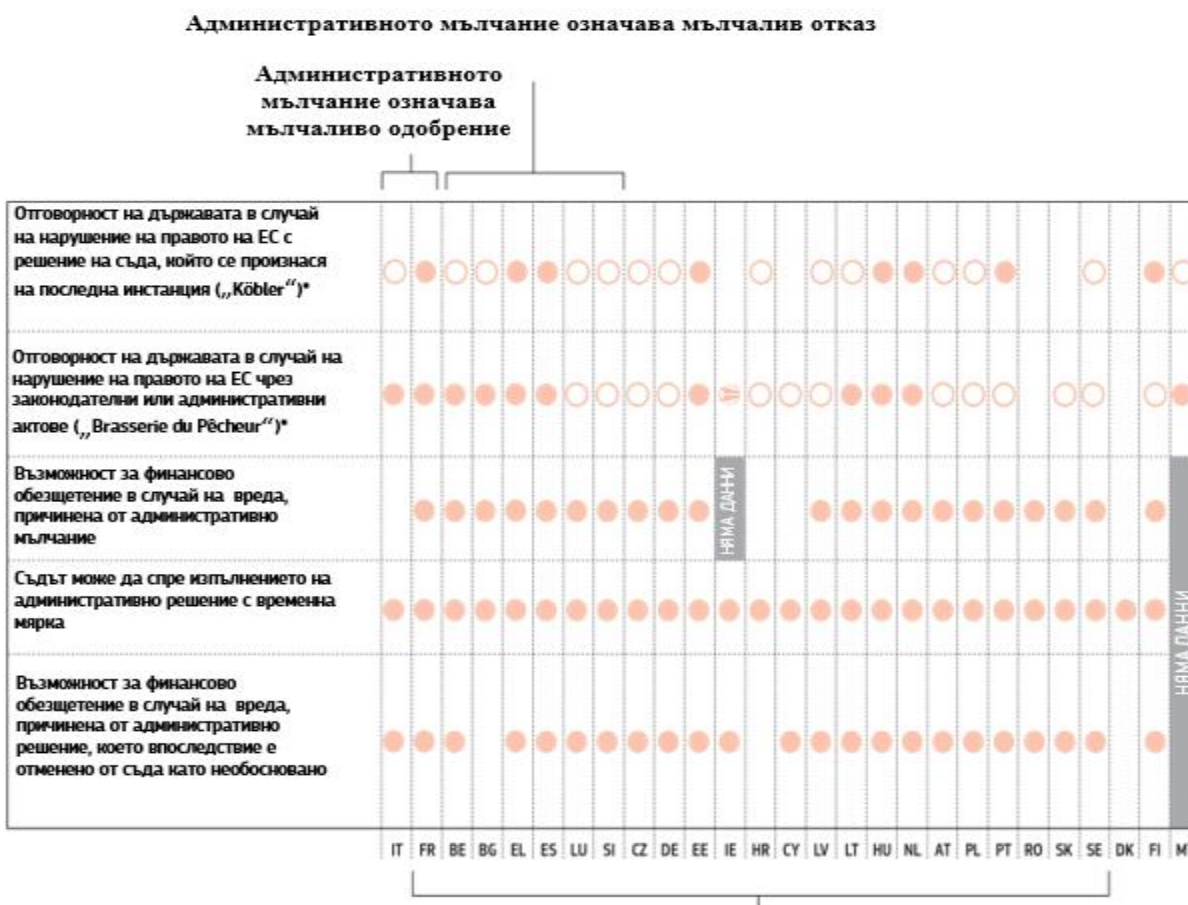
— Съдебен контрол върху държавната администрация при сценарии, свързани с бизнеса —

В Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието за 2023 г. се доразвива обзорът на избрани правни гаранции във връзка с действията или бездействието на административните органи при сценарии, свързани с бизнеса⁷⁰, чието начало бе поставено

⁷⁰ При първия сценарий, по време на съдебното производство, свързано с принудително отчуждаване, органите разпореждат на миннодобивно дружество незабавно да преустанови добива; те се позовават на предишни жалби, подадени от собственици на къщи в съседното село, които вече са уредени от миннодобивното дружество. Ако изпълни административното решение, дружеството ще претърпи ежедневна загуба на печалба в размер на 8000 EUR. Дружеството оспорва административното решение в съда, който в крайна сметка го отменя като неоснователно. При втория сценарий дружество, установено в държава членка „Б“, подава до компетентния орган в държава членка „А“ искане за разрешение

в изданието на информационното табло за 2022 г. Съответните гаранции включват съдебен контрол на административни решения и временни мерки или възможност за финансова компенсация в случай на административно мълчание или необосновано решение. Всички те допринасят за качеството на правосъдната система, което е от особено значение за бизнес средата и инвестиционната среда, както и за функционирането на единния пазар.

Графика 30: Правни гаранции във връзка с решенията или бездействието на административните органи, 2022 г.(*) (източник: Европейската комисия (71))

В случай на мълчание, съдът може да разпореди на даден орган да разгледа случая

(*) „●“: специфичната форма на отговорност на държавата е призната от правния режим на държавата членка и е приложена на практика в поне едно съдебно дело през последните десет години; „○“: специфичната форма на отговорност на държавата е призната от правния режим на държавата членка, но не е приложена на практика в поне едно съдебно дело през последните десет. Празно поле не следва да се

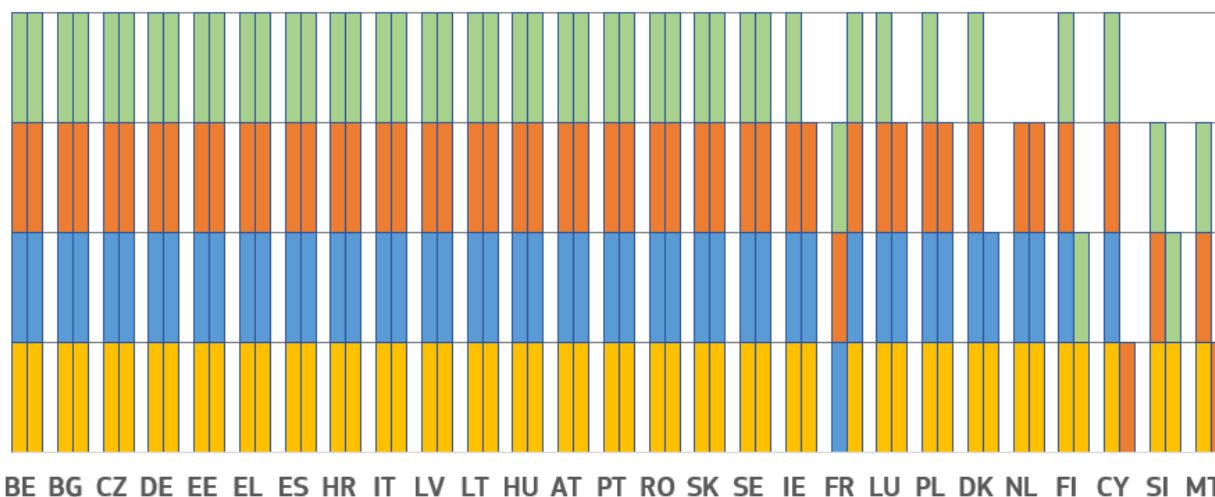
за изграждане на магазин за търговия на дребно с площ 800 кв. м в столицата на държава членка „А“. Дружеството не получава отговор от въпросния орган в рамките на законоустановения срок/в рамките на разумния срок за отговор (период на административно мълчание). Накрая, графиката показва дали дружеството може да поиска финансова компенсация за загубите, които е претърпяло поради закъснението (периода на административно мълчание) при издаването на разрешение за строеж (ако се приеме, че разрешението за строеж в крайна сметка бива издадено) от компетентния орган.

⁷¹ Данните за 2021 и 2022 г. са събрани в сътрудничество с групата на лицата за контакт относно националните правосъдни системи.

разбира като твърдение, свързано със съществуването на изисквания съгласно правото на ЕС. **FR**: макар като цяло административното мълчание да означава мълчаливо одобрение, в определени изключително случаи, изброени в законодателството, то означава мълчалив отказ. **SK**: в повечето случаи при поискване съдът може да спре изпълнението на административно решение. Национални препратки към дела, в които се установява отговорност на държавата поради нарушение на правото на ЕС с решение на съда, който се произнася на последна инстанция (Köbler): **CZ**: възможно е да съществуват дела, в които се установява такава отговорност на държавата. В няколко дела относно такава отговорност на държавата Върховният съд върна делото обратно на първа инстанция за ново разглеждане, но резултатите от новото производство не са публично достъпни (вж. например решение № 30 Cdo 3856/2017 на Върховния съд от 26 юли 2019 г., ECLI:CZ:NS:2019:30.CDO.3856.2017.1); **DK**: правното основание за искиове за финансово обезщетение би следвало да бъдат обичайните датски правни принципи, а именно принципа на „вината“ (culpa), съгласно който от дружеството се изисква да предостави, наред с другото, доказателство за отговорност. В някои изключителни случаи на административно мълчание, когато липсата на действие се счита за незаконосъобразно бездействие, орган в рамките на държавната администрация може да нареди на общините да предприемат действия. **EE**: решение (20.5.2022 г.) на административното отделение на Върховния съд на Естония по административно дело № 3-20-1684; **EL**: решения 799-803/2021 на пленума на Държавния съвет; **ES**: Решение 415/2009 на Националната сесия — Sentencia de la Audiencia Nacional AN 415/2009 — ECLI:ES:AN:2009:415, Audiencia Nacional. Sala de lo Contencioso. Sección:3 10/02/2009, N° de Recurso:553/2007; **FR**: Tribunal administratif de Paris, 21 април 2021 г., № 1823994; **HU**: Kúria, Pfv. III. 22.112/2012/13. (доктрината е потвърдена, искът е отхвърлен) Kúria, Pfv.III.21.591/2013/5; **NL**: ECLI:NL:HR:2018:2396, ECLI:NL:RBDHA:2021:15447, ECLI:NL:HR:2018:2396; **FI**: KKO2013:58; отговорност на държавата при нарушение на правото на ЕС чрез законодателни или административни актове (Brasserie du Pêcheur): **BE**: Civ. Fr. Brussels (4ème ch.) 17 юни 2021 г. Решение от 9.3.2021 г. на апелативния съд на Брюксел (Fernand Ullens de Schooten/Белгия); **BG**: Решение № 16 от 2.3.2021 г. на СГТ по дело № 1914/2020; **CZ**: възможно е да съществуват дела, в които се установява такава отговорност на държавата. Например в няколко дела относно такава отговорност на държавата Върховният съд върна делото обратно на първа инстанция за ново разглеждане, но резултатите от новото производство не са публично достъпни (вж. например решение № 30 Cdo 1945/2016 на Върховния съд от 25 април 2018 г., ECLI:CZ:NS:2018:30.CDO.1945.2016.1.); **EE**: решение на окръжния съд на Талин от 31.10.2017 г. по административно дело № 3-13-366; **IE**: Ogieriakhi/MJE и др. (дело C-244/13); **EL**: решения 607/2016, 4403/2015 на Държавния съвет; **ES**: Върховен съд, административно отделение, решение от 26 май 2021 г., заявление № 352/2019, ECLI:ES:TS:2021: 2143; Върховен съд, административно отделение, решение от 29 октомври 2021 г., заявление № 3409/2016, ECLI:ES:TS: 2021:4019; **FR**: TA Rouen, 28 юни 2022 г., № 2001360; TA Clermont-Ferrand, 14 декември 2021 г., № 2000090 (5 различни дела); TA Poitiers, 26 ноември 2020 г., № 1901176; CAA Versailles, 24 ноември 2020 г., IP Celimo SAS, № 15VE02812); **IT**: Върховен съд на Италия (Касационен съд), отделение III, 24.11.2020 г., № 26757 и Касационен съд, 29.9. 2021 г., № 26302; Касационен съд, обединени отделения, 23.6.2022 г., № 20278; Касационен съд, отделение III, 13.5.2020 г., № 8889, Касационен съд, отделение I, 30.10.2018 г., № 27690; Касационен съд, отделение III, 16.10.2020 г., № 22631; **HU**: Fővárosi Ítéltábla, 3. Pf. 20.182/2014/2. Fővárosi Ítéltábla, 5.Pf.21.081/2016/6. Fővárosi Ítéltábla Pf. 21.340/2017/5.3. Fővárosi Ítéltábla Pf.20.602/2017/5/II; **MT**: Daniel James Cassar/Direttur tas-Sahha Istituzzjonali et; **NL**: ECLI:NL:GHDHA:2013:3791 (cassatieberoep: ECLI:NL:HR:2015:2722 en ECLI:NL:HR:2015:2723); ECLI:NL:RVS:2020:898, ECLI:NL:RVS:2020:899, ECLI:NL:RVS:2020:900 и ECLI:NL:RVS:2020:901; ECLI:NL:HR:2018:1973; ECLI:NL:GHDHA:2013:3791.

В Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието за 2023 г. е продължен анализът на правосъдието, съобразено с интересите на детето. На графика 31 са разгледани съществуващите специфични практики, когато участва дете като жертва или като заподозряно/обвиняемо лице.

Графика 31: Специфични практики за производства, съобразени с интересите на детето, когато участват деца като жертви или като заподозрени/обвиняеми лица, 2022 г. (*) (източник: Европейската комисия⁷²)

За всяка държава членка двете колони представляват участието на деца като (от ляво надясно):

1. жертви

2. заподозрени или обвиняеми

■ Аудио-визуален запис на разпита на деца

■ Децата се изслушват в специална обстановка, съобразена с нуждите на детето, и могат да участват ефективно в изслушването

■ На децата се предоставя съобразена с техните интереси информация за правата им и за производството

■ Децата получават помощ от адвокат (винаги или когато е необходимо)

(*) Деца: лица на възраст под 18 години.

⁷² Данните за 2022 г. са събрани в сътрудничество с групата на лицата за контакт относно националните правосъдни системи.

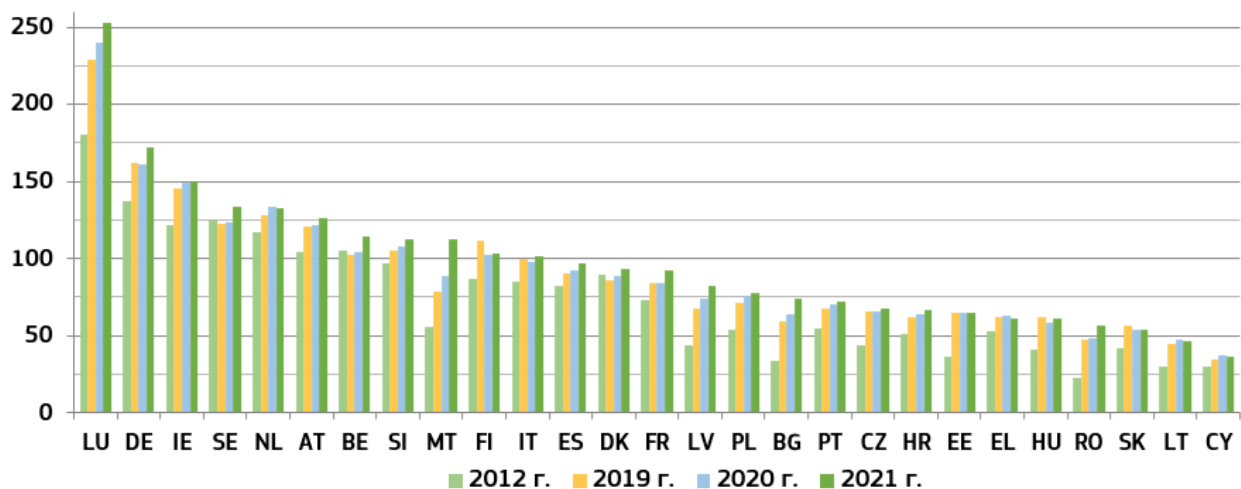
3.2.2. Ресурси

За да може правосъдната система да функционира правилно, е нужно да има достатъчно ресурси, включително необходимите инвестиции в материални и технически инфраструктури, както и високо квалифицирани и обучени служители от всички категории, получаващи адекватни възнаграждения. Липсата на подходяща материална база, инструменти или служители с необходимите квалификации, умения и достъп до продължаващо обучение излага на риск качеството на производствата и на съдебните решения.

— Финансови ресурси —

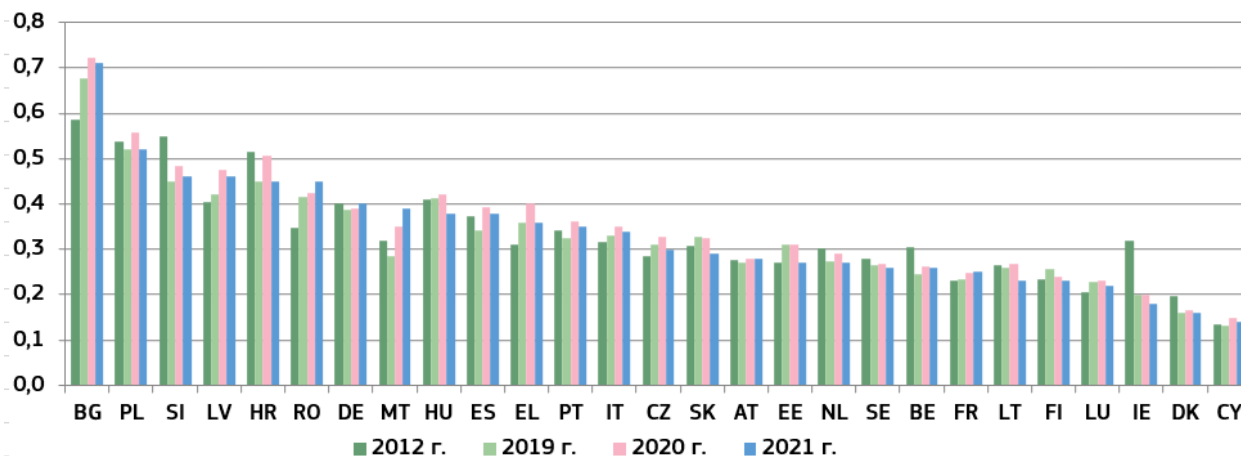
Графиките по-долу показват действителните държавни разходи за функционирането на правосъдната система (с изключение на затворите), както на глава от населението (графика 32), така и като дял от брутния вътрешен продукт (БВП) (графика 33).

Графика 32: Общ размер на общите държавни разходи за съдилищата в EUR на глава от населението, 2012, 2019—2021 г. (*) (източник: Евростат)

(*) Държавите членки са подредени според размера на разходите си през 2021 г. (от най-висок към най-нисък). Въпреки че бяха положени значителни усилия за хармонизиране на отразяването на предприетите от правителствата мерки за смекчаване на икономическото и социалното въздействие на пандемията от COVID-19, все още не е постигнато пълно хармонизиране на данните за референтните 2020 и 2021 година. Поради това вероятността от преразглеждане в бъдеще е по-висока от обикновено, а данните за ЕС и еврозоната за 2021 г. са предварителни. Предварителни са и данните за DE, ES, FR и PT за други години.

Графика 33: Общ размер на общите държавни разходи за съдилищата като процент от БВП, 2012, 2019—2021 г.(*) (източник: Евростат)

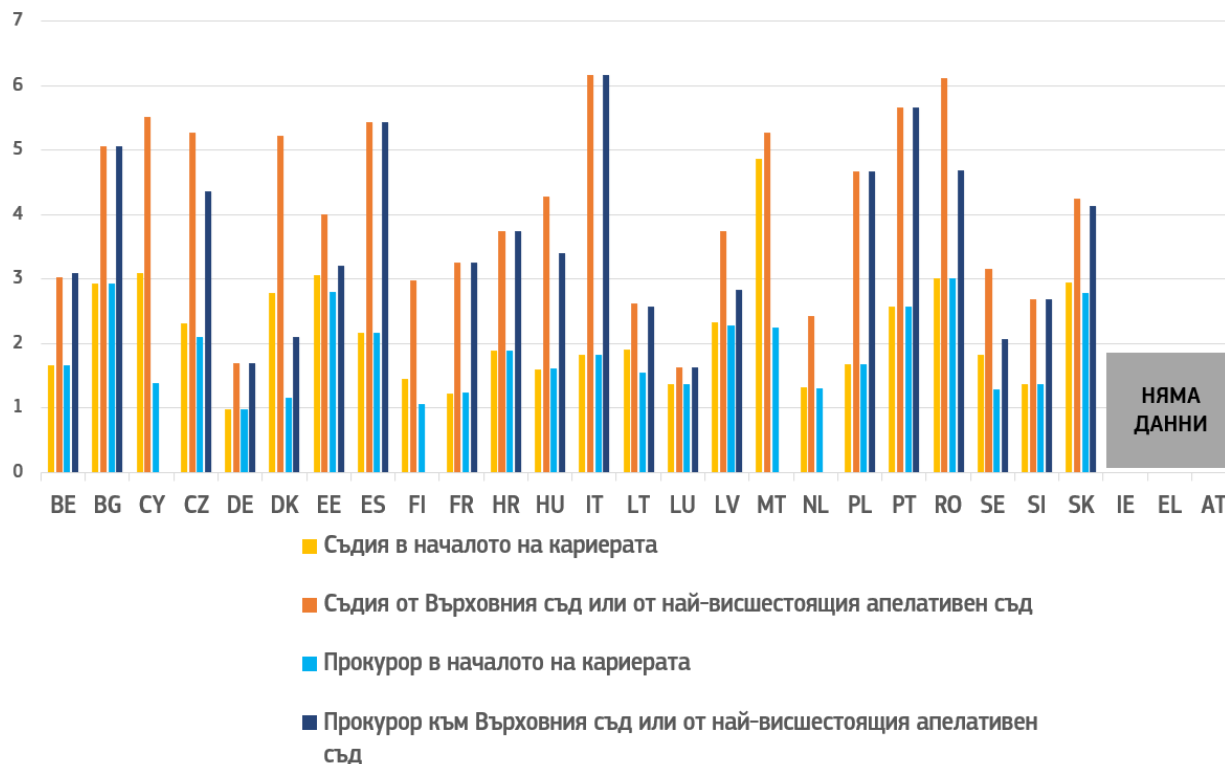

(*) Държавите членки са подредени според размера на разходите си през 2020 г. (от най-висок към най-нисък). Въпреки че бяха положени значителни усилия за хармонизиране на отразяването на предприетите от правителствата мерки за смекчаване на икономическото и социалното въздействие на пандемията от COVID-19, все още не е постигнато пълно хармонизиране на данните за референтните 2020 и 2021 година. Поради това вероятността от преразглеждане в бъдеще е по-висока от обикновено, а данните за ЕС и еврозоната за 2021 г. са предварителни. Предварителни са и данните за DE, ES, FR и PT за други години.

На графика 34 е представено съотношението на годишните заплати на съдиите и прокурорите в сравнение със средната годишна заплата в страната. За всяка държава първите две колони представят заплатите на съдиите и прокурорите в началото на тяхната кариера и в най-високата ѝ точка. По силата на член 19, параграф 1 от ДЕС държавите членки трябва да гарантират, че техните съдилища като цяло и съдиите поотделно са независими в областите, обхванати от правото на Съюза. Макар че според Съда на ЕС временното намаляване на възнагражденията в контекста на мерките за бюджетни ограничения не се счита за нарушение на тази разпоредба, той заяви, че получаването от членовете на съдебната власт на заплащане, съответстващо на значимостта на изпълняваните функции, представлява присъща гаранция за независимостта на съдебната власт⁷³.

⁷³ Дело C-64/16, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses*, т. 45: „Също както несменяемостта на членовете на съответния орган (вж. по-конкретно решение от 19 септември 2006 г., *Wilson*, C-506/04, EU:C:2006:587, т. 51), фактът, че те получават заплащане, съответстващо на значимостта на изпълняваните от тях функции, представлява присъща гаранция за независимостта на съдебната власт“.

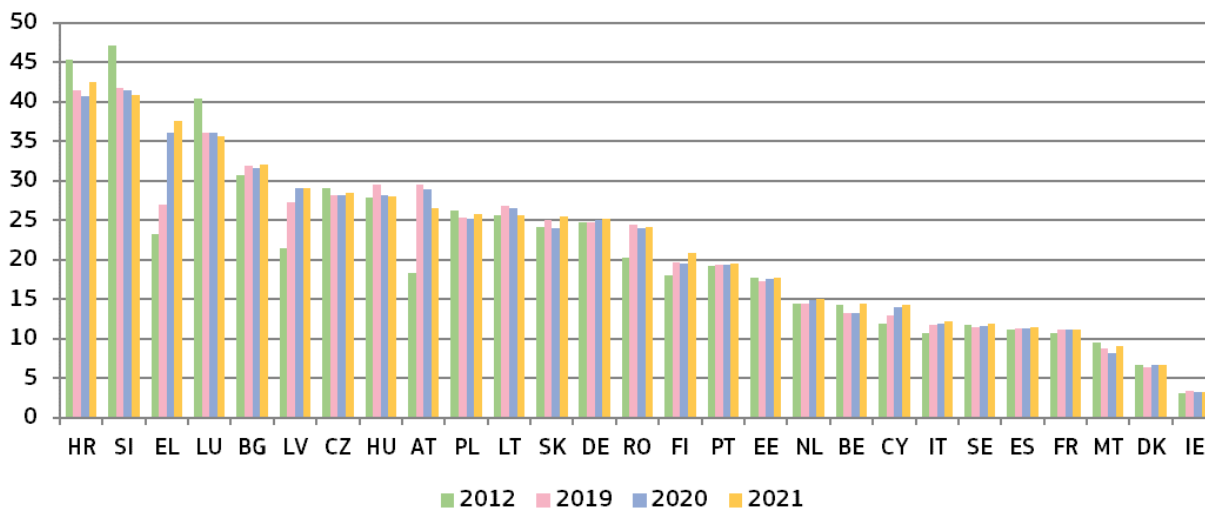
Графика 34: Съотношение на годишните заплати на съдиите и прокурорите в сравнение с годишната средна брутна заплата в страната през 2021 г. (*) (на 100 000 души от населението) (източник: проучване на Европейската комисия за ефикасност на правосъдието (CEPEJ) към Съвета на Европа)

— Човешки ресурси —

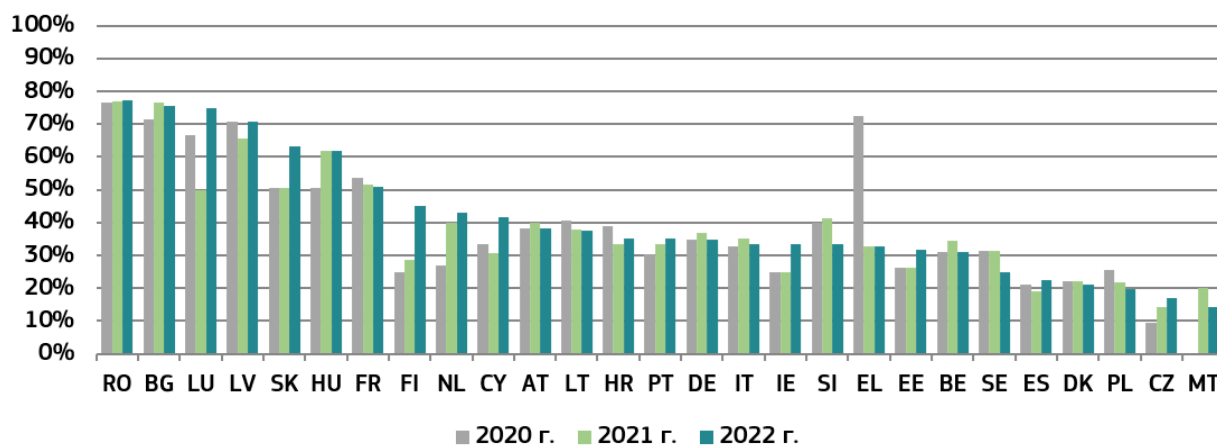
Наличието на подходящи човешки ресурси е от много голямо значение за качеството на правосъдната система. Разнообразието сред съдиите, включително балансът между половете, носи допълнителни знания, умения и опит и отразява обществената действителност.

Графика 35: Брой на съдиите, 2012, 2019—2021 г.(*) (на 100 000 души от населението)
(източник: проучване на Европейската комисия за ефикасност на правосъдието (СЕРЕJ) към Съвета на Европа)

(*) Категорията се състои от съдии на пълно работно време съгласно методиката на СЕРЕJ. В нея не са включени *Rechtspfleger*/съдебните администратори, които съществуват в някои държави членки. **AT**: данните за административното правосъдие се въвеждат от 2016 г. насам. **EL**: от 2016 г. насам данните за броя на професионалните съдии включват всички категории съдии по наказателни и граждански дела, както и административните съдии. **IT**: областните одитни комисии, местните данъчни комисии и военните съдилища не са взети под внимание. Административното правосъдие се взема предвид от 2018 г. насам.

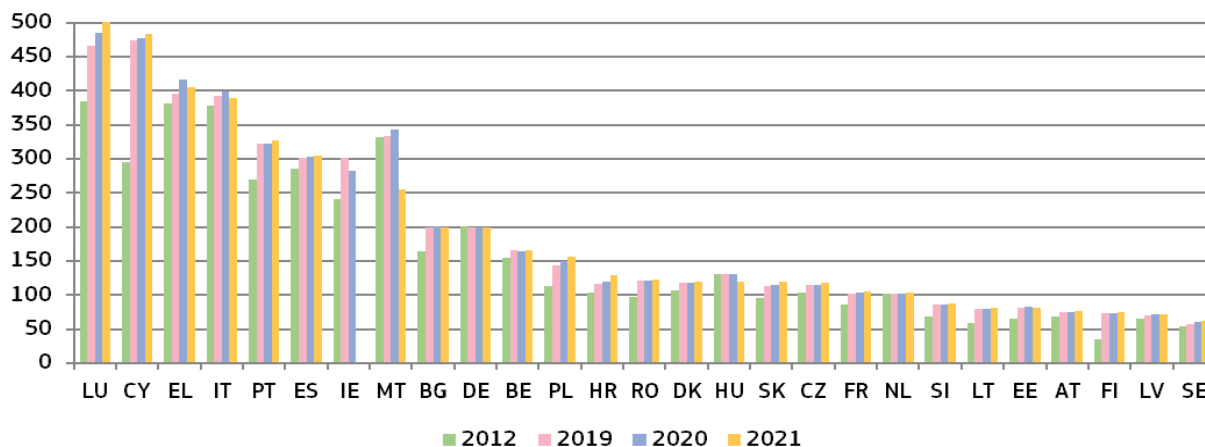
Графика 36: Дял на жените професионални съдии във върховните съдилища, 2020—2022 г.(*) (източник: Европейската комисия⁷⁴)

(*) Данните са подредени по числените стойности за 2022 г., от най-високите до най-ниските. **MT**: през 2020 г. във Висшия съд няма жени.

⁷⁴ Европейски институт за равенство между половете, база за статистически данни за равенството между половете: https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs/indicator/wmidm_jud_natcrt_wmid_natcrt_supcrt/datatable.

Графика 37: Брой на адвокатите, 2012, 2019—2021 г. (*) (на 100 000 души от населението) (източник: проучване на Европейската комисия за ефикасност на правосъдието (CEPEJ) към Съвета на Европа)

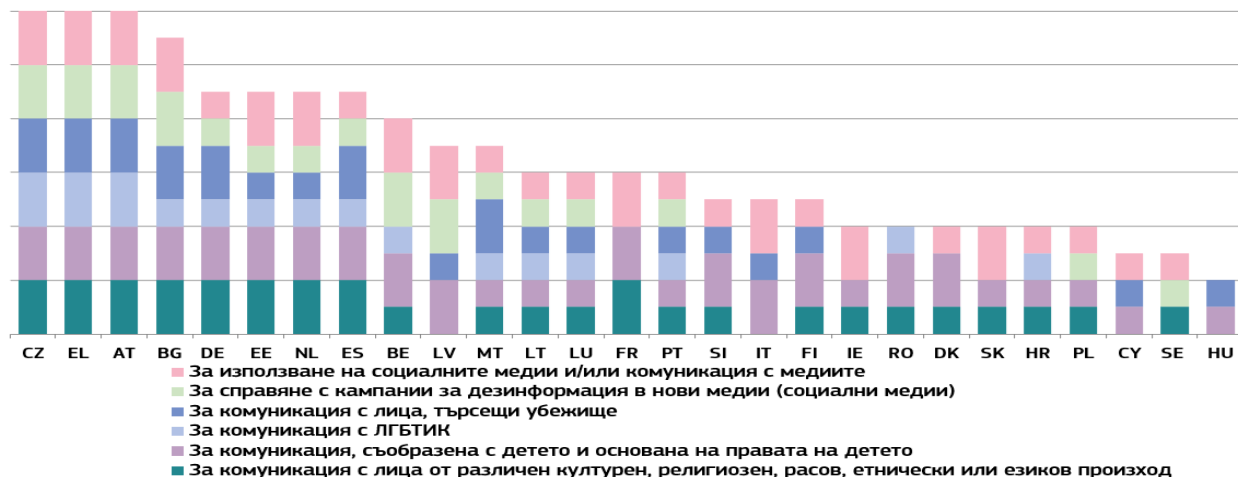

(*) Съгласно методиката на CEPEJ адвокатът е лице, получило необходимия ценз и право съгласно националното законодателство да пледира и да извършва действия от името на клиентите си; да упражнява юридическа професия; да се явява пред съдилищата или да консултира и представлява своите клиенти по правни въпроси (Препоръка Rec (2000)21 на Комитета на министрите на Съвета на Европа относно свободата на упражняване на адвокатската професия). DE: в Германия не се прави разграничение между различни групи адвокати, например между солиситъри или баристъри. FI: от 2015 г. насам броят на адвокатите включва както броя на адвокатите, работещи в частния сектор, така и броя на адвокатите, работещи в публичния сектор.

— Обучение —

Обучението на съдиите има важен принос за качеството на съдебните решения, както и на услугите в сферата на правораздаването, предоставяни на гражданите. Посочените по-долу данни обхващат обучението на съдиите за комуникация със страните и за социалните медии.

Графика 38: Наличие на обученията за съдии в областта на комуникацията, 2022 г. (*) (източник: Европейската комисия⁷⁵)

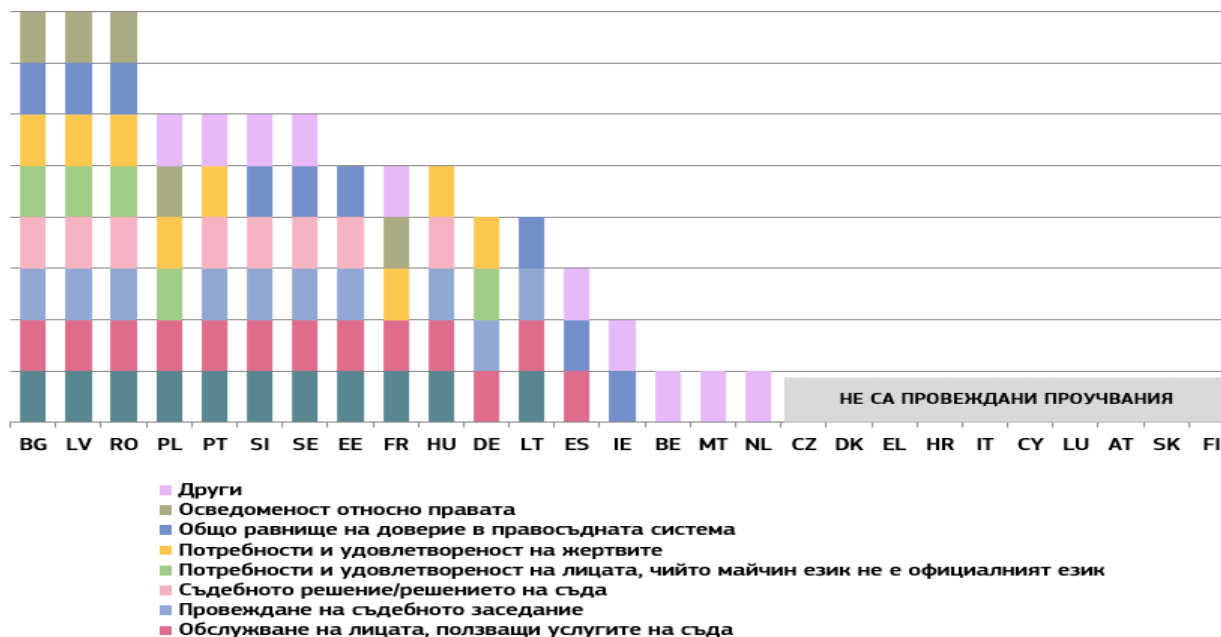
(*) Максимален брой точки: 12 точки. На държавите членки е дадена 1 точка, ако осигуряват първоначално обучение и 1 точка, ако предлагат продължаващо обучение (максимум 2 точки за всеки вид обучение) по посочените по-горе теми.

⁷⁵ Данните за 2022 г. са събрани в сътрудничество с Европейската мрежа за съдебно обучение.

3.2.3. Инструменти за оценка

Редовната оценка би могла да подобри способността на правосъдната система да реагира на настоящи и бъдещи предизвикателства, като по този начин се повишава нейното качество. Извършването на проучвания (графика 39) е от голямо значение за оценяването на работата на правосъдните системи от гледна точка на практикуващите юристи и ползвателите на услугите на съдилищата.

Графика 39: Темы на проучвания, проведени сред ползватели на услугите на съдилищата или сред практикуващи юристи, 2021 г. (*) (източник: Европейската комисия⁷⁶)

(*) На държавите членки е дадена по една точка за всяка посочена тема на проучване, независимо дали проучването е било проведено на национално равнище, на регионално равнище или на равнището на съдилищата. „Други теми“ включват въздействието на COVID-19, начините за свеждане до минимум на смущенията в работата на съдилищата и разширеното използване на видеовръзки като решение (IE), удовлетворяването на жертвите на престъпления, които се обръщат към службите за съдействие на жертви, разкрити към съдилищата (FR), основните въпроси, които следва да се решат, така че да се подобри достъпът до правосъдие за жертвите на домашно насилие (MT), използването на алтернативни санкции и тяхната ефективност, както и доверието в системата за предотвратяване на домашното насилие, включително чрез намеса (PL), общите аспекти на съдилищата, достъпа до информация относно съдилищата, съдебните помещения, функционирането на съдилищата, съдията, отговарящ за делото, наличните ресурси и лоялността (PT). В (SE) Националната съдебна администрация на Швеция (SNCA) е създадена цифров въпросник с поредица от различни видове въпроси, които съдилищата могат да използват при провеждане на свои собствени проучвания. В допълнение към горепосочените въпроси образецът включва и въпроси дали сградата на съда и съдебните зали в нея са лесни за намиране. Друг набор от въпроси се отнася до усещането на ползвателите на услугите на съдилищата за тяхната лична безопасност и сигурност в съдебната зала и извън нея, както и извън помещението на съда.

3.2.4. Цифровизация

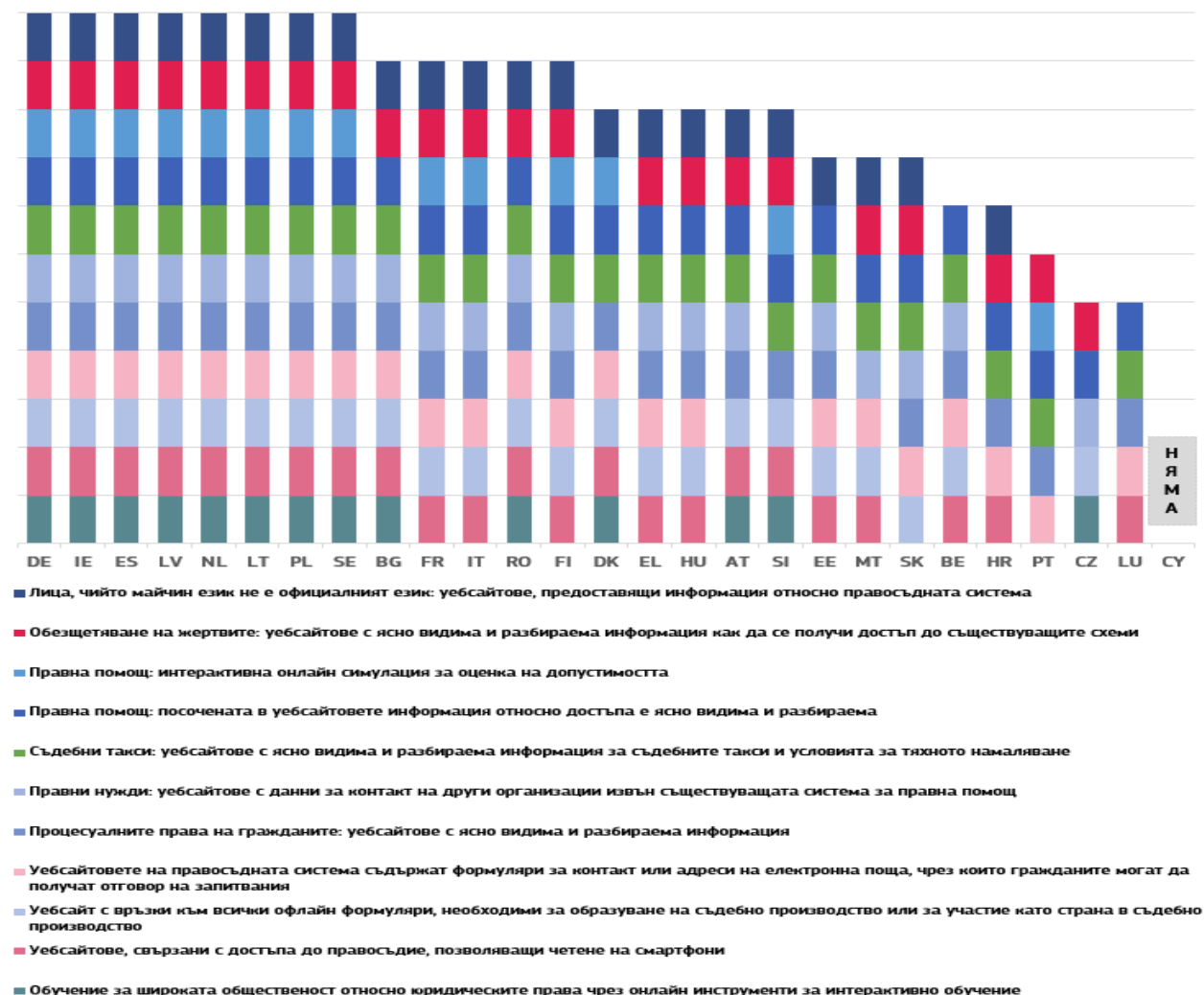
Използването на информационни и комуникационни технологии (ИКТ) може да укрепи правосъдните системи на държавите членки и да ги направи по-достъпни, ефективни, устойчиви и подготвени да се справят с настоящите и бъдещите предизвикателства. Пандемията от COVID-19 изведе на преден план редица предизвикателства, които засягат функционирането на съдебната власт, и показа, че е необходимо националните правосъдни системи да подобрят допълнително своята цифровизация.

⁷⁶ Данните за 2021 г. са събрани в сътрудничество с групата на лицата за контакт относно националните правосъдни системи.

В предишни издания на Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието бяха представени сравнителни данни за някои аспекти на ИКТ в правосъдните системи. Както бе обявено в съобщението на Комисията относно цифровизацията на правосъдието в ЕС от 2 декември 2020 г.⁷⁷, информационното табло бе разширено значително с допълнителни данни за цифровизацията в държавите членки. Това следва да даде възможност за по-задълбочено наблюдение на областите на напредък и на нерешените предизвикателства.

За да може правосъдието да е лесно достъпно за гражданите, е необходимо информацията относно националните правосъдни системи да е не само лесно достъпна, но и да е адаптирана спрямо конкретни групи от обществото, които иначе биха срещнали трудности при достъпа до тази информация. На графика 41 е показано наличието на информация онлайн и на конкретни обществени услуги, които могат да помогнат на гражданите да получат достъп до правосъдие.

Графика 40: Наличие на информация онлайн относно съдебната система, предназначена за широката общественост, 2022 г. (*) (източник: Европейската комисия⁷⁸)

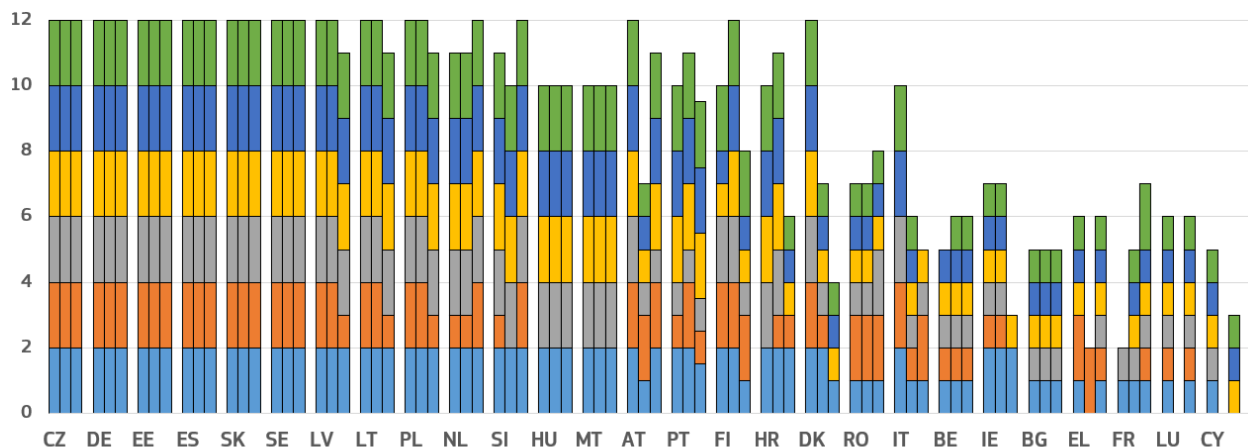
(*) DE: всяка федерална провинция, както и органите на федерално равнище вземат самостоятелно решение каква информация да бъде предоставена онлайн.

⁷⁷ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Цифровизация на правосъдието в ЕС: Инструментарий от възможности“, COM(2020) 710, и придружаващия го работен документ на службите на Комисията SWD(2020) 540.

⁷⁸ Данните за 2022 г. са събрани в сътрудничество с групата на лицата за контакт относно националните правосъдни системи.

Използването на цифрови решения по граждански/търговски, административни и наказателни дела често изисква подходящо регулиране в националните процесуални правила. На графика 41 са представени предвидените в законодателството възможности за различни участници да използват технологии за комуникация от разстояние (например видеоконферентна връзка) за съдебни и свързани със съда процедури и е отразена настоящата ситуация по отношение на допустимостта на цифровите доказателства.

Графика 41: Процесуални правила, позволяващи използването на цифрови технологии в съдилищата по граждански/търговски, административни и наказателни дела, 2022 г. (*) (източник: Европейската комисия⁷⁹)

За всяка държава членка трите колони представляват процесуалните правила, позволяващи използването на цифрови технологии в съдилищата по следните видове дела (от ляво надясно):

1. граждански/търговски дела
2. административни дела
3. наказателни дела.

- Възможен е устен превод чрез използване на комуникационни технологии от разстояние
- Експертите могат да бъдат изслушвани чрез комуникационни технологии от разстояние
- Свидетелите могат да бъдат изслушвани чрез комуникационни технологии от разстояние
- Устната част от производството може да се проведе изцяло посредством комуникационни технологии от разстояние
- Допустимост на доказателствата, представени само в цифров формат
- Страните/обвиняемите/жертвите могат да бъдат изслушвани чрез комуникационни технологии от разстояние

(*) За всяка държава членка в първата колона се представят процесуалните правила за граждански/търговски дела, във втората колона — за административни дела, а в третата колона — за наказателни дела. Максимален брой точки: 12 точки. За всеки критерий са присъдени по две точки, ако е налице такава възможност съответно по всички граждански/търговски, административни и наказателни дела (по наказателните дела възможността за изслушване на страните е разделена, за да се обхванат както обвиняемите, така и жертвите). Точките се разделят на две, когато не е налице такава възможност по всички дела. На държавите членки, в които не се прави разграничение между граждански/търговски и административни дела, са присъдени еднакъв брой точки и за двете области. **CY, LU**: няма данни за административните дела.

⁷⁹ Данните за 2022 г. са събрани в сътрудничество с групата на лицата за контакт относно националните правосъдни системи.

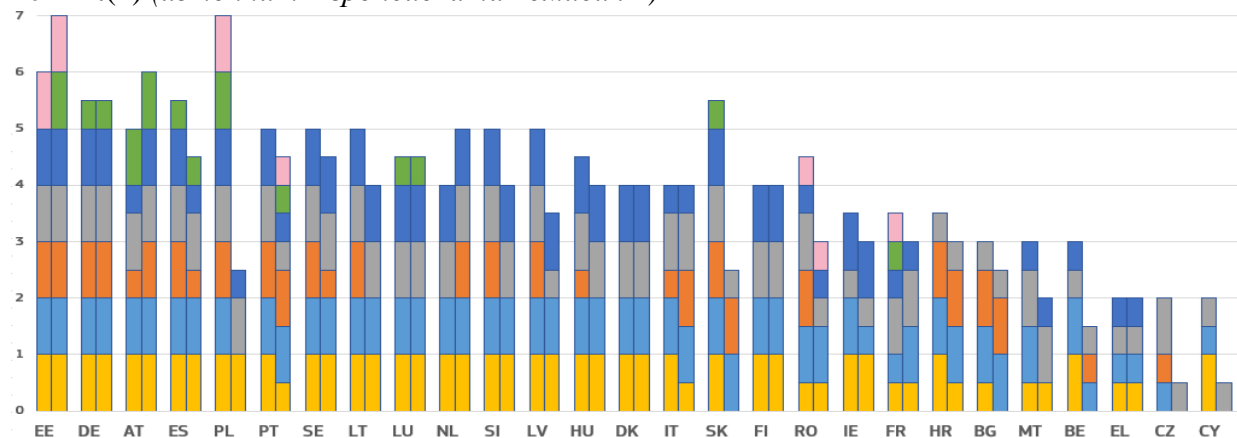

— Използване на цифрови инструменти —

Освен процесуалните правила, подготвени за цифрови технологии, съдилищата и прокуратурите трябва да разполагат с подходящи инструменти и инфраструктура за комуникация от разстояние и защитен достъп до работното място от разстояние (графика 42). За защитената електронна комуникация между съдилищата/прокуратурите и юридическите специалисти и институциите са необходими също и подходяща инфраструктура и оборудване (графики 43 и 44).

ИКТ, включително иновативните технологии, изпълняват важна роля за подпомагане на работата на съдебните органи. Следователно те допринасят значително за качеството на правосъдните системи. Наличието на различни цифрови инструменти на разположение на съдиите, прокурорите и съдебните служители може да рационализира работните процеси, да осигури справедливо разпределение на натоварването и да доведе до значително намаляване на времето.

Графика 42: Използване на цифрови технологии от съдилищата и прокуратурите, 2022 г. (*) (източник: Европейската комисия⁸⁰)

За всяка държава членка двете колони представляват използването на цифрови технологии от следните органи (от ляво надясно):

1. съдилища
2. прокуратура

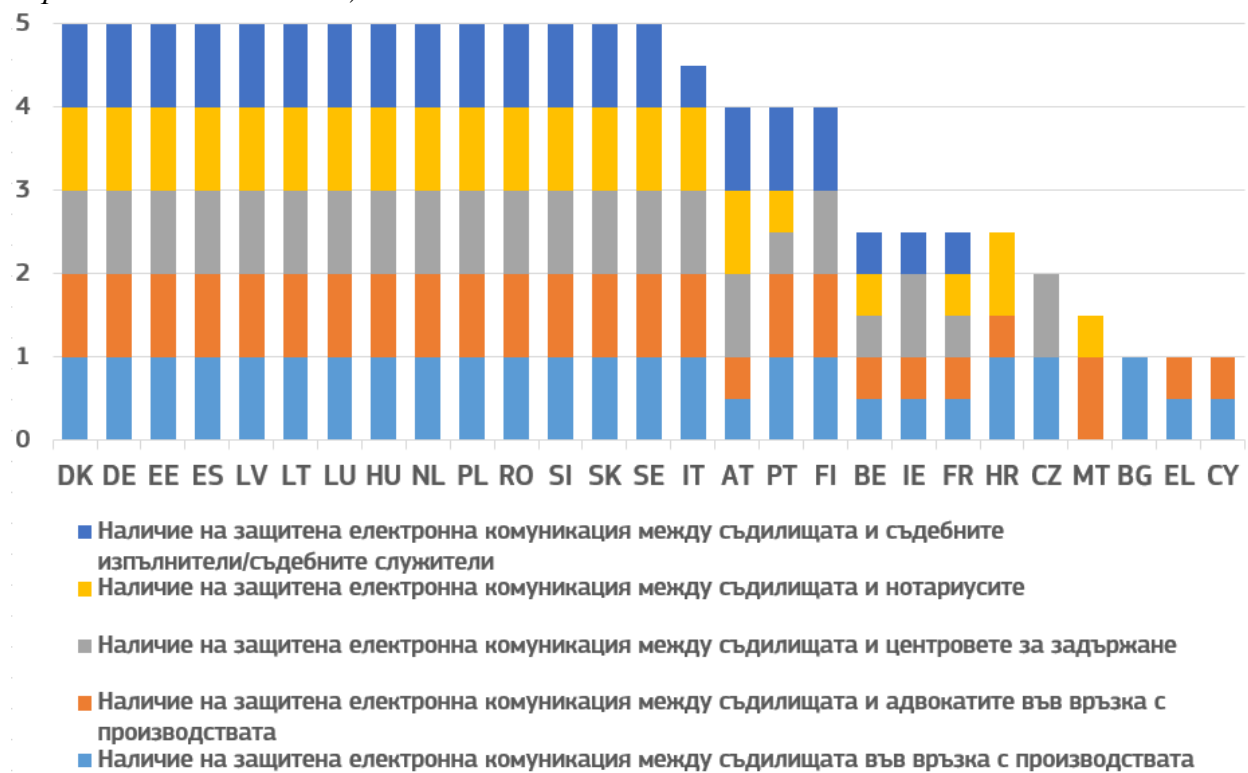
- Използване на технологии на разпределения регистър (блокова верига)
- Използване на приложения с изкуствен интелект в основните дейности
- Служителите могат да работят от разстояние в защитена среда
- Използване на комуникационни технологии от разстояние, по-специално за видеоконферентна връзка
- Електронно разпределяне на делата, с автоматично разпределение въз основа на обективни критерии
- Използване на електронна система за управление на делата
- Съдиите/прокурорите могат да работят от разстояние в защитена среда

(*) Максимален брой точки: 7 точки. За всеки критерий е присъдена по една точка, ако дадена технология се използва съответно от съдилищата и прокуратурите и 0,5 точки, когато технологията не винаги се използва от тях.

⁸⁰ Данните за 2022 г. са събрани в сътрудничество с групата на лицата за контакт относно националните правосъдни системи.

Защитената електронна комуникация може да допринесе за подобряване на качеството на правосъдните системи. Възможността съдилищата да комуникират по електронен път помежду си, както и с юридически специалисти и други институции, може да рационализира процесите и да намали необходимостта от комуникация на хартиен носител и физическо присъствие, което би довело до намаляване на продължителността на досъдебните дейности и съдебните производства.

Графика 43: Съдилища: средства за електронна комуникация, 2022 г. (*) (източник: Европейската комисия⁸¹)

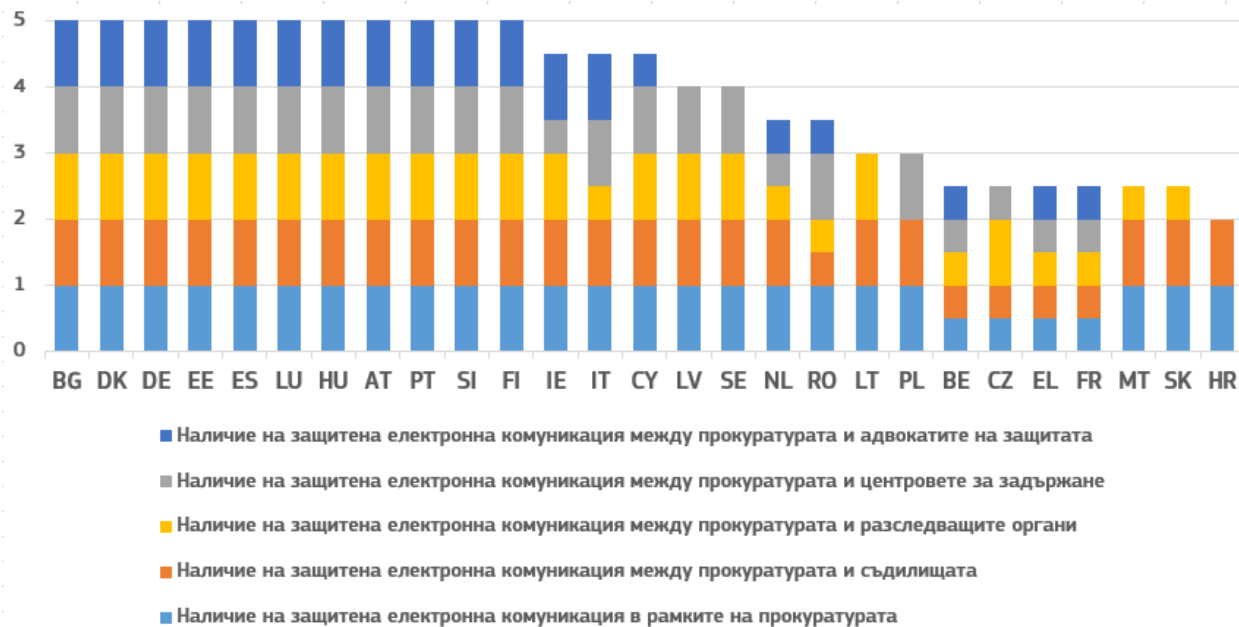

(*) Максимален брой точки: 5 точки. За всеки критерий е присъдена по една точка, ако е налице защитена електронна комуникация за съдилищата. 0,5 точки са присъдени, когато възможността не е налице по всички дела. **FI**: задачите на нотариусите не са свързани със съдилищата. Поради това няма причина да им се предоставя защитена връзка.

Прокуратурата е от основно значение за функционирането на системата за наказателно правосъдие. Тя също може да извлече полза от достъпа до защитен електронен канал за комуникация, който би могъл да улесни работата ѝ и по този начин да подобри качеството на съдебните производства. Възможността за защитена електронна комуникация между прокуратурите и разследващите органи, адвокатите на защитата и съдилищата би спомогнала за по-целесъобразната и ефективна подготовка на производствата пред съда.

⁸¹ Данните за 2022 г. са събрани в сътрудничество с групата на лицата за контакт относно националните правосъдни системи.

Графика 44: Прокуратура: средства за електронна комуникация, 2022 г. (*) (източник: Европейската комисия⁸²)

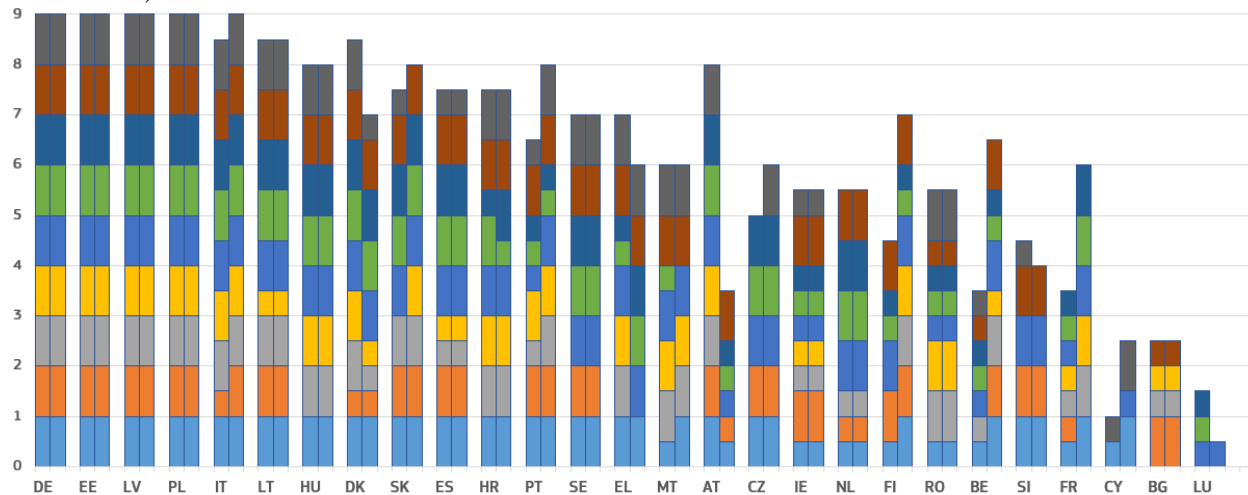

(*) Максимален брой точки: 5 точки. За всеки критерий е присъдена по една точка, ако е налице защитена електронна комуникация за прокуратурата. 0,5 точки са присъдени, когато възможността не е налице по всички дела. Наличието на средства за електронна комуникация в рамките на прокуратурата включва комуникация с адвокати, наети от прокуратурата.

⁸² Данните за 2022 г. са събрани в сътрудничество с групата на лицата за контакт относно националните правосъдни системи.

Възможността за извършване на определени действия по електронен път в рамките на съдебното производство е важен аспект от качеството на правосъдните системи. Предявяването на искове по електронен път, възможността за онлайн проследяване и придвижване на производството или за връчване на документи по електронен път може значително да улеснят достъпа до правосъдие за гражданите и предприятията (или за законните им представители) и да намалят забавянията и разходите. Наличието на такива цифрови обществени услуги би спомогнало за приближаването на съдилищата до гражданите и предприятията, както и за повишаване на общественото доверие в правосъдната система.

Графика 45: Цифрови решения за образуване и проследяване на производства по граждански/търговски и административни дела, 2022 г.*) (източник: Европейската комисия⁸³)

За всяка държава членка двете колони представляват цифровите решения за образуване и проследяване на производства по следните видове дела (от ляво надясно):

1. граждански/търговски дела
2. административни дела

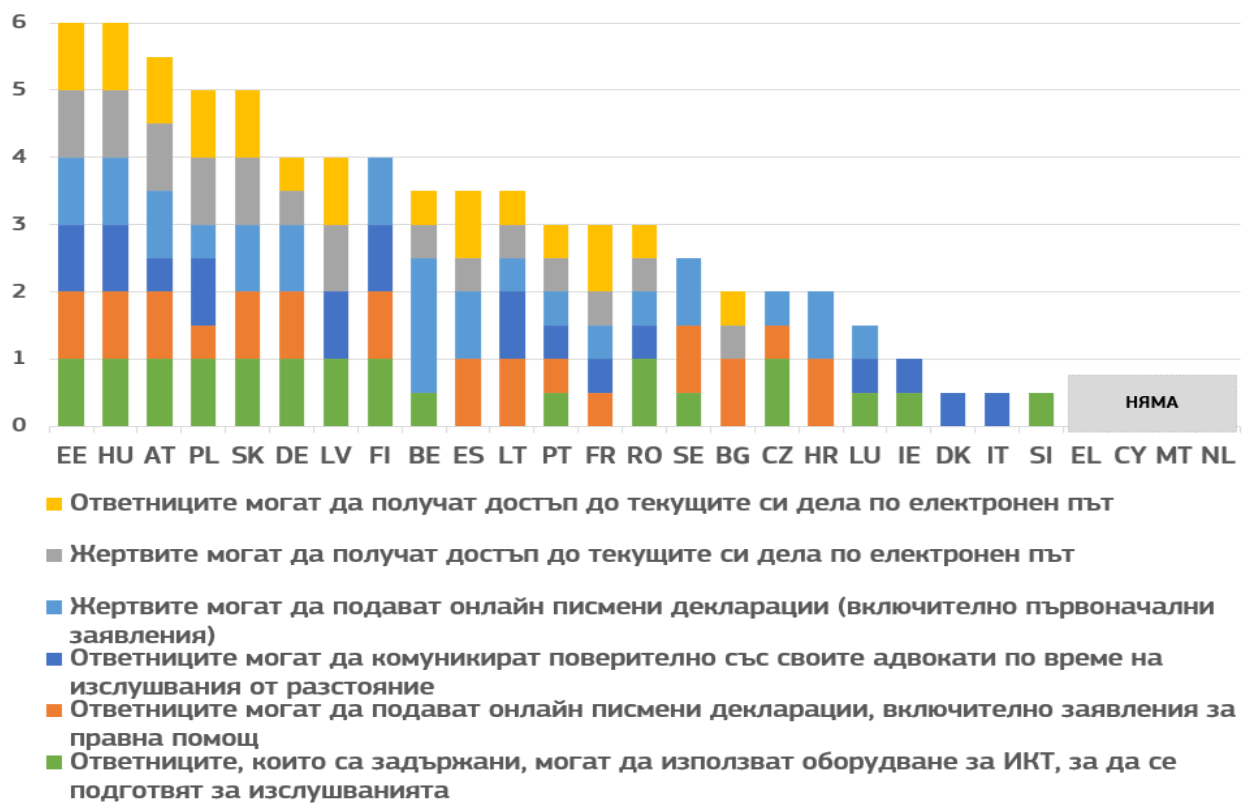
- Възможност за онлайн заплащане на съдебните такси
- Наличие на онлайн информация за съдебните такси
- Официалните съдебни документи могат да се връчват по електронен път на предприятията (когато процедурата не е инициирана от предприятието)
- Официалните съдебни документи могат да се връчват по електронен път на гражданите (когато процедурата не е инициирана от гражданина)
- Наличие на електронно потвърждение за получаване, доказващо подаването на документи в съда
- Възможност за достъп на клиентите до електронното досие на приключените им дела
- Възможност за достъп на клиентите до електронното досие на текущите им дела
- Възможност за онлайн подаване на заявление за правна помощ
- Възможност за онлайн образуване на производство/подаване на иск

(*) Максимален брой точки: 9 точки. За всеки критерий е присъдена по една точка, ако възможността е налице съответно по всички граждански/търговски и административни дела. 0,5 точки са присъдени, когато възможността не е налице по всички дела. На държавите членки, в които не се прави разграничение между граждански/търговски и административни дела, са присъдени еднакъв брой точки и за двете области.

⁸³ Данните за 2022 г. са събрани в сътрудничество с групата на лицата за контакт относно националните правосъдни системи.

Използването на цифрови инструменти за водене и проследяване на съдебни производства по наказателни дела може да помогне също да се гарантират правата на жертвите и обвиняемите. Например цифровите решения може да осигурят поверителна комуникация от разстояние между обвиняемите и техните адвокати, да дадат възможност на обвиняемите, които са задържани, да се подготвят за своето изслушване и да помогнат на жертвите на престъпление да избегнат вторична виктимизация.

Графика 46: Цифрови решения за водене и проследяване на съдебни производства по наказателни дела, 2022 г. (*) (източник: Европейската комисия⁸⁴)

(*) Максимален брой точки: 6 точки. За всеки критерий е присъдена по една точка, ако възможността е налице по всички наказателни дела. 0,5 точки са присъдени, когато възможността не е налице по всички дела.

— Достъп до съдебни решения —

Осигуряването на достъп онлайн до съдебните решения увеличава прозрачността на правосъдните системи, помага на гражданите и предприятията да разберат своите права и може да допринесе за последователността в съдебната практика. Подходящите ред и условия за публикуването онлайн на съдебни решения са от основно значение за създаването на лесни за ползване търсачки⁸⁵, които правят съдебната практика по-достъпна за практикуващите юристи и широката общественост. Безпроблемният достъп и лесната

⁸⁴ Данните за 2022 г. са събрани в сътрудничество с групата на лицата за контакт относно националните правосъдни системи.

⁸⁵ Вж. Ръководство за най-добри практики за управление на върховните съдилища, изготвено по проекта „Върховните съдилища като гаранция за ефективността на съдебните системи“, стр. 29.

повторна употреба на съдебната практика правят правосъдната система по-съобразена с алгоритмите и дават възможност за иновативни приложения за „правни технологии“ в помощ на юристите.

За публикуването онлайн на съдебните решения се изисква постигане на баланс между различни интереси, при спазване на ограниченията, налагани от нормативната уредба и рамката на политиката. Общият регламент относно защитата на данните⁸⁶ се прилага изцяло за обработването на лични данни от съдилищата. Когато се преценява кои данни да бъдат публикувани, трябва да се постигне справедлив баланс между правото на защита на данните и задължението за публикуване на съдебните решения, за да се гарантира прозрачността на правосъдната система. Това важи в особена степен, когато съществува преобладаващ обществен интерес, който оправдава оповестяването на тези данни. В много държави законът или практиката налагат анонимизиране или псевдонимизация⁸⁷ на съдебните решения преди публикуването им, било то систематично или при поискване. Данните, изготвени от съдебната власт, също така се регулират от законодателството на ЕС относно отворените данни и повторното използване на информацията от обществения сектор⁸⁸.

Наличието на съдебни решения в машинночетим формат⁸⁹, както е показано на графика 49, улеснява съобразената с алгоритмите правосъдна система⁹⁰.

---

⁸⁶ Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО (Общ регламент относно защитата на данните) (ОВ L 119, 4.5.2016 г., стр. 1).

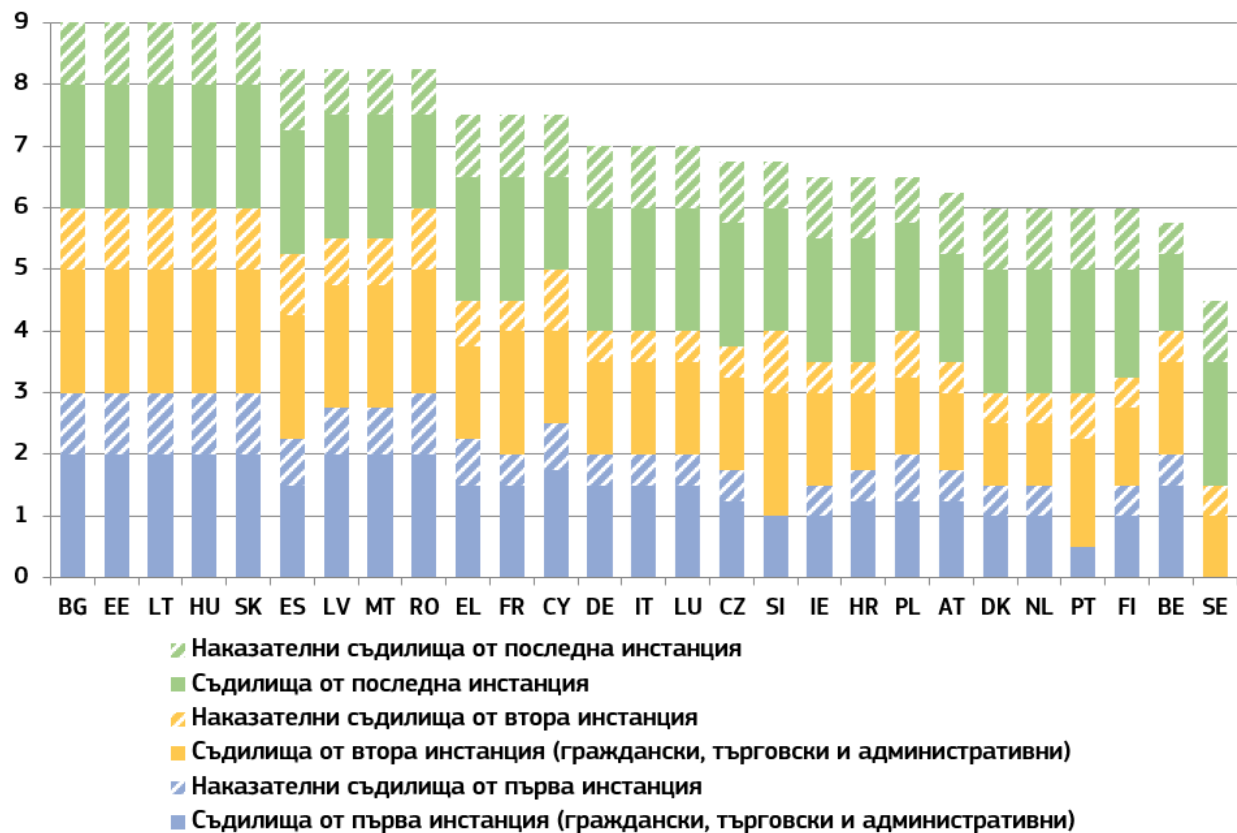
⁸⁷ Анонимизирането/псевдонимизацията е по-ефективно/а, ако се подпомага от алгоритъм. Въпреки това е необходим човешки надзор, тъй като алгоритмите не разбират контекст.

⁸⁸ Директива 2003/98/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 17 ноември 2003 г. относно повторната употреба на информацията в обществения сектор (ОВ L 345, 31.12.2003 г., стр. 90) и Директива (ЕС) 2019/1024 на Европейския парламент и на Съвета от 20 юни 2019 г. относно отворените данни и повторното използване на информацията от обществения сектор (ОВ L 172, 26.6.2019 г., стр. 56).

⁸⁹ Решенията, формулирани съгласно стандартите (например Akoma Ntoso), и съпътстващите ги метаданни могат да се изтеглят безплатно под формата на база данни или с помощта на други автоматизирани средства (например приложно-програмен интерфейс).

⁹⁰ Вж. също Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Европейска стратегия за данните“, COM(2020) 66 final, Бяла книга на Комисията за изкуствения интелект — Европа в търсене на високи постижения и атмосфера на доверие, COM(2020) 65 final, както и Заключение на Съвета и на представителите на правителствата на държавите членки, заседаващи в рамките на Съвета, относно добрите практики за публикуване онлайн на съдебни решения (ОВ C 362, 8.10.2018 г., стр. 2).

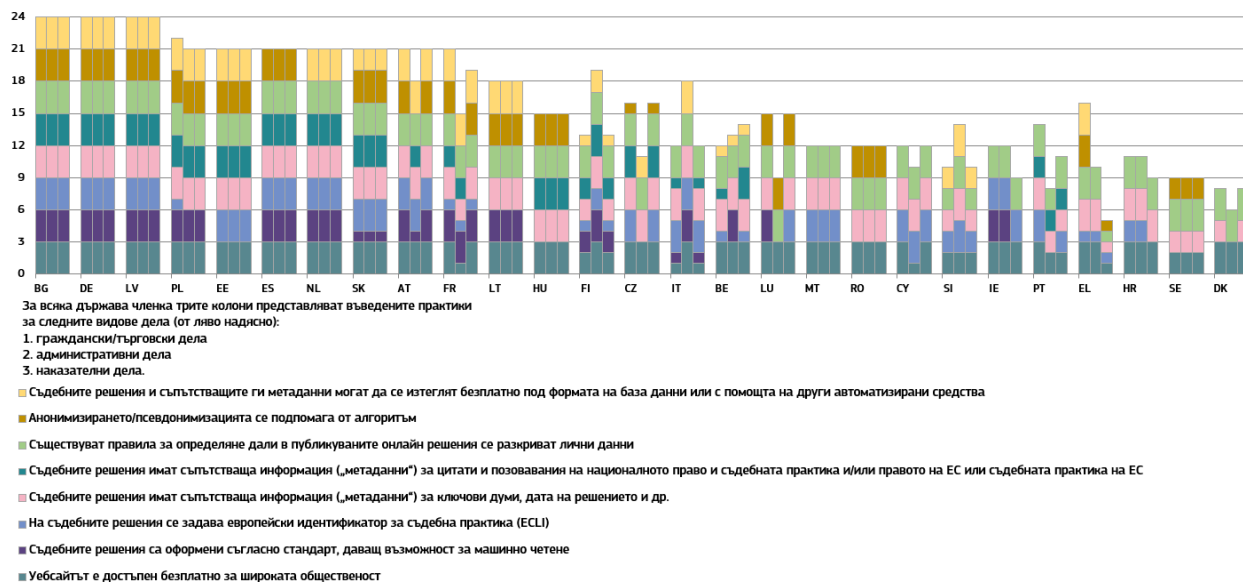
Графика 47: Онлайн достъп на широката общественост до публикувани решения, 2022 г.(*) (граждански/търговски, административни и наказателни дела, всички инстанции) (източник: Европейската комисия⁹¹)

(*) Максимален брой точки: 9 точки. За всяка съдебна инстанция е присъдена по една точка, ако са достъпни всички съдебни решения съответно по граждански/търговски, административни и наказателни дела, 0,75 точки, когато са достъпни повечето съдебни решения (повече от 50 %), и 0,5 точки, когато са достъпни само някои съдебни решения (по-малко от 50 %). На държавите членки, в които има само две съдебни инстанции, са дадени точки за три инстанции, като несъществуващата инстанция получава същия брой точки като съответната най-висша инстанция. На държавите членки, в които не се прави разграничение между тези две области на правото (гражданско/търговско и административно), са присъдени еднакъв брой точки и за двете области. **BE**: за гражданските и наказателните дела всеки съд решава дали да публикува собствените си решения. **DE**: всяка федерална провинция решава дали да предостави онлайн достъп до първоинстанционните съдебни решения. **AT**: за първа и втора инстанция съдиите решават кои съдебни решения да бъдат публикувани. Не се публикуват решения на Върховния съд, с които се отхвърля жалба без съществени мотиви. Решенията на Върховния административен съд, взети от състав от един съдия, се публикуват, ако съответният съдия реши да ги публикува. Освен това не се публикуват решения, които съдържат само правни въпроси, по които вече има утвърдена съдебна практика на Върховния административен съд, както и несложни решения относно прекратяване на производства. **NL**: решението за публикуване се взема от съдилищата при спазване на публикувани критерии. **PT**: решението за публикуване се взема от комисия към съда. **SI**: не се публикуват процедурни решения, които имат несъществено значение или са без значение за съдебната практика; от решенията по дела, които са идентични по същество (напр. масови дела), се публикува само водещото решение (заедно със списъка на делата със същото съдържание). Отделните по-висшестоящи съдилища решават кои съдебни решения могат да бъдат публикувани. **SK**: не се публикуват решенията по няколко вида граждански дела, като например дела за наследство или за установяване на бащинство. **FI**: съдилищата решават кои съдебни решения да бъдат публикувани.

⁹¹ Данните за 2022 г. са събрани в сътрудничество с групата на лицата за контакт относно националните правосъдни системи.

Графика 48: Практики за изготвяне на машинночетими съдебни решения, 2022 г. (*)
 (граждански/търговски, административни и наказателни дела, всички инстанции)
 (източник: Европейската комисия⁹²)

(*) *Максимален брой точки: 24 точки за всеки вид дело. За всяка от трите инстанции (първа, втора, последна) може да бъде дадена една точка, ако са обхванати всички съдебни решения. Ако в дадена инстанция са обхванати само някои съдебни решения, се присъжда само половин точка. Ако в дадена държава членка има само две инстанции, се присъждат точки за три инстанции, като несъществуващата инстанция получава същия брой точки като съответната по-висша инстанция. На държавите членки, в които не се прави разграничение между административните и гражданските/търговските дела, са присъдени еднакъв брой точки и за двете области на правото. **ES:** не се разрешава използването на базата данни на Генералния съвет на съдебната власт (CGPJ) за търговски цели, както и масовото изтегляне на информация. Повторното използване на тази информация за изготвяне на бази данни или за търговски цели трябва да следва процедурата и условията, установени от CGPJ чрез неговия Център за съдебна документация. **IE:** анонимизирането на решенията се извършва в семейното право, в областта на закрилата на детето и в други области, в които законът изисква или съдията разпорежда да не се разкрива самоличността на страните или лицата.*

⁹² Данните за 2022 г. са събрани в сътрудничество с групата на лицата за контакт относно националните правосъдни системи.

3.2.5. Обобщение относено качеството на правосъдните системи

Лесният достъп, достатъчните ресурси, ефективните инструменти за оценка и цифровизацията допринасят за високото качество на правосъдната система. Обществеността и предприятията очакват висококачествени решения от една ефективна правосъдна система. В Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието за 2023 г. се прави сравнителен анализ на тези фактори.

Достъпност

В информационното табло за 2023 г. отново се разглеждат редица елементи, които допринасят за това правосъдната система да бъде достъпна за хората:

- 1) **Наличието на правна помощ и размерът на съдебните такси** имат значително отражение върху достъпа до правосъдие, особено за хората, живеещи в бедност или изложени на риск от изпадане в бедност. На графика 24 е показано, че в 5 държави членки хората с доходи под прага на бедността, установен от Евростат, не биха получили правна помощ. Размерът на съдебните такси (графика 25) се запазва до голяма степен стабилен от 2016 г. насам, въпреки че в 5 държави членки съдебните такси са по-ниски, отколкото през 2021 г., особено за исковете с ниска стойност. Тежестта на съдебните такси продължава да е пропорционално по-висока при исковете с ниска стойност. Трудностите при получаването правна помощ в комбинация с високите съдебни такси в 4 държави членки биха могли да възпрепятстват хората, живеещи в бедност, да потърсят правосъдие.
- 2) В Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието за 2023 г. продължава да се прави анализ на начините, по които държавите членки насърчават доброволното използване на **алтернативни способи за разрешаване на спорове (АРС)** (графика 26), включително възможността за използване на цифрови технологии. Общата картина не се е променила спрямо 2021 г., като 3 държави членки подобряват своите усилия, а други 3 намаляват броя на мерките за насърчаване. Като цяло начините за насърчаване на използването на способи за АРС обикновено са по-малко при административните спорове, отколкото при гражданските и търговските, трудовите или потребителските спорове.
- 3) В Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието за 2023 г. за първи път се прави обзор на специфични практики за подкрепа на **лицата, изложени на риск от дискриминация, и възрастните хора** във връзка с достъпа до правосъдие. Графика 27 показва, че 17 държави членки предоставят информация относно правата на лицата, изложени на риск от дискриминация, а 22 осигуряват лесен физически достъп до съдебните сгради. 14 държави членки позволяват на неправителствените организации да инициират или да участват в производства от името или в подкрепа на лица, изложени на риск от дискриминация, и също така улесняват участието на възрастните хора в съдебните производства. Освен това една трета от държавите членки са предприели мерки, с които правната помощ да стане по-достъпна за възрастните хора, като същевременно едва 4 държави членки са отправили въпроси относно нуждите и нивата на удовлетвореност на лицата, изложени на риск от дискриминация, в рамките на проучвания сред ползвателите на услугите на съдилищата през 2021 г.

- 4) Графика 29 показва, че държавите членки също така са предоставили **правомощия на органите за равно третиране да помагат на жертвите във връзка с достъпа до правосъдие**. В тазгодишното информационно табло за първи път се прави обзор на този аспект. В една трета от държавите членки органите за равно третиране могат да приемат обвързващи решения по дела за дискриминация. В 22 държави членки те могат да предлагат на страните варианта да прибегнат до APC (например медиация или помирителни процедури). В 18 държави членки органите за равно третиране могат да предприемат действия в съда по дела за дискриминация от името на жертвите или от свое собствено име, а в 16 държави членки те могат да представят становища пред съда като експерт или *amicus curiae* (лице, което не е страна по делото, но на което се позволява да съдейства на съда, като предлага информация, експертен опит или поглед във връзка с въпросите по делото).
- 5) Освен това за първи път са очертани избрани специфични практики за **жертвите на насилие над жени и домашно насилие**. Графика 28 показва колко от разгледаните гаранции са въведени във всяка държава членка. В 12 държави членки са въведени всички гаранции, като например се предоставя специална защита за жертвите или онлайн достъп до специфична информация. Почти една четвърт от държавите членки обаче не предоставят онлайн достъп до специфична информация относно предотвратяването на случаи на домашно насилие, услуги за подкрепа и защита или правна информация относно насилието над жени/домашното насилие и правата на жертвите.
- 6) В Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието за 2023 г. е разширено очертаването на определени аспекти на **съдебния контрол на действията и бездействието на държавната администрация** въз основа на конкретни оперативни сценарии (графика 30). Графиката представя признаването и прилагането на специфичните форми на отговорност на държавата съгласно правните режими на държавите членки, когато поведението на държавата в нарушение на правото на ЕС доведе до причиняване на вреда или когато нарушението на правото на ЕС произтича от решение на съда, който се произнася като последна инстанция. Това вече е факт в конкретни дела пред националните съдилища в 5 държави членки, отнасящи се до поведение на държавата, довело до причиняване на вреда, и в 10 държави за решения на съдилищата, които се произнасят като последна инстанция. Освен тези специфични гаранции е възможно да съществуват и други, по-обща форми на отговорност на държавата. В 24 държави членки дружествата могат да получат финансово обезщетение за вреди, причинени от административни решения или от административно мълчание, а съдилищата могат да спрат изпълнението на административни решения. Това може да окаже въздействие върху доверието на инвеститорите, бизнес средата и функционирането на единния пазар и изисква по-внимателно наблюдение.
- 7) В Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието за 2023 г. е представен обзор на избрани мерки в държавите членки, с които се гарантира, че **правосъдната система е съобразена с интересите на детето**. На графика 31 са разгледани съществуващите специфични практики, когато участва дете като жертва или като

заподозряно/обвиняемо лице. Като цяло ситуацията изглежда се е подобрила в сравнение с 2021 г. Понастоящем за общо 17 държави членки се съобщава, че: осигуряват възможност за аудиовизуален запис на разпитите на деца, гарантират обстановка, която съответства на нуждите на детето, както и ефективно участие на децата в изслушванията, предоставят информация по съобразен с нуждите на детето начин и организират предоставянето на помощ от адвокат. Въпреки тези отчетени подобрения, особено по отношение на правната помощ за деца, продължава да има по-малко специфични предпазни мерки за децата, участващи в производствата като заподозрени или обвиняеми, отколкото за децата, участващи като жертви.

Ресурси

Високото качество на правосъдните системи в държавите членки зависи от наличието на достатъчни финансови и човешки ресурси. Това изисква подходящи инвестиции във физическа и техническа инфраструктура, първоначално и продължаващо обучение, както и в многообразие сред съдиите, включително баланс между половете. В Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието за 2023 г. е показано следното.

- 8) Що се отнася до **финансовите ресурси**, през 2021 г. общите държавни разходи за съдилищата като цяло са останали стабилни в повечето държави членки, но с устойчиви и значителни разлики между тях от гледна точка на нивата на разходи както на глава от населението, така и като процент от БВП (графики 32 и 33). Общо 21 държави членки са увеличили разходите си като процент от БВП през 2021 г. (увеличение в сравнение с 2020 г.), а 3 са увеличили и разходите си на глава от населението.
- 9) В тазгодишното информационно табло за първи път се представя съотношението между годишните **заплати** на съдиите и прокурорите в сравнение със средната годишна заплата в страната (графика 34).
- 10) **Жените** продължават да съставляват по-малко от 50 % от съдиите на нивото на върховните съдилища в 20 държави членки (графика 36), докато в 7 държави членки половината или повече съдии във върховните съдилища са жени. Цифровите данни за тригодишния период 2020—2022 г. показват различни нива и тенденции в отделните държави членки.
- 11) За да се **подобри комуникацията** с уязвимите групи (графика 38), всички държави членки осигуряват обучение за комуникацията с лица, търсещи убежище, и/или с лица от различен културен, религиозен, етнически или езиков произход. Освен това 15 държави членки осигуряват обучение за използването на социалните медии и комуникацията с медиите и 15 повишават осведомеността и осигуряват обучение за справяне с дезинформацията.

Инструменти за оценка

- 12) **Използването на проучвания** сред ползвателите на услугите на съдилищата и практикуващите юристи (графика 39) е било по-високо през 2021 г. в сравнение с предходните години, като едва 10 държави членки не са провели никакви проучвания (15 през 2020 г.). Достъпността, обслужването на клиентите, съдебните заседания и цялостното доверие в съдебната система продължават да бъдат повтарящи се теми в проучванията, но само 8 държави членки са задали въпроси във връзка с

удовлетвореността на групите със специални потребности или за осведомеността на физическите лица относно техните права.

Цифровизация

От 2021 г. насам в Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието е включен голям и подробен раздел относно аспектите, свързани с цифровизацията на правосъдието. Въпреки че държавите членки вече използват цифрови решения в различен контекст и в различна степен, все още има значителни възможности за подобрения.

13) 26 държави членки предоставят известна **информация онлайн за своята съдебна система**, включително уебсайтове с ясна информация за осъществяването на достъп до правна помощ, за съдебните такси и критериите за допустимост за намалени такси (графика 40). Ситуацията се е подобрила в сравнение с предходната година, но между държавите членки все още съществуват известни различия по отношение на нивото на информацията и степента, в която тя отговаря на потребностите на хората. Например 14 държави членки осигуряват интерактивна симулация онлайн, чрез която хората могат да разберат дали отговарят на критериите за правна помощ, или осигуряват обучение относно юридическите права чрез интерактивни онлайн инструменти. 24 държави членки осигуряват уебсайт с разбираема информация относно процесуалните права, включително онлайн формуляри за дружества и физически лица, както и информация за лицата, чийто майчин език не е официалният език.

14) 8 държави членки са въвели **процесуални правила, подготвени за цифрови технологии** (графика 41), които позволяват цялостно или почти цялостно използване на комуникация от разстояние и допустимост на доказателствата само в цифров формат. В 19 държави членки това е възможно само в ограничен брой ситуации. Независимо от това от 2020 г. насам в това отношение се отчита цялостен напредък с равномерни темпове.

15) Графика 42 разкрива **използването на цифрови технологии от съдилищата и прокуратурите**. Тя показва, че с две изключения държавите членки не се възползват изцяло от потенциала, който осигуряват техните процесуални правила (срв. с графика 41). Съдиите, прокурорите и съдебните служители в държавите членки вече разполагат с разнообразни цифрови инструменти като системи за управление на делата, системи за видеоконферентна връзка и практики за работа от разстояние. Продължава обаче да е налице потенциал за постигане на допълнителен напредък по отношение на електронните системи за разпределяне на делата, като се въведе автоматизирано разпределяне въз основа на обективни критерии.

16) Съдилищата във всички държави членки разполагат с някои **защитени електронни инструменти за комуникация**. Тези инструменти могат да се използват за комуникация между съдилищата, както и между тях и адвокатите. 10 държави членки обаче все още не са въвели инструменти за цифрова комуникация с нотариусите, местата за задържане или съдебните изпълнители/съдебните служители (графика 43). Вече всички държави членки осигуряват защитена електронна комуникация в рамките на прокуратурата, както и между прокуратурата и съдилищата, което представлява подобрение в сравнение с 2021 г. (графика 44). Независимо от това обаче една трета от държавите членки все още не са въвели инструменти за електронна комуникация между прокуратурата и адвокатите на защитата.

- 17) По гражданските/търговските и административните дела 21 държави членки, макар и в различна степен, предоставят на лицата и предприятията (или на техните законни представители) **онлайн достъп до техните текущи или приключени дела** (графика 45). В 25 държави членки вече е възможно да се започне дело или да се подаде иск онлайн, което представлява значително подобрене в сравнение с 2021 г. Що се отнася до наказателните дела обаче (графика 46), в 21 държави членки защитниците и жертвите разполагат само с ограничени възможности за проследяване или провеждане на част от делото по електронен път, като една трета от държавите членки осигуряват много малко такива решения по наказателните дела или изобщо не осигуряват такива.
- 18) **Онлайн достъпът до съдебните решения** (графика 47) като цяло леко се е подобрил в сравнение с 2021 г., по-специално по отношение на публикуването на съдебните решения на първа и втора инстанция. По отношение на последната инстанция онлайн достъпът до съдебни решения като цяло е останал стабилен.
- 19) Както и в предходните години, в Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието за 2023 г. се анализират **практиките за изготвяне на машинночетими съдебни решения** (графика 48). Във всички държави членки съществуват поне някои практики за граждански/търговски, административни и наказателни дела, въпреки че има значителни различия между отделните държави членки. Като цяло е налице тенденция към въвеждане на повече практики, по-специално за безплатно изтегляне на съдебните решения (бази данни и други автоматизирани решения), за оформяне на решенията така, че да бъдат машинночетими или за анонимизиране/псевдонимизация на решенията посредством алгоритми. През 2022 г. 8 държави членки съобщават за подобрения в сравнение с предходната година, докато ситуацията в 10 държави членки остава стабилна. Правосъдните системи, в които съществуват практики за оформяне на съдебните решения съгласно стандарти, даващи възможност за машинно четене, изглежда имат потенциала да постигнат по-добри резултати в бъдеще.

3.3. Независимост

Независимостта на съдебната власт, която е неразделна част от задачата за вземане на съдебни решения, е изискване на правото на ЕС, произтичащо от принципа на ефективна съдебна защита, посочен в член 19 от ДЕС, и от правото на ефективни правни средства за защита пред съд, залегнало в член 47 от Хартата на основните права на ЕС⁹³. Това изискване предполага:

а) **външна независимост**, когато съответният орган упражнява функциите си самостоятелно, без да е йерархично обвързан или да е подчинен на друг орган и без да получава нареждания или указания от какъвто и да било вид, като по този начин е защитен от външна намеса или натиск, които могат да накърнят независимостта на преценката на членовете му и да повлияят на техните решения, и

б) **вътрешна независимост и безпристрастност**, когато се запазва еднаква отдалеченост от страните по спора и от съответните им интереси с оглед на предмета на спора⁹⁴, и когато отделни съдии за защитени от неправомерен вътрешен натиск в рамките на съдебната власт⁹⁵.

Независимостта на съдебната власт е гарант за защитата на всички права, които правните субекти черпят от правото на Съюза и за опазването на общите ценности на държавите членки, прогласени в член 2 от ДЕС, по-конкретно на ценността правова държава⁹⁶. Запазването на правния ред на ЕС е от съществено значение за всички граждани и предприятия, чиито права и свободи са защитени от правото на ЕС.

Високата степен на усещане за независимост на съдебната власт е от първостепенно значение за доверието, което трябва да вдъхва у хората правосъдието в общество, ръководено от принципите на върховенството на закона, и допринася за благоприятна за растежа бизнес среда, тъй като усещането за липса на независимост може да възпрепятства инвестициите. Информационното табло включва показатели за независимостта на съдебната власт по отношение на ефективността на защитата на

⁹³ Вж. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=BG>.

⁹⁴ Съд на Европейския съюз, решение от 16 ноември 2021 г., Наказателно производство/WB и др., съединени дела C-748/19 до C-754/19, решение от 6 октомври 2021 г., W.Ż., C-487/19, решение от 15 юли 2021 г., Комисия/Полша, C-791/13, решение от 2 март 2021 г., АВ, C-824/18, решение от 19 ноември 2019 г., А. К. и др., C-585/18, C-624/18 и C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982, т. 121 и 122; решение от 5 ноември 2019 г., Комисия/Полша, C-192/18, решение от 24 юни 2019 г. Комисия/Полша, C-619/18, ECLI:EU:C:2019:531, т. 73 и 74; решение от 27 февруари 2018 г., Associação Sindical dos Juizes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, т. 44; решение от 25 юли 2018 г., Minister for Justice and Equality, C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, т. 65.

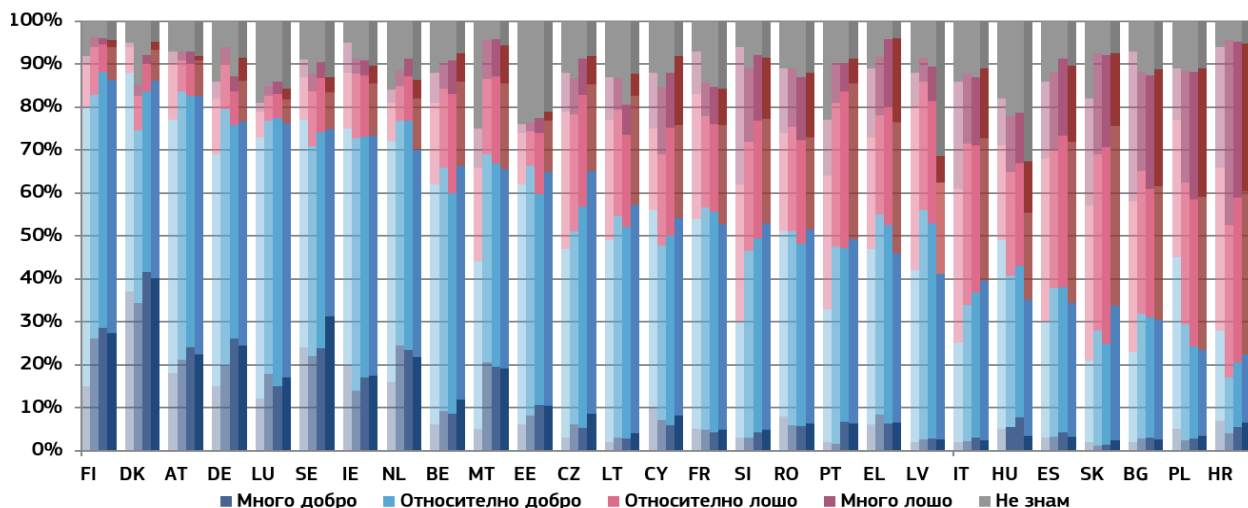
⁹⁵ Върховните съдилища, като съдилища от последна инстанция, и по-висшестоящите/апелативните съдилища като цяло, са от съществено значение за осигуряване на еднаквото прилагане на правото в държавите членки. Въпреки това йерархичната организация на съдебната система не бива да накърнява индивидуалната независимост (Препоръка CM/Rec(2010)12, т. 22). Висшите съдилища следва да не дават указания на съдиите относно начина, по който следва да решават отделните дела, освен в рамките на преюдициални заключения или когато се произнасят по средствата за правна защита съгласно закона (Препоръка CM/Rec(2010)12, т. 23). Според Венецианската комисия йерархичната организация на съдебната власт, изразяваща се в подчиненост на съдиите на по-висши инстанции при вземането на съдебни решения, би била явно нарушение на принципа на вътрешна независимост (Венецианска комисия, Доклад за независимостта на съдебната система, Част I: Независимост на съдилищата, Проучване № 494/2008, 16 март 2010 г., CDL-AD(2010)004, точки 68—72). Всяка процедура за уеднаквяване на съдебната практика трябва да бъде съобразена с основните принципи на разделение на властите и дори след такова решение на по-висшестоящ/върховен съд всички съдилища и съдии трябва да останат компетентни да преценяват делата си независимо и безпристрастно и да разграничават новите дела от тълкуването, уеднаквено преди това от по-висшестоящ/върховен съд (Информационно табло на ЕС в областта на правосъдието за 2022 г., стр. 45).

⁹⁶ Съд на ЕС, решение от 24 юни 2019 г., Комисия/Полша, C-619/18, ECLI:EU:C:2019:531, т. 44.

инвестициите. В допълнение към показателите за усещането за независимост на съдебната власт, събрани от различни източници, в информационното табло се представят редица показатели за това как са организирани правосъдните системи така, че да бъде защитена независимостта на съдебната власт в определени видове ситуации, при които тя би могла да бъде застрашена⁹⁷. Като е отразен приносът на Европейската мрежа на съдебните съвети (ЕМСС), на Мрежата на председателите на върховните съдилища в ЕС (NPSJC) и на Експертната група по въпросите на изпирането на пари и финансирането на тероризма (EGMLTF), както и на националните звена за контакт в борбата с корупцията, в настоящото издание на информационното табло са представени показатели за правомощията на съдебните съвети, органите, участващи в назначаването на председателите на върховните съдилища и главните прокурори, както и първият преглед на органите, насочени към предотвратяване и наказателно преследване на корупцията, и различната им степен на специализация.

3.3.1. Усещане за независимост на съдебната власт и ефективност на защитата на инвестициите

Графика 49: Как широката общественост възприема независимостта на съдилищата и съдиите(*) (източник: Евробарометър⁹⁸ — в светли цветове: 2016 г., 2021 г. и 2022 г., в тъмни цветове: 2023 г.)

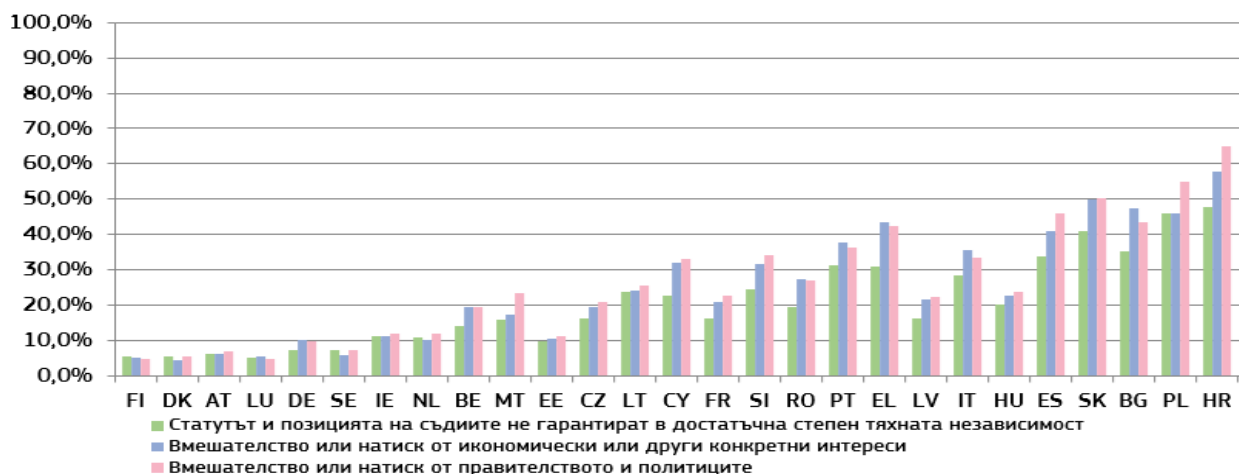
(*) Държавите членки са подредени по процента на анкетираните, заявили, че независимостта на съдилищата и съдиите е в много добро или относително добро състояние (общо добро състояние); ако някои държави членки имат еднакъв процент на общо добро състояние, то те са подредени по процента на анкетираните, заявили, че независимостта на съдилищата и съдиите е в относително лошо състояние или в много лошо състояние (общо лошо състояние); ако някои държави членки имат еднакъв процент на общо добро и общо лошо състояние, то те са подредени по процента на анкетираните, заявили, че независимостта на съдилищата и съдиите е в много добро състояние; ако някои държави членки имат еднакъв процент на общо добро, общо лошо и много добро състояние, то те са подредени по процента на анкетираните, заявили, че независимостта на съдилищата и съдиите е в много лошо състояние.

⁹⁷ От 2020 г. насам Световният икономически форум не е публикувал класацията по индекса за глобална конкурентоспособност (GCI).

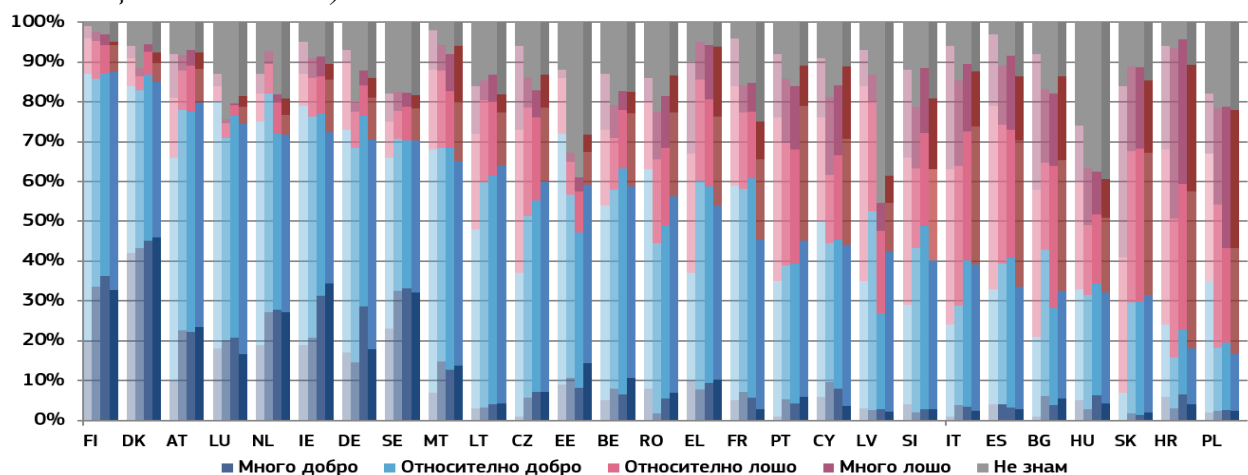
⁹⁸ Проучване на Евробарометър FL519, проведено между 16 и 24 януари 2023 г. Отговори на въпроса: „От това, което Ви е известно, как бихте оценили правосъдната система във (Вашата държава) по отношение на независимостта на съдилищата и съдиите? Какво бихте казали: че е в много добро състояние, в относително добро състояние, в относително лошо състояние или в много лошо състояние?“; вж.: https://ec.europa.eu/info/strategy/justice-and-fundamental-rights/effective-justice/eu-justice-scoreboard_en FL 503 (2022 г.), FL 489 (2021 г.), FL 435 (2016 г.), на разположение и на уебсайта на Евробарометър: <https://europa.eu/eurobarometer/screen/home>.

На графика 50 са показани основните причини за усещането за липса на независимост на съдилищата и съдиите, посочени от анкетираните. Анкетираните сред широката общественост, по чиято преценка независимостта на правосъдната система е „в относително лошо състояние“ или „в много лошо състояние“, са могли да изберат измежду три причини, с които да обяснят своята оценка. Държавите членки са подредени по същия ред, както в графика 49.

Графика 50: Основни причини за усещането сред широката общественост за липса на независимост (дял от всички анкетиранани — по-висока стойност означава по-голямо влияние) (източник: Евробарометър⁹⁹)

Графика 51: Как дружествата възприемат независимостта на съдилищата и съдиите(*) (източник: Евробарометър¹⁰⁰ — в светли цветове: 2016 г., 2021 г. и 2022 г., в тъмни цветове: 2023 г.)

⁹⁹ Проучване на Евробарометър FL519, отговори на въпроса: „Бихте ли посочили до каква степен всяка от следните причини обяснява Вашата оценка за независимостта на правосъдната система в (нашата страна): до голяма степен, донякъде, не съвсем, въобще не?“, ако отговорът на В1 е „в относително лошо състояние“ или „в много лошо състояние“.

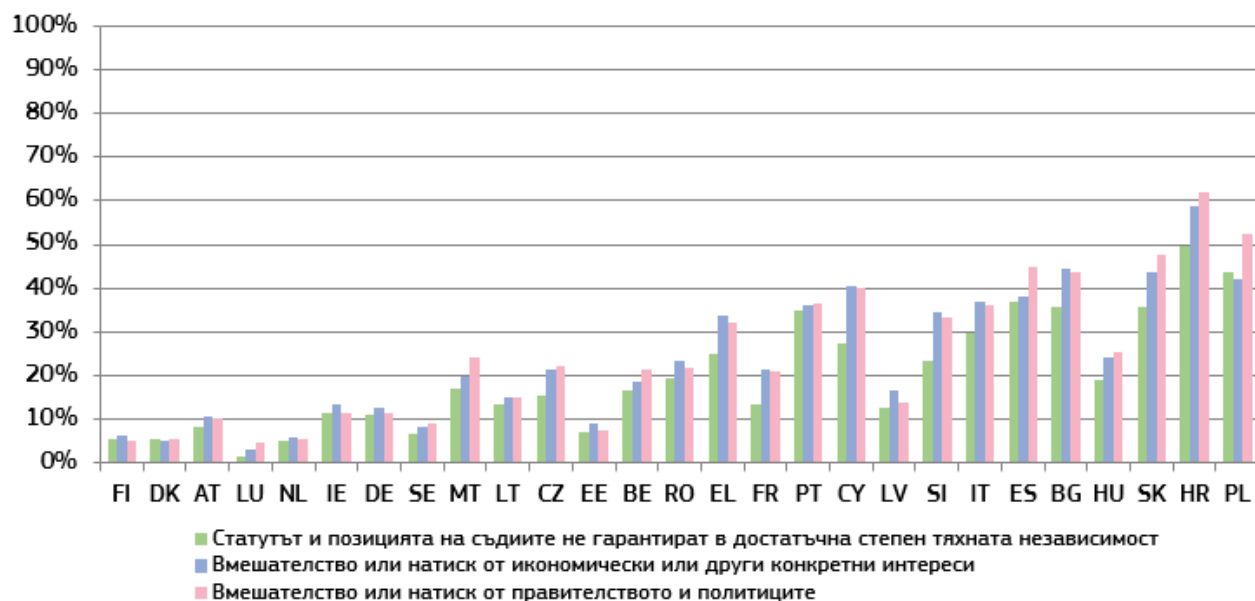
¹⁰⁰ Проучване на Евробарометър FL520, проведено между 16 и 30 януари 2023 г., отговори на въпроса: „От това, което Ви е известно, как бихте оценили правосъдната система в (нашата държава) по отношение на независимостта на съдилищата и съдиите? Какво бихте казали: че е в много добро състояние, в

(*) Държавите членки са подредени по процента на анкетираните, заявили, че независимостта на съдилищата и съдиите е в много добро или относително добро състояние (общо добро състояние); ако някои държави членки имат еднакъв процент на общо добро състояние, то те са подредени по процента на анкетираните, заявили, че независимостта на съдилищата и съдиите е в относително лошо състояние или в много лошо състояние (общо лошо състояние); ако някои държави членки имат еднакъв процент на общо добро и общо лошо състояние, то те са подредени по процента на анкетираните, заявили, че независимостта на съдилищата и съдиите е в много добро състояние; ако някои държави членки имат еднакъв процент на общо добро, общо лошо и много добро състояние, то те са подредени по процента на анкетираните, заявили, че независимостта на съдилищата и съдиите е в много лошо състояние.

На графика 52 са показани основните причини за усещането за липса на независимост на съдилищата и съдиите, посочени от анкетираните. Отговорилите дружества, по чиято преценка независимостта на правосъдната система е „в относително лошо състояние“ или „в много лошо състояние“, са могли да избират измежду три причини, с които да обяснят своята оценка. Държавите членки са подредени по същия ред, както в графика 51.

Графика 52: Основни причини за усещането сред дружествата за липса на независимост (дял от всички анкетирани — по-висока стойност означава по-голямо влияние) (източник: Евробарометър¹⁰¹)

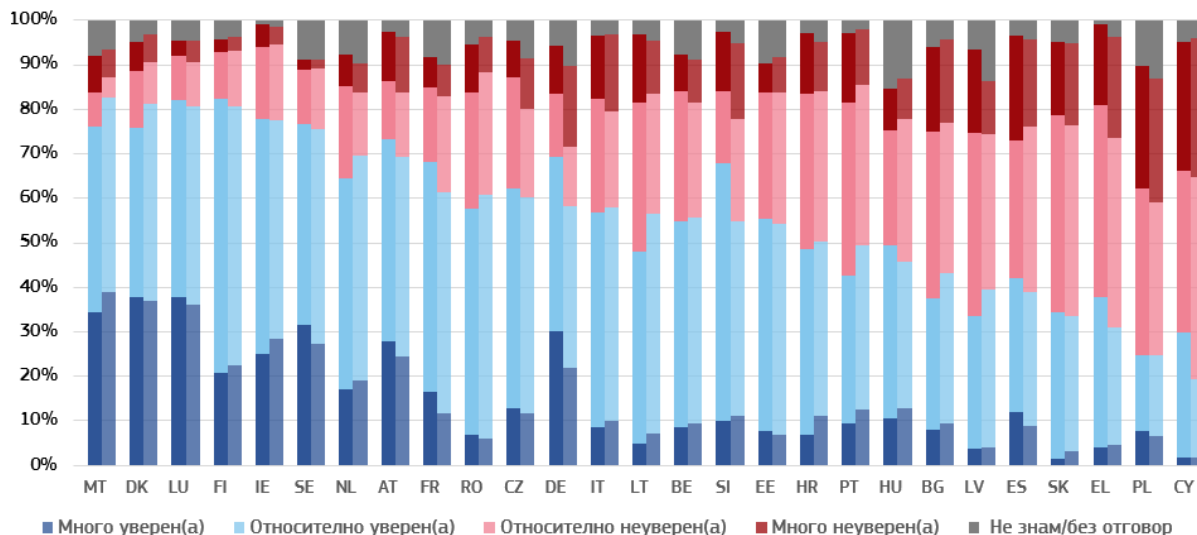

относително добро състояние, в относително лошо състояние или в много лошо състояние?“, вж.: https://ec.europa.eu/info/strategy/justice-and-fundamental-rights/effective-justice/eu-justice-scoreboard_bg; от 2021 г. обемът на извадката на анкетираните дружества беше увеличен до 500 за всички държави членки, с изключение на MT, CY и LU, където извадката беше 250. Обемът на извадката през предходните години беше 200 за всички държави членки, с изключение на DE, ES, FR, PL и IT, където извадката беше 400. FL 504 (2022 г.), FL 490 (2021 г.), FL 436 (2016 г.), на разположение и на уебсайта на Евробарометър. [Евробарометър — „Общественото мнение в Европейския съюз“ \(europa.eu\)](http://europa.eu).

¹⁰¹ Проучване на Евробарометър FL520; отговори на въпроса: „Бихте ли посочили до каква степен всяка от следните причини обяснява Вашата оценка за независимостта на правосъдната система във (Вашата държава): до голяма степен, донякъде, не съвсем, въобще не?“, ако отговорът на В1 е „в относително лошо състояние“ или „в много лошо състояние“.

На графика 53 е показан за втори път показателят за това как дружествата възприемат ефективността на защитата на инвестициите от закона и съдилищата, що се отнася до това, което според тях представляват необосновани решения или бездействие на държавата.

Графика 53: Как дружествата възприемат ефективността на защитата на инвестициите от закона и съдилищата(*) (източник: Евробарометър¹⁰² — в светли цветове: 2022 г., в тъмни цветове: 2023 г.)

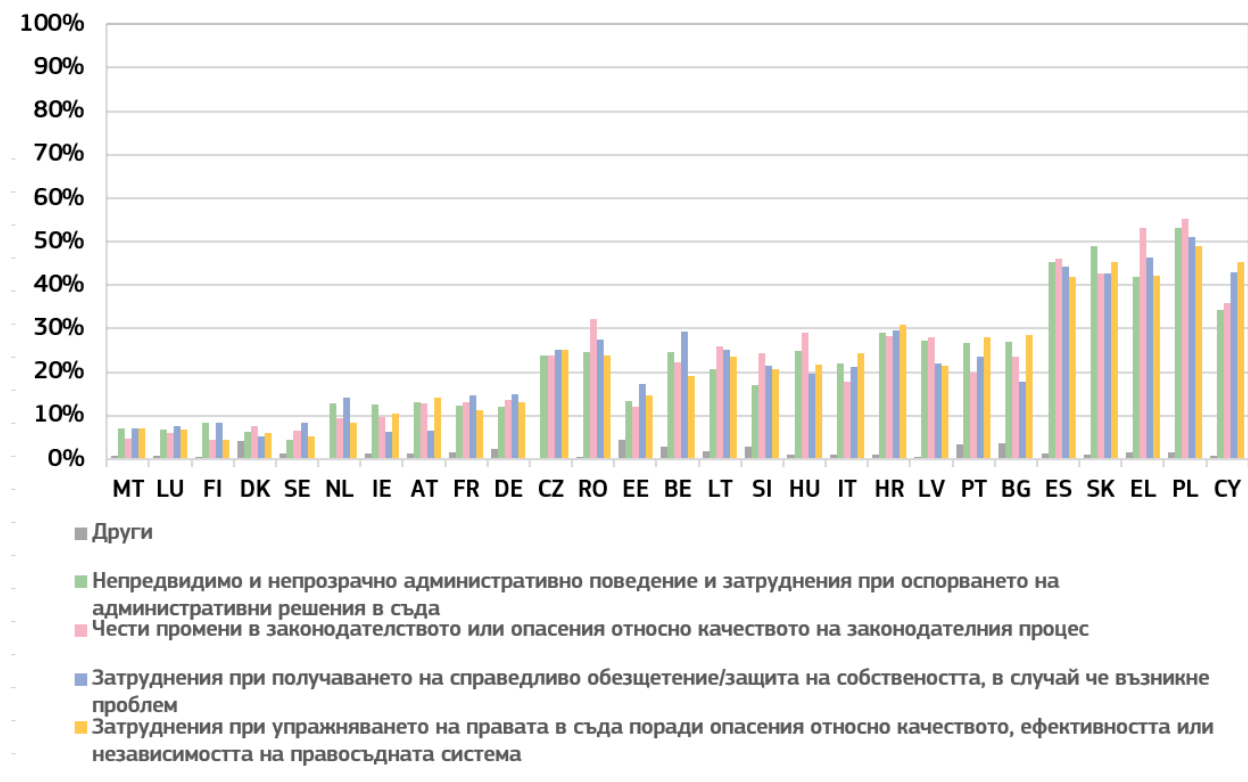

(*) Държавите членки се подредени първо по общия процент анкетирани, които са заявили, че са много или сравнително уверени в защитата на инвестициите от закона и съдилищата (общо доверие).

¹⁰² Проучване на Евробарометър FL520; отговори на въпроса: „До каква степен сте уверени, че инвестициите Ви са защитени от закона и съдилищата във (Вашата държава), в случай че възникне проблем?“ За целите на проучването понятието „инвестиции“ бе определено като включващо всички активи, които дружеството притежава или контролира и които се характеризират с осигуряването на капитал или други ресурси, очаквания за приход или печалба или поемането на риск.

На графика 54 са показани основните причини за усещането за липса на ефективност на защитата на инвестициите, посочени от анкетираниите. Отговорилите дружества, по чиято преценка нивото им на увереност съответства на „относително неуверен(а)“ или „много неуверен(а)“, са могли да избират измежду четири причини, с които да обяснят своята оценка (някои са избрали „друго“). Държавите членки са подредени по същия ред, както в графика 53.

Графика 54: Основни причини за усещането сред дружествата за липса на ефективност на защитата на инвестициите (дял от всички анкетиранни — по-висока стойност означава по-голямо влияние) (източник: Евробарометър¹⁰³)

¹⁰³ Проучване на Евробарометър FL520; отговори на въпроса: „Кои са основните причини за Вашите опасения по отношение на ефективността на защитата на инвестициите?, ако отговорът на В3 е „относително неуверен(а)“ или „много неуверен(а)“.

3.3.2. Структурна независимост

Гаранциите за структурна независимост изискват наличието на правила, по-специално що се отнася до състава на съда и назначаването, срока на упражняване на функциите и основанията за въздържане, отвод и освобождаване от длъжност на членовете му. С тези правила се разсейва всяко оправдано съмнение в съзнанието на страните в производството относно неподатливостта на съда към външни фактори и неутралността му по отношение на интересите, представени пред него¹⁰⁴. Тези правила трябва по-специално да позволяват да се изключи не само всяко пряко влияние под формата на указания, но и всички форми на косвено влияние, които биха могли да влияят върху решенията на съответните съдии¹⁰⁵.

Бяха разработени европейски стандарти, по-конкретно от Съвета на Европа, например в *Препоръката на Съвета на Европа от 2010 г. относно съдиите: независимост, ефективност и отговорности*¹⁰⁶. В Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието се представят определени показатели по въпроси, които са от значение при оценката на това как са организирани правосъдните системи, така че да гарантират независимостта на съдебната власт.

В настоящото издание на информационното табло се съдържат нови показатели за: i) органите, участващи в назначаването на председателите на върховните съдилища (графики 56 и 57)¹⁰⁷, ii) определени органи, насочени към предотвратяване на корупцията, с оглед някои от ключовите им правомощия (графика 58), и органите, участващи в тяхното назначаване (графика 59), iii) специализирането на органите, насочени към пресичане на

¹⁰⁴ Вж. Съд на ЕС, решение от 16 ноември 2021 г., *Наказателни производства срещу WB и др.*, съединени дела C-748/19—C-754/19, т. 67; решение от 6 октомври 2021 г., *W.Ż.*, C-487/19, т. 109; решение от 15 юли 2021 г., *Комисия/Полша*, C-791/19, т. 59; решение от 2 март 2021 г., *A.B.*, C-824/18, т. 117; решение от 19 ноември 2019 г., *A. K. и др.* (Независимост на дисциплинарната колегия на Върховния съд), C-585/18, C-624/18 и C-625/18, EU:C:2019:982, т. 121 и 122; решение от 24 юни 2019 г., *Комисия/Полша*, C-619/18, EU:C:2019:531, т. 73 и 74; решение от 25 юли 2018 г., *LM*, C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, т. 66; решение от 27 февруари 2018 г., *Associação Sindical dos Juizes Portugueses*, C-64/16, EU:C:2018:117, т. 44. Вж. също точки 46 и 47 от Препоръка CM/Rec(2010)12 относно съдиите: независимост, ефективност и отговорности (приета от Комитета на министрите на Съвета на Европа на 17 ноември 2010 г.) и обяснителния меморандум. В тях се предвижда, че органът, който взема решенията за подбора и кариерното развитие на съдиите, следва да бъде независим от изпълнителната и законодателната власт. С цел да се гарантира независимостта на този орган поне половината от неговите членове следва да бъдат съдии, избрани от своите колеги. Когато обаче съгласно конституционни или други законови разпоредби се изисква държавният глава, правителството или законодателната власт да вземат решения относно подбора и кариерното развитие на съдиите, независим и компетентен орган, чийто персонал в значителна част е набран от съдебната система (без да се засягат посочените в глава IV правила, приложими към съдебните съвети), следва да бъде упълномощен да отправя препоръки или да изразява становища, които съответният назначаващ орган следва в практиката.

¹⁰⁵ Вж. Съд на ЕС, решение от 2 март 2021 г., *A.B.*, C-824/18, т. 119; решение от 19 ноември 2019 г., *A. K. и др.* (Независимост на дисциплинарната колегия на Върховния съд), C-585/18, C-624/18 и C-625/18, EU:C:2019:982, т. 123; решение от 24 юни 2019 г., *Комисия/Полша*, C-619/18, EU:C:2019:531, т. 112.

¹⁰⁶ Вж. Препоръка CM/Rec(2010)12 относно съдиите: независимост, ефективност и отговорности, приета от Комитета на министрите на Съвета на Европа на 17 ноември 2010 г. и обяснителния меморандум („Препоръка CM/Rec(2010)12“).

¹⁰⁷ Те се основават на отговорите на актуализиран въпросник, изготвен от Комисията в тясно сътрудничество с ЕМСС. Отговорите на актуализирания въпросник, дадени от държавите членки, в които няма съдебни съвети или които не членуват в ЕМСС (CZ, DE, EE, CY, LU, AT и PL), бяха получени в сътрудничество с Мрежата на председателите на върховните съдилища на ЕС.

корупцията (графика 60), iv) органите, участващи в назначаването на ръководителите на специализираните прокуратури за борба с корупцията (графика 61)¹⁰⁸, v) органите, участващи в назначаването на главните прокурори (графика 62)¹⁰⁹, както и vi) първият преглед на различните решения, приети в държавите членки за гарантиране на защитата на конституционните права на най-висшата инстанция, и на избрани правомощия на органите (графики 63 и 64)¹¹⁰. Освен това в него е представен актуализиран обзор на някои от ключовите правомощия на съдебните съвети (графика 55)¹¹¹ и актуализирани цифрови данни относно независимостта на адвокатурите и адвокатите (графика 65)¹¹². В графиките са представени действащите национални уредби към декември 2022 г.

Графиките в информационното табло не представят оценка или количествени данни за ефективността на гаранциите. Те нямат за цел да отразят сложността и подробната уредба на процедурите и съпътстващите ги гаранции. Прилагането на политики и практики за насърчаване на почтеността и за предотвратяване на корупцията в рамките на съдебната власт също е от съществено значение за гарантирането на нейната независимост. Освен всички необходими норми ефективната защита на независимостта на съдебната власт се нуждае в крайна сметка и от култура на почтеност и безпристрастност, споделяна от магистратите и зачитана от обществото като цяло.

— *Правомощия на съдебните съвети* —

На графика 55 е показан актуализиран обзор, представен за първи път в Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието за 2016 г., на някои от ключовите правомощия на съдебните съвети (членове на ЕМСС), като например правомощия за назначаване на съдиите и за повлияване на кариерното им израстване. Този обзор е разширен така, че да включва правомощията за оценка на функционирането на съдилищата (например качество, ефективност), разглеждането на жалби от ползвателите на услугите на съдилищата и вземането на решения за броя на съдебните длъжности във всеки съд.

---

¹⁰⁸ Графики 58—61 се основават на отговорите на въпросник, изготвен от Комисията в тясно сътрудничество с националните звена за контакт в борбата с корупцията.

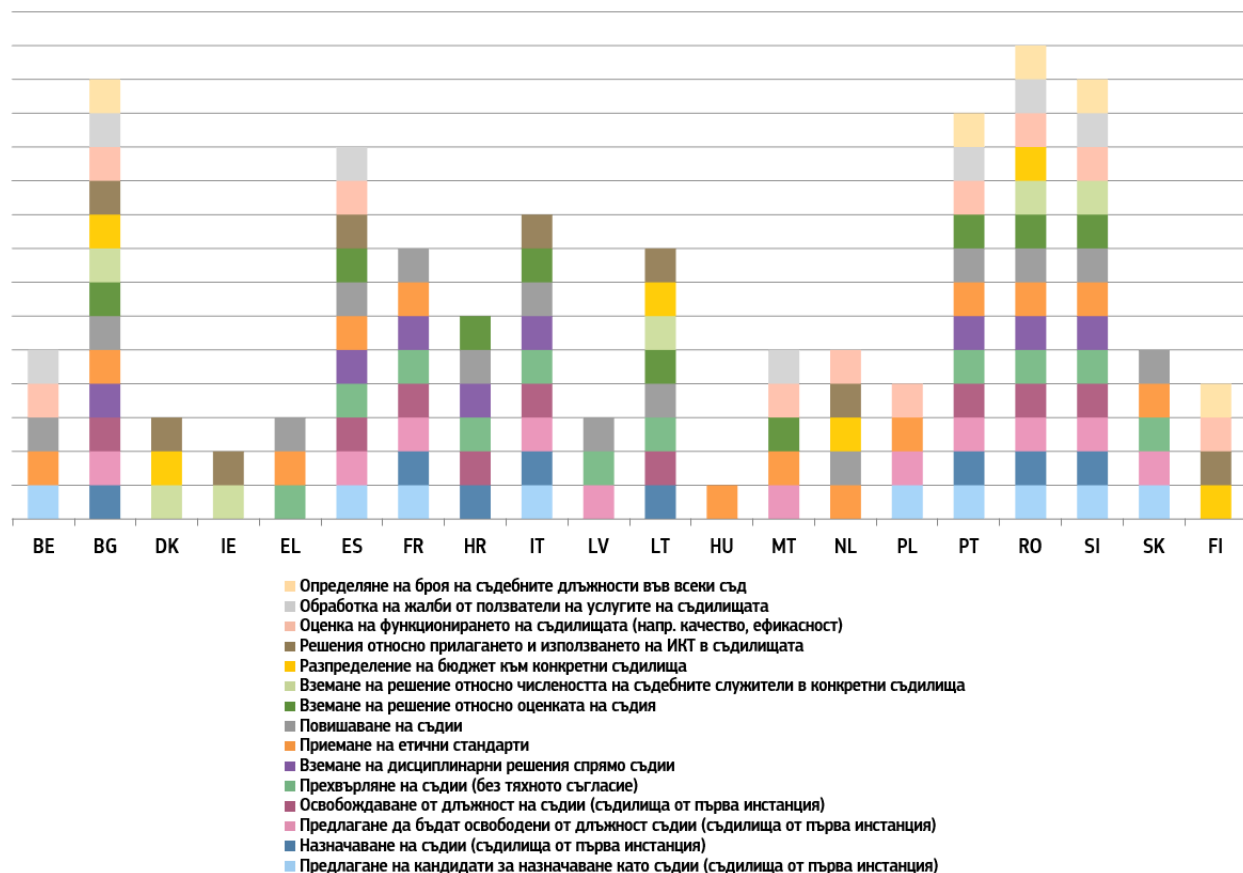
¹⁰⁹ Графика 62 се основава на отговорите на актуализиран въпросник, изготвен от Комисията в тясно сътрудничество с Експертната група по въпросите на изпирането на пари и финансирането на тероризма.

¹¹⁰ Графики 63 и 64 са изготвени от Комисията.

¹¹¹ Графика 55 се основава на отговорите на актуализиран въпросник, изготвен от Комисията в тясно сътрудничество с ЕМСС. Отговорите на актуализирания въпросник, дадени от държавите членки, които не членуват в ЕМСС (Полша), бяха получени в сътрудничество с Мрежата на председателите на върховните съдилища на ЕС.

¹¹² Графика 65 се основава на отговорите на актуализиран въпросник, изготвен от Комисията в тясно сътрудничество със Съвета на адвокатурите и правните общества в Европа (ССВЕ).

Графика 55: Правомощия на съдебните съвети (източник: Европейската мрежа на съдебните съвети и Мрежата на председателите на върховните съдилища в ЕС¹¹³)

(*) Графиката представя само определени правомощия и не е изчерпателна. Съдебните съвети разполагат с допълнителни правомощия, които не са посочени тук. По отношение на DK, IE, HU, и PT данните са от въпросника относно съдебната независимост от 2021 г. и няма информация за потенциалните правомощия на тези съвети за оценка на функционирането на съдилищата, разглеждането на жалби от ползватели на услугите на съдилищата и за вземане на решения относно броя на назначенията в съдебната власт във всеки съд. EL: колоната показва правомощията за двата съвета: Висшият съдебен съвет по гражданско и наказателно правосъдие и Висшият съдебен съвет по административно правосъдие; Висшият съдебен съвет по административно правосъдие притежава допълнително правомощие за вземане на решения относно прилагането и използването на ИКТ в съдилищата. IT: колоната показва правомощията за двата съвета: CSM (Съвет на съдилищата по граждански и наказателни дела) и CPGA (Съвет на административните съдилища); CPGA притежава допълнително правомощие да разпределя бюджетни средства към определени съдилища; LV: други самоуправляващи се съдебни органи упражняват определени правомощия, например по отношение на дисциплината и етиката.

— Назначаване на председателите на върховните съдилища —

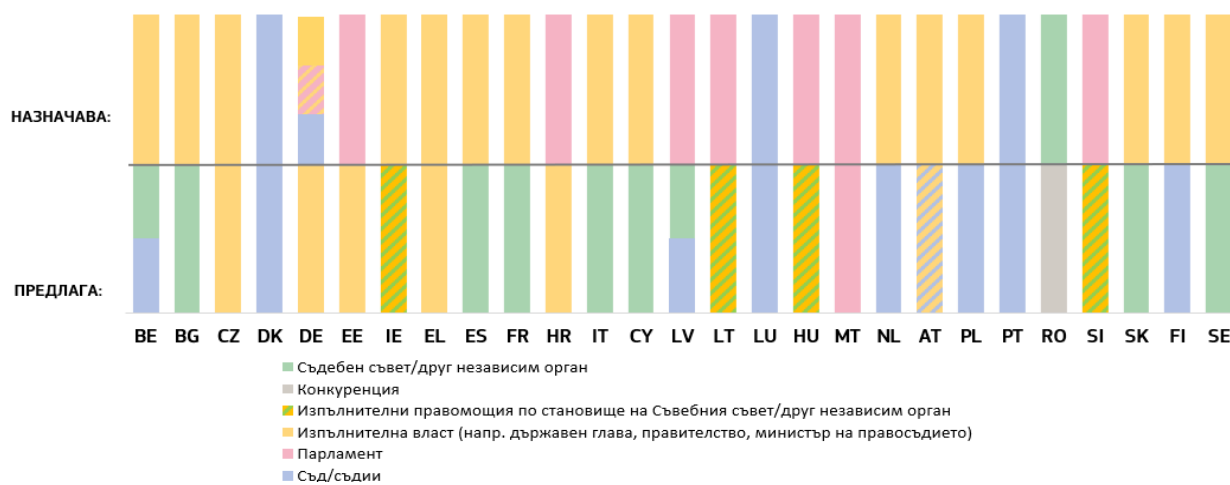
Като съдилища от последна инстанция, върховните съдилища са изключително важни за гарантиране на еднаквото прилагане на закона в държавите членки. Председателите на върховните съдилища изпълняват важна роля, тъй като често им се предоставят правомощия за управление на Върховния съд. Държавите членки са тези, които трябва да организират процедурата за

¹¹³ Данните са събрани посредством актуализиран въпросник, изготвен от Комисията в тясно сътрудничество с ЕМСС. Данните за PL са събрани чрез Мрежата на председателите на върховните съдилища.

назначаване на съдиите и председателите на върховните съдилища по начин, който гарантира тяхната независимост и безпристрастност. В това отношение законодателството на ЕС изисква от държавите членки да гарантират, че от момента на назначаването им нататък съдиите не са изложени на натиск и не получават инструкции от органа по назначаването при упражняването на функциите си¹¹⁴. Необходимо е също така да се гарантира, че материалноправните условия и подробните процесуални правила за приемането на решения за назначаване не могат да породят основателни съмнения в съзнанието на хората по отношение на неподатливостта на съответните съдии към външни фактори и неутралността им по отношение на интересите, представени пред тях¹¹⁵. Участието на независими органи, като например съдебни съвети, в процеса по назначаване на съдии по принцип може да допринесе за по-обективното протичане на този процес, при условие че самите тези органи са достатъчно независими от законодателната и изпълнителната власт и органа, пред който е необходимо да представят становище¹¹⁶.

На графика 56 е представен обзор на институциите и органите, които предлагат кандидати за назначаването им като председатели на върховните съдилища, както органите, които ги назначават, и органите, с които се провеждат консултации (например съдиите във Върховния съд, Съдебния съвет).

Графика 56: Назначаване на председателите на върховните съдилища: предлагачи и назначаващи органи(*) (източник: Европейската мрежа на съдебните съвети и Мрежата на председателите на върховните съдилища в ЕС¹¹⁷)

¹¹⁴ От 2019 г. досега Съдът постанови редица решения относно съдебните назначения и изискванията на правото на ЕС в това отношение (вж. решение от 20 април 2021 г. по дело C-896/19, *Repubblica u Il-Prim Ministru*, т. 56; решение от 2 март 2021 г. по дело C-824/18, *AB*, т. 122; решение от 19 ноември 2019 г. по съединени дела C-585/18, C-624/18 и C-625/18, *AK u др.*, т. 133).

¹¹⁵ Решение от 20 април 2021 г. по дело C-896/19, *Repubblica u Il-Prim Ministru*, т. 57, ECLI:EU:C:2021:311; решение от 2 март 2021 г. по дело C-824/18, *AB*, т. 123, ECLI:EU:C:2021:153; решение от 19 ноември 2019 г. по съединени дела C-585/18, C-624/18 и C-625/18, *AK u др.*, т. 134 и 135, ECLI:EU:C:2019:982.

¹¹⁶ Решение от 20 април 2021 г. по дело C-896/19, *Repubblica u Il-Prim*, т. 66; решение от 2 март 2021 г. по дело C-824/18, *AB*, т. 66, 124 и 125; решение от 19 ноември 2019 г. по съединени дела C-585/18, C-624/18 и C-625/18, *AK u др.*, т. 137 и 138.

¹¹⁷ Данните са събрани посредством актуализиран въпросник, изготвен от Комисията в тясно сътрудничество с ЕМСС. Отговорите на актуализирания въпросник, дадени от държавите членки, които нямат съдебни съвети и не са членове на ЕМСС, бяха получени в сътрудничество с Мрежата на председателите на върховните съдилища.

(*) **BE:** предложение: Съдебният съвет по задължителна препоръка на Върховния съд; назначаване: държавният глава (кралят). **BG:** предварителните предложения за кандидати се отправят от най-малко трима членове на Съдийската колегия на ВСС, министъра на правосъдието и пленумите на Върховния касационен съд и Върховния административен съд. След провеждане на процедура за подбор пленумът на ВСС изпраща официалното предложение за един кандидат на президента на Републиката, който впоследствие назначава председателя на Върховния касационен съд или на Върховния административен съд. **CZ:** председателят на Върховния съд се назначава измежду останалите съдии във Върховния съд от президента на Републиката. Президентът на Републиката назначава един от съдиите във Върховния административен съд като председател на Върховния административен съд с припоподписване от страна на министър-председателя. **DK:** председателят на Върховния съд се избира от останалите съдии във Върховния съд. **IE:** предложение: Консултативният съвет за назначенията в съдебната система избира кандидати, които все още не заемат съдебна длъжност, и ги препоръчва на правителството като подходящи за назначаване на съдебна длъжност. Правителството може да избере действащи съдии за назначаване на по-висока съдебна длъжност; назначаване: президентът по препоръка на правителството. **AT:** предложение: министърът на правосъдието въз основа на предложение от „колегия по персонала“, състояща се от съдии; назначаване: федералният президент. **LU:** предложение и назначаване: *Cour supérieure de justice*. **DE:** предложение: министърът на правосъдието; назначаване: цялото федерално правителство след получаване на консултативен съвет от *Präsidentrat* (Председателски съвет на Върховния съд, който се състои от неговия председател и съдии, избрани от всички съдии на съда, предоставя мотивирано становище относно личната и професионалната пригодност на всеки кандидат) и със задължително съгласие от *Richterwahlausschuss* (Комисия за подбор на съдиите, която се състои от министрите на правосъдието на 16-те федерални провинции и 16 членове, избрани от Федералния парламент („Бундестаг на Федерална република Германия“)); официално назначаване от президента. Назначаването като председател на Федералния върховен съд също така изисква лицето да е избрано като съдия в този федерален съд. В това отношение няма специфични особености във връзка с избирането на федерален съдия. **EE:** предложение: президентът на Републиката; назначаване: парламентът. **EL:** председателите на трите най-висши съдилища (Държавният съвет, Върховния съд, Сметната палата) се назначават съгласно една и съща процедура; предложение: правителството въз основа на предложение от министъра на правосъдието и становище на парламентарен орган; назначаване: президентът на Републиката с президентски указ. **NL:** предложение: Върховният съд; назначаване: правителството. **PL:** след получаване на становището на първия председател на Върховния съд председателят на Върховния съд се назначава от президента на Република Полша за 3-годишен мандат измежду трима кандидати, избрани от събранието на съдиите на колегия на Върховния съд. **PT:** председателят на Върховния съд се избира от останалите съдии във Върховния съд. **RO:** председателят, заместник-председателите и председателите на отделенията на Висшия касационен съд се назначават от Висшия съвет на магистратурата (отделение за съдии) след провеждане на интервю, което се състои от представяне на плана за управление, проверка на управленските и комуникативните умения, като се поставя акцент най-вече върху организационните способности, скоростта на вземане на решения, устойчивостта на стрес, самоусъвършенстването, способността за анализ, обобщаване, прогнозиране, изготвяне на стратегия и планиране в краткосрочен, средносрочен и дългосрочен план, инициативност, способност за бързо адаптиране, работа в мрежа и комуникативни способности, както и проверка на специфичните знания относно ролята/длъжността, за която се явява кандидатът. **SU:** назначаване от президента по препоръка на Консултативния съдебен съвет (Закон № 145(I)/2022 за правораздаването). **ES:** председателят на Върховния съд се назначава от краля с кралски указ, припоподписан от министър-председателя, по препоръка на Съдебния съвет. Кандидатът полага клетва или обещание пред краля и встъпва в длъжност пред пленума на Висшия съд. Ако към момента на назначаването на председателя той работи в съдебната система, същият се обявява за назначен на специална служба (член 351, буква а) и член 593 от Основния закон за съдебната власт). Срокът на мандата на председателя съвпада с този на Съвета, който го е избрал, като същото лице може да бъде преизбрано и назначено отново за нов мандат само веднъж (член 587 от Основния закон за съдебната власт). **LT:** на графиката е отразен процесът за назначаването на председателя на Върховния съд; предложение: президентът на Републиката (кандидатите се избират от комисията за подбор); назначаване: парламентът. Председателят на Върховния административен съд се назначава от президента на Републиката. **LV:** предложение: пленумът на Върховния съд по задължителна препоръка от Съдебния съвет; назначаване: парламентът. **LU:** предложение и назначаване: *Cour supérieure de justice*. Процедурата ще се промени от 1 юли 2023 г., когато ще заработи Съдебният съвет. **IT:** предложение: *CSM* (Съвет на съдилищата по граждански и наказателни дела) и *CPGA* (Съвет на административните съдилища);

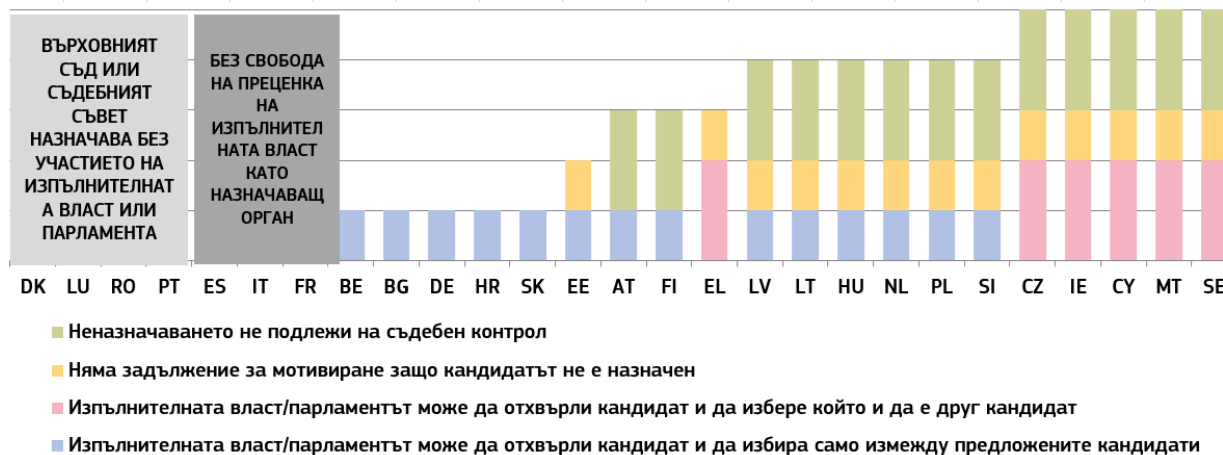
назначаване: президентът на Републиката. **FR**: предложение: Висшият съдебен съвет (CSM); назначаване: президентът на Републиката. Съветът публикува „покана за представяне на кандидатури“, като могат да кандидатстват всички съдии. Председателят на Върховния административен съд (Conseil d'Etat) се назначава от президента на Републиката. **HR**: предложение: президентът на Републиката след получаване на списък с допустими кандидати, които са се явили за свободната длъжност; Общото събрание на Върховния съд и компетентната парламентарна комисия дават становища за кандидатите преди или след като президентът предложи съответния кандидат. Както бе пояснено от Конституционния съд (U-I-1039/2021), тези становища, каквито трябва да бъдат дадени за всички кандидати, не са обвързващи за президента на Републиката; назначаване: парламентът. **HU**: предложение: президентът на Републиката въз основа на списък с подходящи кандидати, изготвен от ОВТ (Националния съдебен съвет). Парламентарната комисия за правосъдие провежда интервю с кандидата; назначаване: парламентът избира кандидата с мнозинство от две трети от гласовете за 9-годишен мандат. Не се допуска преизбиране. **MT**: председателят на Върховния съд се назначава от президента, действащ в съответствие с резолюция на парламента, подкрепена от гласовете на не по-малко две трети от всички членове. **SI**: предложение: министърът на правосъдието след получаване на становище от Съдебния съвет. Съдебният съвет провежда интервю с кандидатите, които са се явили за свободната длъжност, и отправя искане за пленарно заседание на Върховния съд с цел изготвяне на становище. Министърът на правосъдието също може да присъства на интервюто и има право да задава въпроси; назначаване: парламентът. **SK**: предложение: Съдебният съвет; назначаване: президентът. **FI**: предложение: Върховният съд; назначаване: президентът на Републиката. **SE**: предложение: комитетът за номиниране на съдии; назначаване: правителството.

На графика 57 е представена компетентността, с която разполагат изпълнителната власт и парламентът при назначаване на кандидатите като председатели на върховните съдилища по предложение на предлагашите органи (например Съдебния съвет или Върховния съд). Височината на колоната зависи от това дали изпълнителната власт или парламентът може да отхвърлят кандидат за председател на Върховния съд, дали може да избират само измежду предложените кандидати или може да изберат и назначат друг кандидат, дори и да не е предложен от компетентния орган. Важна гаранция, в случай че даден кандидат не бъде назначен, е задължението да се посочат мотивите¹¹⁸ за това, както и възможността за съдебен контрол на решението¹¹⁹. На графиката е представена фактически правната система, без да се прави качествена оценка на ефективността на гаранциите. Например в 13 държави членки изпълнителната власт или парламентът разполагат с правомощието да отхвърлят кандидат за председател на Върховния съд. Това правомощие обаче никога не е било упражнявано или не е упражнявано през последните 5 години (2018—2022 г.) (т.е. в BE, BG, DE, EE, LV, LU, MT, NL, AT, PL, SK, FI и SE), или пък е упражнявано само в отделни случаи (т.е. в EL, HR, SI и LT).

¹¹⁸ Решение от 20 април 2021 г. по дело C-896/19, *Repubblica u Il-Prim Ministru*, т. 71.

¹¹⁹ Решение от 19 ноември 2019 г. по съединени дела C-585/18, C-624/18 и C-625/18, *AK и др.*, т. 145.

Графика 57: Назначаване на председателите на върховните съдилища: компетентност на изпълнителната власт и парламента(*) (източник: Европейската мрежа на съдебните съвети и Мрежата на председателите на върховните съдилища в ЕС¹²⁰)

(*) **BG**: президентът на Републиката има право на вето по отношение на предложените кандидати. След това пленумът на ВСС трябва да гласува отново за предложените кандидати. Ако пленумът избере отново същия кандидат, президентът е длъжен да го назначи. **IE**: на графиката е отразена компетентността на правителството. Съгласно член 13.9 от Конституцията (т.е. по-скоро конституционно изискване, отколкото практика) правомощието на президента за назначаване може да бъде упражнено единствено по предложение на правителството. Когато правителството отправя препоръка до президента относно назначаването на председателя на Върховния съд, то трябва първо да отчете квалификациите и пригодността на лицата, които вече са назначени като съдии. **EL**: Върховният съд (когато става въпрос за граждански и търговски дела) и Държавният съвет (когато става въпрос за административни дела): избор измежду заместник-председателите на Върховния съд и съдиите във Върховния съд (с поне 4-годишен стаж на тази длъжност) или избор измежду членовете на Държавния съвет (заместник-председатели и съветници). За председателите на Върховния съд и на Държавния съвет: пълни дискреционни правомощия на правителството (кабинета). Не се изисква да се посочват мотиви. За председателя и заместник-председателите на Върховния съд не се допуска обжалване/съдебен контрол съгласно разпоредбите на законодателството. За длъжността заместник-председател или председател на Държавния съвет съдебният контрол е изключително ограничен. **ES**: държавният глава (кралят) като орган по назначаването трябва задължително да се съобрази с предложението на Съдебния съвет относно назначенията и повишенията в съдебната система. Следователно кралят няма право на преценка, нито задължение да предоставя мотиви. Решението на краля е под формата на кралски указ, публикува се в Официалния вестник и не може да бъде оспорвано. Предшното решение на Съвета да предложи кандидат за назначение или повишение в съдебната система може да бъде обжалвано първоначално чрез административна жалба (която се решава на пленарното заседание на Съвета) и впоследствие чрез съдебен контрол пред административното отделение на Върховния съд. **IT**: по предложение на CSM (Съвет на съдилищата по граждански и наказателни дела) или CPGA (Съвет на административните съдилища), което на практика е обвързващо предложение, президентът на Републиката издава указ за назначаването съответно на председателя на Върховния съд или председателя на Държавния съвет, като няма право на преценка в това отношение. **CY**: когато назначава председателя на Върховния съд, президентът на Републиката няма конституционно или законово задължение да следва консултативното становище, но като правило се съобразява с него. Към настоящия момент като председател на Върховния съд е назначен най-възрастният член на Върховния съд. **MT**: представеният орган е парламентът. Председателят на Върховния съд се назначава от президента, действащ в съответствие с резолюция на парламента, подкрепена от гласовете

¹²⁰ Данните са събрани посредством актуализиран въпросник, изготвен от Комисията в тясно сътрудничество с ЕМСС. Отговорите на актуализирания въпросник, дадени от държавите членки, които нямат съдебни съвети и не са членове на ЕМСС, бяха получени в сътрудничество с Мрежата на председателите на върховните съдилища.

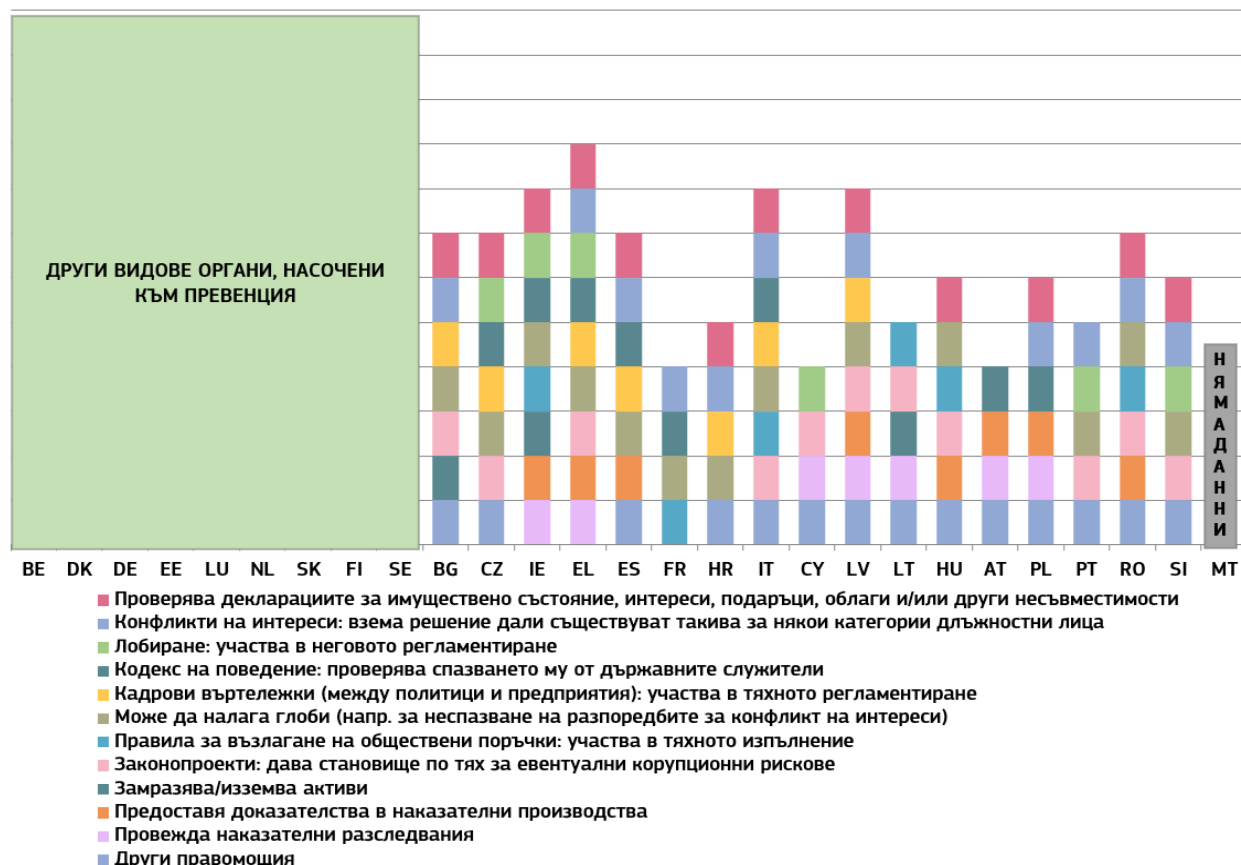
на не по-малко две трети от всички членове. **NL:** предложение: Върховният съд; назначаване: правителството по предложение на министъра на правосъдието. **AT:** федералният президент може да отхвърли кандидата, предложен от министъра на правосъдието, но не може да назначи лице, което не е било предложено. **LT:** кандидатът може да поиска да бъде проведен специален съдебен контрол по отношение на процедурата за подбор пред Върховния съд само въз основа на процедурно основание, отнасящо се до становището на комисията за подбор (това становище не е обвързващо за президента на Републиката). **LU:** няма обвързващ текст по този въпрос, но досега назначаващият орган никога не е отхвърлял номинация на кандидат, предложен от Съда. **HR:** в решение от 23 март 2021 г. (U-I-1039/2021) Конституционният съд поясни, че президентът на Републиката може да избира единствено измежду кандидатите, които са се явили за свободната длъжност; въпреки това президентът може също така да реши да не предложи нито един от явилите се кандидати и да информира парламента. Кандидат, който не е бил избран, може да поиска съдебен контрол на решението на парламента пред Конституционния съд. **PL:** президентът на Републиката не е задължен по закон да посочва мотиви за това, че не е назначил дадено лице като председател на Върховния съд. Кандидатите за председател на Върховния съд и за председател на отделение на Върховния съд не могат да обжалват. Президентът на Републиката не може да откаже да назначи първия председател на Върховния съд или председател на колегия измежду кандидатите, избрани от общото събрание на съдиите във Върховния съд. **SI:** нито министърът на правосъдието, нито парламента са длъжни да посочват мотиви за това, че не са предложили/назначили кандидата. Съдебният съвет не е длъжен да посочва мотиви за своето становище относно кандидатите. Не се допуска съдебен контрол на решенията или становищата в рамките на процедурата. **SK:** въпреки че това никога не се е случвало, ако кандидат за председател на Върховния съд не бъде назначен, назначаващият орган/институция ще трябва да посочи мотиви за решението, като се предвижда възможност за съдебен контрол пред Върховния административен съд. **FI:** президентът трябва да посочи мотиви за решението, въпреки че това не е посочено в закона. **SE:** правителството може да вземе решение да не назначи даден кандидат за председател на Върховния съд и може да избере който и да е друг кандидат, дори предлагащият орган да не е посочил неговото име. Кандидатурата на избрания кандидат обаче трябва да е сред обработените от комитета за номиниране на съдии кандидатури за длъжността.

— Борба с корупцията —

Корупцията е многостранно явление, съществуващо както в публичния, така и в частния сектор. Тя повлиява отрицателно на просперитета и икономическия растеж, социалното сближаване и устойчивото развитие. Комисията извършва мониторинг на националните рамки за борба с корупцията в контекста на ежегодния доклад относно върховенството на закона и също така в контекста на европейския семестър и плановете за възстановяване и устойчивост. На 3 май 2023 г. Комисията представи Съобщение относно борбата с корупцията, както и предложение за Директива относно борбата с корупцията по наказателноправен ред¹²¹. За първи път в Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието за 2023 г. се представят данни относно органите, специализирани в предотвратяване на корупцията, като се прави общ преглед на вида на правомощията на тези органи (графика 58) и на правилата за назначаването им (графика 59). Повечето държави членки разполагат с един или повече органи, всеки от които изпълнява определена роля за предотвратяване на корупцията. Девет държави членки не докладваха за съществуването на специализиран превантивен орган, а по-скоро за органи, които освен с другите си задачи се занимават и с предотвратяване на корупцията. Освен правомощията на представените в графиката специализирани органи, други национални органи (може да) притежават други правомощия в областта на предотвратяването на корупцията.

¹²¹ Предложение за Директива относно борбата с корупцията COM(2023) 234 и Съвместно съобщение относно борбата с корупцията JOIN(2023) 12 final.

Графика 58: Правомощия на специализираните органи за предотвратяване на корупцията(*) (източник: Европейската комисия и националните звена за контакт за борба с корупцията¹²²)

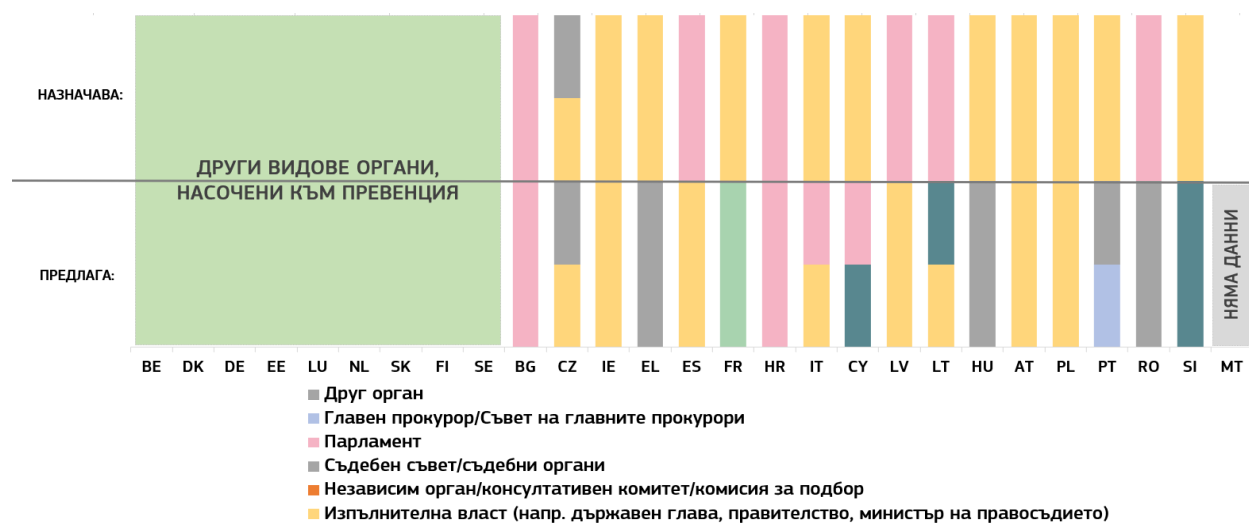

(*) Държавите членки разполагат с един или няколко органа, всеки от които изпълнява поне някаква роля за предотвратяване на корупцията. За яснота и съпоставимост в графиката са представени правомощията само на един специализиран орган за предотвратяване на корупцията за всяка държава членка. По-долу са изброени органите, чиито правомощия са представени. Някои държави членки не разполагат с такива органи, докато други разполагат с няколко органа с различни компетенции. **BE:** Звено за почтеност в рамките на Федералната публична служба за политика и подкрепа (FOD BOSA/FPS BOSA). **BG:** Комисия за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество (КПКОНПИ). **CZ:** Отдел „Конфликт на интереси и борба с корупцията“ (Министерство на правосъдието). **IE:** Комисия за стандартите при обществените длъжности. Националното бюро за икономически престъпления към Garda също има своята роля в предотвратяване на корупцията. **EL:** Национален орган за прозрачност. **ES:** Служба за конфликтите на интереси. **FR:** съществуват два органа за борба с корупцията — L'Agence française anticorruption (AFA) и la Haute Autorité pour la transparence de la vie publique (HATVP). Те имат допълващи се функции по отношение на предотвратяването на корупцията. В графиката са представени правомощията на AFA. **HR:** Комисия за разрешаване на конфликти на интереси. **IT:** Национален орган за борба с корупцията. **CY:** Независим орган за борба с корупцията. **LV:** Бюро за превенция и борба с корупцията. **LT:** съществуват два органа за предотвратяване на корупцията — Специализираната следствена служба (STT), която е представена в графиката, и Главната комисия за държавна етика (COEC). **HU:** Орган за почтеност. През 2022 г. компетентността за проверка на декларациите за имуществено състояние на висши политически ръководители беше прехвърлена на Органа за почтеност. В допълнение към това процедурата съгласно Регламента относно обвързаността с условия и Планът за възстановяване и устойчивост на Унгария включват реформи за

¹²² Данните са събрани посредством въпросник, изготвен от Комисията в тясно сътрудничество с националните звена за контакт в борбата с корупцията.

разширяване на обхвата на правомощията на Органа за почтеност, за да извърши пряка проверка на декларациите за имуществено състояние на всички високорискови длъжностни лица, чиито декларации за имуществено състояние се оповестяват публично, а по отношение на непубличните декларации за имуществено състояние да отправя искания до компетентните органи за извършване на проверката и за получаване на резултатите от нея. Съществуват два органа, които изпълняват определена роля по отношение на предотвратяването на корупцията — Националната служба за защита и Службата за защита на Конституцията. **AT**: Федерално бюро за борба с корупцията (BAK). **PL**: Централно бюро за борба с корупцията. **PT**: Национален механизъм за борба с корупцията. **RO**: Национална агенция по интегритет. **SI**: Комисия за предотвратяване на корупцията. **SE**: прилага се децентрализиран подход за предотвратяването на корупцията, като Швеция е възложила тази задача на множество различни агенции и органи.

Графика 59: Назначаване на специализираните органи за предотвратяване на корупцията(*)
(източник: Европейската комисия и националните звена за контакт за борба с корупцията¹²³)

(*) Държавите членки разполагат с един или повече органи, всеки от които изпълнява някаква роля за предотвратяване на корупцията. За яснота и съпоставимост в графиката са представени правомощията само на един специализиран орган за предотвратяване на корупцията за всяка държава членка. По-долу са изброени органите, чиито правомощия са представени. Някои държави членки не разполагат с такива органи, докато други разполагат с няколко. **BE**: Звено за почтеност в рамките на Федералната публична служба за политика и подкрепа (FOD BOSA/FPS BOSA). **BG**: Комисия за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество (КПКОНПИ). **CZ**: Отдел „Конфликт на интереси и борба с корупцията“ (Министерство на правосъдието). **IE**: Комисия за стандартите при обществените длъжности. Националното бюро за икономически престъпления към Garda също има своята роля в предотвратяване на корупцията. **EL**: Национален орган за прозрачност. **ES**: Служба за конфликтите на интереси. **FR**: съществуват два органа за борба с корупцията — L’Agence française anticorruption и la Haute Autorité pour la transparence de la vie publique (HATVP). Те имат допълващи се функции по отношение на предотвратяването на корупцията. В графиката е представено назначаването на AFA. **HR**: Комисия за разрешаване на конфликти на интереси. **IT**: Национален орган за борба с корупцията. **CY**: Независим орган за борба с корупцията. **LV**: Бюро за превенция и борба с корупцията. **LT**: съществуват два органа за предотвратяване на корупцията — Специализираната следствена служба (STT), която е представена в графиката, и Главната комисия за държавна етика (СОЕС). **HU**: Орган за почтеност. Председателят и заместник-председателите на Органа за почтеност се назначават от президента на Републиката за срок от шест години по предложение на председателя на Държавната сметна палата. **AT**: Федерално бюро за борба с корупцията (BAK). **PL**: Централно бюро за борба с корупцията. **PT**: Национален механизъм за борба с корупцията. **RO**: Национална агенция по интегритет. **SI**: Комисия за предотвратяване на корупцията. **SE**: прилага се децентрализиран подход за предотвратяването на корупцията, като Швеция е възложила тази задача на множество различни агенции и органи.

¹²³ Данните са събрани посредством въпросник, изготвен от Комисията в тясно сътрудничество с националните звена за контакт в борбата с корупцията.

Прокуратурата изпълнява основна роля в системата за наказателно правосъдие, както и в сътрудничеството между държавите членки по наказателноправни въпроси. Правилното функциониране на националната прокуратура е от решаващо значение за ефективната борба с престъпността, включително икономическата и финансовата престъпност, като изпирането на пари и корупцията. Според съдебната практика на Съда на ЕС във връзка с Рамковото решение относно европейската заповед за арест¹²⁴, прокуратурата може да се смята за съдебен орган на държава членка за целите на издаването и изпълнението на европейска заповед за арест, когато може да действа независимо, без да е изложен на риск да получава пряко или косвено конкретни разпореждания или указания от страна на изпълнителната власт, като министъра на правосъдието¹²⁵. Организацията на националните прокуратури е различна в рамките на ЕС, като не съществува единен модел за всички държави членки. Въпреки това Съветът на Европа отбелязва широко разпространена тенденция прокуратурата да бъде по-независима институция, вместо да е подчинена или свързана с изпълнителната власт¹²⁶. Според Консултативния съвет на европейските прокурори ефективната и автономна прокуратура, ангажирана да поддържа върховенството на закона и правата на човека при правораздаването, е един от стълбовете на демократичната държава¹²⁷.

Корупцията често е сложно престъпление, като разследването и наказателното ѝ преследване биха могли да изискват специализация. Това се признава и в предложението на Комисията за Директива относно борбата с корупцията по наказателноправен ред, както и в Конвенцията на ООН срещу

¹²⁴ Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите членки (ОВ L 190, 18.7.2002 г., стр. 1).

¹²⁵ Съд на ЕС, решение от 27 май 2019 г., *OG и PI (Прокуратури на Любек и на Цвикау)*, съединени дела C-508/18 и C-82/19 PPU, т. 73, 74 и 88, ECLI:EU:C:2019:456; решение от 27 май 2019 г., C-509/18, т. 52, ECLI:EU:C:2019:457; вж. също решения от 12 декември 2019 г., *Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg и Openbaar Ministerie (Прокурори на Лион и на Тур)*, съединени дела C-566/19 PPU и C-626/19, ECLI:EU:C:2019:1077; *Openbaar Ministerie (Прокуратура на Швеция)*, C-625/19 PPU, ECLI:EU:C:2019:1078, и *Openbaar Ministerie (Прокуратура на Брюксел)*, C-627/19 PPU, ECLI:EU:C:2019:1079; решение от 24 ноември 2020 г., *AZ*, C-510/19, т. 54, ECLI:EU:C:2020:953. Вж. също решение от 10 ноември 2016 г., *Kovalkovas*, C-477/16 PPU, т. 34 и 36, ECLI:EU:C:2016:861, и решение от 10 ноември 2016 г., *Poltorak*, C-452/16 PPU, т. 35, ECLI:EU:C:2016:858, относно понятието „съдебна власт“, която „трябва да се разграничава от изпълнителната власт съгласно принципа на разделение на властите, характерен за функционирането на всяка правова държава“. Вж. също Становище № 13 от 2018 г. „Независимост, отчетност и етика на прокурорите“, прието от Консултативния съвет на европейските прокурори (КСЕП), препоръка xii.

¹²⁶ CDL-AD(2010)040-е Доклад относно европейските стандарти по отношение на независимостта на съдебната система: Част II — Прокуратура — приет от Венецианската комисия на нейната 85-а пленарна сесия (Венеция, 17—18 декември 2010 г.), точка 26.

¹²⁷ Освен това в едно демократично общество както съдилищата, така и разследващите органи не трябва да са подложени на политически натиск. Понятието за независимост означава, че прокурорите не са подложени на незаконно вмешателство при изпълнението на задълженията си, така че да се осигури пълно зачитане и прилагане на закона и принципа на върховенство на закона, както и че не са подложени на политически натиск или неправомерно влияние от какъвто и да е вид. Независимостта се прилага не само спрямо прокуратурата като цяло, но и спрямо конкретните ѝ органи и отделните прокурори. Независимо от модела на националната правосъдна система или правната традиция, на които тя се гради, европейските стандарти изискват държавите членки да предприемат ефективни мерки, за да се гарантира, че прокурорите са в състояние да изпълняват професионалните си задължения и отговорности при подходящи правни и организационни условия и без неоправдано вмешателство.

Вж. Становище № 15 от 2020 г. на Консултативния съвет на европейските прокурори (КСЕП) относно ролята на прокурорите в извънредни ситуации, по-специално когато са изправени пред пандемия; Становище № 16 от 2021 г. относно последиците от решенията на международните съдилища и органите, учредени с международни договори, по отношение на практическата независимост на прокурорите, точка 13. Вж. също Препоръка Rec(2000)19 относно ролята на прокуратурата в системата на наказателното правосъдие, приета от Комитета на министрите на Съвета на Европа на 6 октомври 2000 г. („Препоръката от 2000 г.“), точки 4, 11 и 13. Становище № 13 от 2018 г. „Независимост, отчетност и етика на прокурорите“, прието от Консултативния съвет на европейските прокурори (КСЕП), препоръки i и iii; Група държави срещу корупцията (GRECO), четвърти кръг на оценка „Превенция на корупцията по отношение на народните представители, съдиите и прокурорите“, голям брой препоръки изискват въвеждането на мерки за защита на прокуратурата от неправомерно влияние и намеса в разследването на наказателни дела.

корупцията¹²⁸. На графика 60 са очертани специализираните органи за разследване и наказателно преследване на корупцията. Като се има предвид, че всички държави членки позволяват на редовните полицейски и прокурорски органи да разследват и преследват по наказателен ред някои форми на корупция, всички с изключение на две държави членки разполагат и с някаква форма на специализирана полиция за разследване на специфични случаи на корупция, например когато те са по-тежки, по-сложни или свързани с определена категория заподозрени лица. Що се отнася до наказателното преследване на корупцията, всички с изключение на 7 държави членки имат специализирани прокурори, които се занимават с такива случаи на корупция.

Графика 60: Органи, насочени към разследване и наказателно преследване на корупцията — обзор(*) (източник: Европейската комисия и националните звена за контакт за борба с корупцията¹²⁹)

Държава членка		BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE
Полиция	Редови полицейски служители разследват случаи на корупция	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
	Специализирани полицейски служители разследват случаи на корупция	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Прокуратура	Редови прокурори разследват случаи на корупция	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
	Специализирани прокурори разследват случаи на корупция	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●

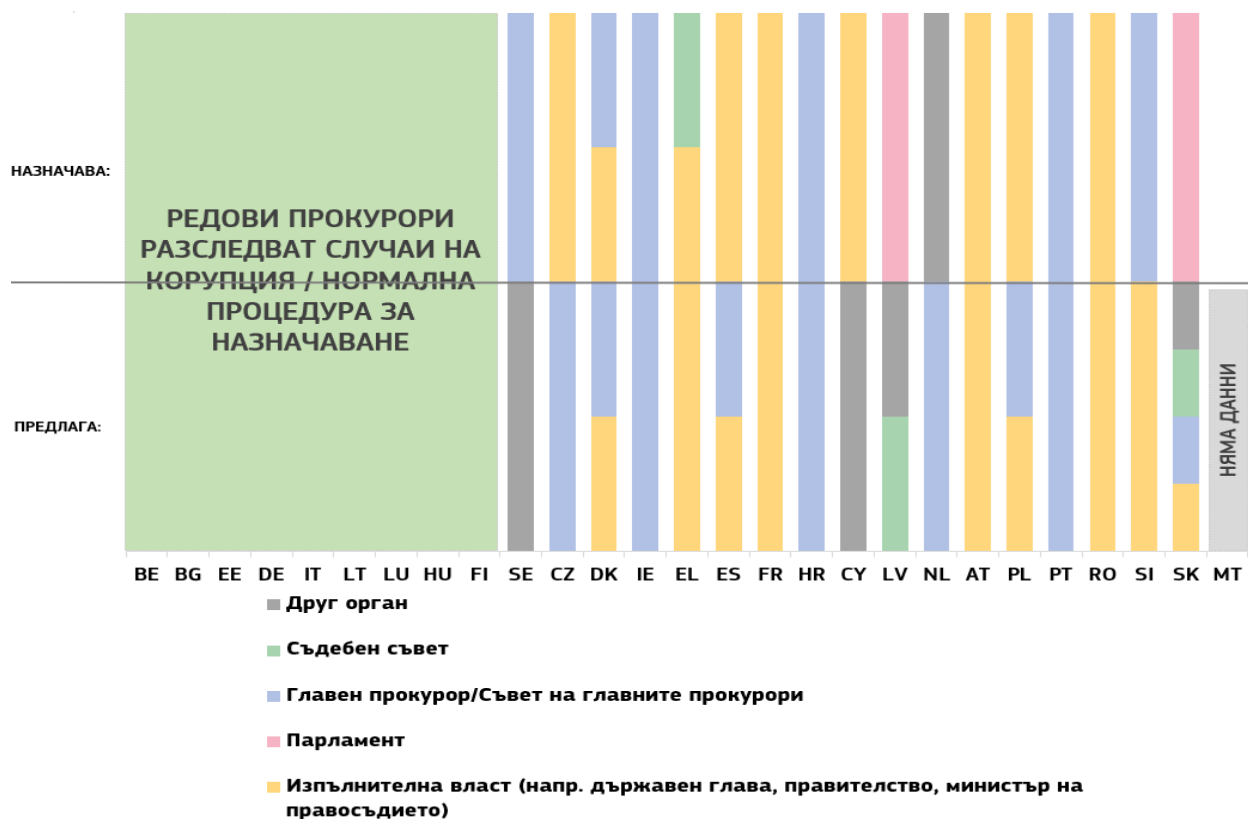
(*) **ES**: съществуват два правоприлагащи органа, специализирани в разследването на корупцията — Националната полиция: Звено за икономически и фискални престъпления (UDEP) — *Cuerpo Nacional de Policía, Unidad Central de Delincuencia Económica y Fiscal (UDEP)* и Гражданската гвардия: Централно оперативно звено (UCO) — *Guardia civil, Unidad Central Operativa (UCO)*. **IT**: не съществуват прокуратури, специализирани единствено в разследването и наказателното преследване на корупцията. Някои от тях обаче разполагат с работни групи, специализирани в престъпления срещу държавната администрация, които биха могли да включват и корупция.

На графика 61 са представени процедурите за назначаване на ръководителите на специализираните прокуратури за борба с корупцията (когато съществуват такива). В 12 държави членки няма специализирана прокуратура или ако има такава, назначаването на нейния ръководител се извършва при следване на обичайната процедура за назначаване на ръководителите на прокуратурите.

¹²⁸ Член 36 от Конвенцията на ООН срещу корупцията гласи, че „[в]сяка държава — страна по конвенцията, в съответствие с основните принципи на правната ѝ система гарантира съществуването на орган или органи или лица, специализирани в борбата с корупцията чрез правоприлагане. На този орган или органи или лица се гарантира независимост в съответствие с основните принципи на правната система на съответната държава — страна по конвенцията, за да могат да изпълняват функциите си ефективно и без оказване на неправомерно влияние. Тези лица или персоналтът на този орган или на тези органи трябва да са подходящо обучени и да притежават средства за изпълнение на техните задачи“.

¹²⁹ Данните са събрани посредством въпросник, изготвен от Комисията в тясно сътрудничество с националните звена за контакт в борбата с корупцията.

Графика 61: Процедури за назначаване на ръководителите на специализираните прокуратури за борба с корупцията(*) (източник: Европейската комисия и националните звена за контакт за борба с корупцията¹³⁰)

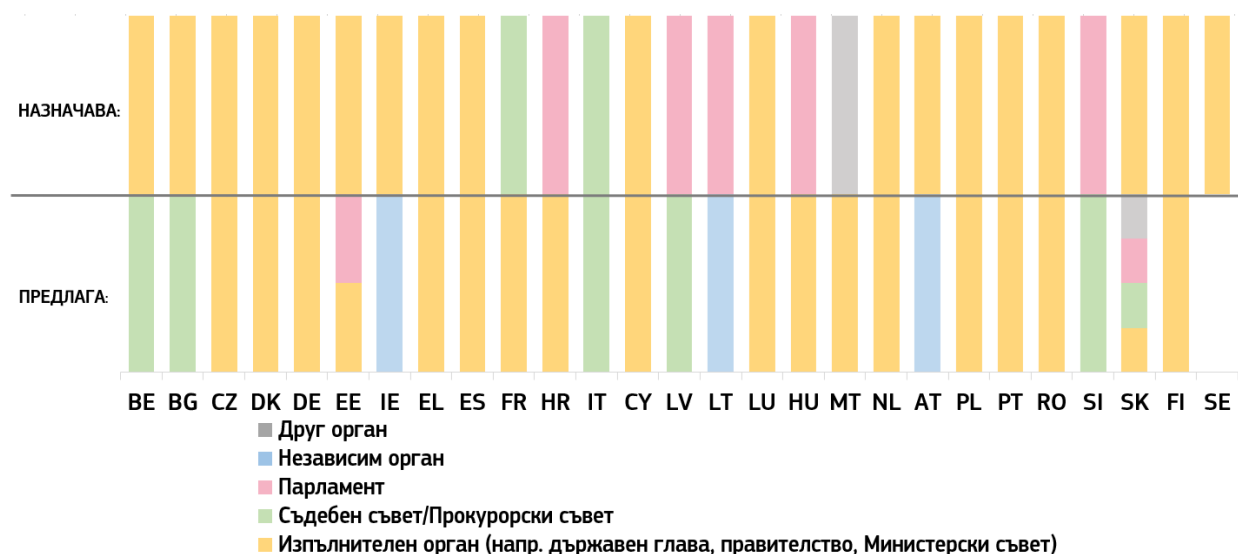
(*) Графиката е съсредоточена само върху държавите членки, които разполагат със специализирана прокуратура, насочена към пресичане на корупцията, независимо от степента на специализация. В нея е представена различна информация в сравнение с данните, очертани в предходната графика, която съдържа по-общ преглед на специализацията. **CZ:** Висша прокуратура. **DK:** Национално специализирано звено за борба с престъпността. **IE:** Звено за борба с подкупите и корупцията, Национално бюро за икономически престъпления към Garda. **EL:** Финансова прокуратура. **ES:** Специализирана прокуратура за борба с корупцията и организираната престъпност. **HR:** Държавна прокуратура, Служба за борба с корупцията и организираната престъпност (USKOK). Министърът на правосъдието и държавната администрация и съветът на прокуратурата на Република Хърватия представят становището си в процедурата по назначаване. **FR:** Parquet national financier (PNF). **CY:** Работна група за борба с корупцията, създадена под ръководството на главната прокуратура, със специализирани служители от съответните институции. **LV:** Отдели за координиране на борбата с корупцията към главната прокуратура и прокуратура за разследване на престъпления от лица, заемачи публична длъжност. **NL:** прокурорите, свързани с екипа за борба с корупцията към прокуратурата, работят независимо на оперативна и функционално равнище. Всички прокурори се избират (и предлагат) от прокуратурата. Те се назначават с кралски указ, макар и това да е формалност (кралят не участва в процедурата за избор на прокурори). **AT:** Централна прокуратура за борба с икономическите престъпления и корупцията (WKStA). **PL:** Отдел за борба с организираната престъпност и корупцията към националната прокуратура. **PT:** Прокуратура — централен отдел за разследване и наказателно преследване (DCIAP). **RO:** Национална дирекция за борба с корупцията. **SI:** Специализирана държавна прокуратура на Република Словения. **SK:** Специализирана прокуратура. **SE:** Национално звено за борба с корупцията (NACU) (Riksenheten mot korruption).

¹³⁰ Данните са събрани посредством въпросник, изготвен от Комисията в тясно сътрудничество с националните звена за контакт в борбата с корупцията.

На графика 62 е представен обзор на институциите и органите, които предлагат кандидатите за назначаването им като главни прокурори, както и органите, които ги назначават, и органите, с които се провеждат консултации.

Графика 62: Предлагане и назначаване на главния прокурор(*) (източник: Европейската комисия и Експертната група по въпросите на изпирането на пари и финансирането на тероризма¹³¹)

(*) **BG**: предварителните предложения за кандидати се отправят от най-малко трима членове на Прокурорската колегия на ВСС и министъра на правосъдието. След провеждане на процедура за подбор пленумът на ВСС изпраща официалното предложение за един кандидат на президента на Републиката, който впоследствие назначава главния прокурор. Президентът има право на вето по отношение на предложения кандидат. След това пленумът на ВСС трябва да гласува отново по списъка с предложените кандидати. Ако той избере отново същия кандидат, президентът е длъжен да го назначи. **CZ**: министърът/Министерството на правосъдието предлага главния прокурор, а парламентът го назначава. **DK**: министърът/Министерството на правосъдието предлага главния прокурор, а парламентарната комисия по назначенията го назначава. **DE**: федералният главен прокурор се назначава от президента на Германия по предложение на федералния министър на правосъдието, като е необходимо одобрението на Федералния съвет. **EE**: правителството на Републиката назначава главния прокурор на служба по предложение на министъра, отговорен за тази област, след като отчете становището на комисията по правни въпроси на Riigikoigi. **IE**: комисия, състояща се от председателя на Върховния съд, председателя на Адвокатския съвет, председателя на Адвокатската колегия, главния секретар на правителството и генералния директор на главната прокуратура, избира кандидати за назначаване след провеждане на открит конкурс и интервю. **EL**: министърът/Министерството на правосъдието предлага главния прокурор, а Съдебният съвет го назначава, след което се издава президентски указ. **FR**: предложението за назначаване: министърът на правосъдието взема решение, след като получи предварително необвързващо становище от Съдебния съвет. **HR**: предложението: правителството; назначаване: парламентът въз основа на становище на компетентната парламентарна комисия. **IT**: решение за назначаване: след като получи предложението от Съвета, министърът на правосъдието издава министерски указ, като няма право на преценка да не назначи предложения кандидат за прокурор. **CY**: държавният глава предлага и назначава главния прокурор. **LV**: предложението за назначаване: Съдебният съвет; решение за назначаване: парламентът. **LT**: предложението за назначаване: Комисията за подбор на прокурори (състояща се от двама прокурори, предложени от Съвета на колегията, двама прокурори, предложени от главния прокурор, и трима други

¹³¹ Данните са събрани посредством актуализиран въпросник, изготвен от Комисията в тясно сътрудничество с Експертната група по въпросите на изпирането на пари и финансирането на тероризма.

членове, предложени съответно от президента на Републиката, председателя на Сейма и министър-председателя). **LU**: министърът/Министерството на правосъдието предлага главния прокурор, а Великият херцог го назначава. Процедурата ще се промени от 1 юли 2023 г., когато ще заработи Съдебният съвет. **NL**: решението за назначаване се взема с кралски указ (със задължение за изпълнение на предложението за назначаване на кандидата на длъжността прокурор). Решението за освобождаване от длъжност се взема с кралски указ. **AT**: предложение за назначаване: независима комисия за персонала; решение за назначаване: федералният президент делегира решението на министъра на правосъдието. **PL**: министърът на правосъдието е и главният прокурор. Той се назначава и освобождава от длъжност от президента на Република Полша по предложение на министър-председателя. **RO**: министърът/Министерството на правосъдието предлага главния прокурор, а държавният глава го назначава. **SI**: предложение: Държавния прокурорски съвет; назначаване: парламентът след получаване на становище от правителството. **SK**: предложение за номиниране на кандидат за главен прокурор може да бъде представено на Националния съвет от член на парламента, от министъра на правосъдието, от общественния защитник на правата, от Съвета на прокурорите на Словашката република, от професионалната организация на адвокатите, от юридическия факултет на университет, разположен в Словакия, и от Института за държавата и правото на Словашката академия на науките. **SE**: не е налице предлагащ орган.

— Конституционни компетенции —

Конституционното правосъдие е ключов компонент от принципите на взаимозависимост и взаимоограничаване на законодателната, изпълнителната и съдебната власт в рамките на конституционната демокрация. Конституционните съдилища играят изключително важна роля за ефективното прилагане на правото на ЕС, като гарантират целостта на правния ред на Съюза и определят фундаменталните принципи, съставляващи върховенството на закона. Още през 1970 г. Съдът призна общите за държавите членки конституционни традиции като основата за европейската защита на основните права¹³². В по-скорошен план Съдът изтъкна, че принципите на правовата държава, както са развити в практиката на Съда въз основа на Договорите на Съюза, произтичат от общи ценности, които също са признати и прилагани от държавите членки в техния собствен правен ред¹³³.

Организацията на правораздаването, включително създаването на конституционен съд и въпросите на неговия състав и начин на функциониране, е от компетентността на държавите членки¹³⁴. Освен това в случаите, в които съществуват конституционни съдилища, те може да не са част от съдебната власт. Както обаче изтъкна Съдът, държавите членки все пак остават длъжни при упражняването на тази компетентност да спазват задълженията, които произтичат за тях от правото на Съюза, и по-конкретно ценностите, на които се основава ЕС¹³⁵. Венецианската комисия също отбеляза, че няма общо изискване за създаване на конституционен съд¹³⁶. На графика 63 е представен първият преглед на различните решения, приети в държавите членки за гарантиране на защитата на конституционните права на най-висшата инстанция.

¹³² Съд на ЕС, решение от 17 декември 1970 г., *Internationale Handelsgesellschaft*, 11/70, EU:C:1970:114.

¹³³ Съд на ЕС, решения от 16 февруари 2022 г., *Унгария/Парламент и Съвет*, C-156/21, EU:C:2022:97, т. 237, и от 16 февруари 2022 г., *Полша/Парламент и Съвет*, C-157/21, EU:C:2022:98, т. 291.

¹³⁴ Съд на ЕС, решение от 20 април 2021 г., *Repubblika*, C-896/19, EU:C:2021:31.

¹³⁵ Съд на ЕС, решение от 22 февруари 2022 г., [RS \(Ефект от актовете на конституционен съд\)](#), C-430/21, EU:C:2022:99, т. 38.

¹³⁶ Венецианска комисия, Компиляция от становища, доклади и проучвания на Венецианската комисия относно конституционното правосъдие, стр. 6.

Графика 63: Най-висша инстанция, която упражнява конституционна компетентност(*) (източник: Европейската комисия)

Държава членка	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL ¹	PT	RO	SI	SK	FI	SE
Конституционен съд	●	●	●		●				●		●	●		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●		
Върховен съд				●		●	●	●					●						●							●	●
Върховен административен съд								●																	●	●	
Конституционен съвет									●																		

¹ Припомня се, че на 15 февруари 2023 г. Комисията взе решение да предяви иск срещу Полша пред Съда за нарушение на правото на ЕС от нейния Конституционен съд и неговата съдебна практика. Комисията счита, наред с другото, че Конституционният съд не отговаря на изискването за независим и безпристрастен съд, предварително създаден със закон, с оглед на неправомерното назначаване на съдии на вече заетите длъжности и поради нередности във връзка с назначаването на настоящия му председател.

(*) Отчетените за целите на тази графика юрисдикции са: **BE:** Cour Constitutionnelle, Grondwettelijk Hof (Конституционен съд на Белгия). **BG:** Конституционен съд на Република България. **CZ:** Ústavní soud (Конституционен съд на Чехия). **DK:** Højesteret (Върховен съд на Дания). **DE:** Bundesverfassungsgericht (Федерален конституционен съд). Всички съдилища са компетентни да упражняват контрол за конституционност на законодателството. Контролът се състои в проверка дали актът е приет в съответствие с процедурата, определена в Конституцията и в Правилника за дейността на Парламента, и дали съдържанието на акта е в съответствие с Конституцията. **EE:** Riigihokus (колегията за конституционен контрол на Върховния съд и пленумът на Върховния съд). **IE:** Cúirt Uachtarach na hÉireann (Върховен съд на Ирландия). **EL:** Areios Pagos (Върховен съд) и Syntoulio Tis Epikrateias (Държавен съвет). Няма конституционен съд. Всеки съдия разполага с правомощия да упражнява контрол за конституционност на законодателството (член 87, параграф 2 от Конституцията: „съдиите се съобразяват единствено с Конституцията и законите; те в никакъв случай не са задължени да спазват разпоредби, приети в нарушение на Конституцията“). **ES:** Tribunal Constitucional de España (Конституционен съд на Испания). **FR:** Conseil Constitutionnel (Конституционен съвет). **HR:** Ustavni sud Republike Hrvatske (Конституционен съд на Република Хърватия). **IT:** Corte Costituzionale (Конституционен съд). **CY:** Ανώτατο Δικαστήριο (Върховен съд на Република Кипър). **LV:** Latvijas Republikas Satversmes tiesa (Конституционен съд на Република Латвия). **LT:** Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (Конституционен съд на Република Литва). **LU:** Cour constitutionnelle de Luxembourg (Конституционен съд на Люксембург). **HU:** Alkotmánybíróság (Конституционен съд на Унгария). Всички съдилища могат да упражняват децентрализирана форма на „конституционен“ контрол на пряко приложими договори. **MT:** Конституционен съд. **NL:** Hoge Raad der Nederlanden (Върховен съд на Нидерландия) — Върховният съд на Нидерландия функционира като касационен съд по граждански, наказателни и данъчни дела. **AT:** Verfassungsgerichtshof (Конституционен съд на Австрия). **PL:** Trybunał Konstytucyjny (Конституционен съд на Полша). **PT:** Tribunal Constitucional (Конституционен съд). **RO:** Curtea Constituțională (Конституционен съд на Румъния). **SI:** Ustavno sodišče Republike Slovenije (Конституционен съд на Република Словения). **SK:** Ústavný súd Slovenskej republiky (Конституционен съд на Словакката република). **FI:** Korkein oikeus ja Korkein hallinto-oikeus (Върховен съд и Върховен административен съд на Финландия). Във Финландия няма конституционен съд. Всички съдилища могат да упражняват последващ контрол за конституционност по конкретни дела, като Върховният съд и Върховният административен съд са най-висшата инстанция във всеки клон на съдебната система. **SE:** Högsta Domstolen Högsta och Förvaltningsdomstolen (Върховен съд и Върховен административен съд на Швеция). Всички съдилища могат да упражняват контрол за съответствие на законите с Конституцията или с по-висши закони, когато се произнасят по конкретни дела, и трябва да оставят без приложение всички несъвместими разпоредби.

Компетенциите, с които разполагат тези конституционни юрисдикции, също варират, като в това отношение няма приложими европейски стандарти. Практиката показва, че в някои държави членки основната роля на конституционните съдилища за съдебен контрол на законодателството и нормите се допълва от роля за упражняване на съдебен контрол на законопроектите¹³⁷. В някои случаи националното законодателство също така дава право на обжалване от физически и юридически лица пред конституционните юрисдикции; това право може да бъде ограничено до случаи на предполагаема противоконституционност на общоприложими законодателни актове, докато в други случаи може да обхваща и правото да се оспорват отделни актове. На графика 64 е представен обзор на различните компетенции, упражнявани от най-висшите конституционни юрисдикции на държавите членки, като вниманието се съсредоточава върху подбран набор от компетенции, които обикновено се предоставят на тези юрисдикции.

Графика 64: Избрани компетенции на най-висшата инстанция, която упражнява конституционна компетентност(*) (източник: Европейската комисия)

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	
Конституционен контрол на законопроекти						●	●		●	●							●					●	●	●	●		●	
Конституционен контрол на законодателни актове и други общоприложими норми	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Конституционна жалба от лица (физически или юридически), оспорващи общоприложима норма, приложена в конкретния им случай	●																											
Конституционна жалба от лица (физически или юридически), оспорващи индивидуален акт на публичен орган (включително съдебни решения), който засяга пряко техните права																												

¹ Припомня се, че на 15 февруари 2023 г. Комисията взе решение да предяви иск срещу Полша пред Съда за нарушение на правото на ЕС от нейния Конституционен съд и неговата съдебна практика. Комисията счита, наред с другото, че Конституционният съд не отговаря на изискването за независим и непристрастен съд, предварително създаден със закон, с оглед на неправомерното назначаване на съдии на вече заетите длъжности и поради нередности във връзка с назначаването на настоящия му председател.

(*) **CZ**: предварителен контрол от Конституционния съд се извършва само когато се оценява съответствието на международен договор с Конституцията и конституционните закони. Физически лица могат да оспорват обща норма пред Конституционния съд само при ограничени обстоятелства. **DK**: всички съдилища могат да упражняват контрол за конституционност на законодателството. Контролът се състои в проверка дали актът е приет в съответствие с процедурата, определена в Конституцията и в Правилника за дейността на Парламента, и дали съдържанието на акта е в съответствие с Конституцията. **IE**: член 26 от Конституцията предвижда, че президентът на Ирландия може да отнася законопроекти до Върховния съд за становище относно тяхната конституционност. **EL**: Няма конституционен съд. Всеки съдия има правото и задължението да упражнява контрол за конституционност на законите (децентрализиран контрол за конституционност). Съдът може да обяви съответния закон за „неприложим“ само по отношение на конкретното дело. **ES**: Конституционният съд

¹³⁷ Венецианска комисия, CDL-AD(2011)001 Унгария — Становище по три правни въпроса, възникнали в процеса на изготвяне на Новата конституция, точка 37.

може да разглежда предварителни жалби за противоконституционност във връзка с предложения за реформи на статутите за автономия. **IT**: всеки съдия в обикновените и административните съдилища може да постави под въпрос конституционността на нормите, които трябва да приложи в делото, с което е сезиран. Правителството на държавата и регионалните правителства могат директно да отнасят до Съда въпроси относно конституционността на основание, че гарантираните им съгласно Конституцията компетенции са били иззети. **LU**: проверка за конституционност може да бъде образувана, когато дадена страна повдигне въпрос относно съответствието на даден закон с Конституцията пред обикновените или административните съдилища. **CY**: считано от юли 2023 г., Кипър ще разполага с конституционен съд (Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο). Законодателството предвижда система за отнасяне на въпроси, свързани с конституционността на даден закон, от обикновените съдилища до Конституционния съд. Конституционният съд не може да упражнява контрол по отношение на индивидуални жалби. **HU**: предварителен контрол на законопроекта може да бъде поискан от парламента или от президента на Републиката. Последващ контрол на законите може да бъде иницииран от правителството, от една четвърт от членовете на парламента, от комисаря за основните права (омбудсмана), от председателя на Kúria (Върховния съд) и от главния прокурор. **NL**: обикновените съдилища могат да извършват децентрализирана форма на конституционен контрол при отсъствие на централизиран конституционен съд. Докато актовете на парламента не подлежат на контрол за конституционност, такъв е възможен за пряко действащи договори. Консултативният отдел на Държавния съвет предоставя независими консултации по законопроекта, включително по отношение на тяхната съвместимост с Конституцията. **PT**: последващият контрол включва проверка дали е конституционен пропускът да се приемат необходимите законодателни мерки за изпълнение на конституционните норми. **SI**: по предложение на президента на Републиката, правителството или една трета от членовете на Народното събрание Конституционният съд представя становище дали международен договор е в съответствие с Конституцията като част от процеса по ратифициране на договора. Народното събрание е обвързано от становището на Конституционния съд.

— Независимост на адвокатите и адвокатите в ЕС —

Адвокатите и техните професионални организации изпълняват основна роля за гарантирането на защитата на основните права и за укрепването на върховенството на закона¹³⁸. Справедливата система на правораздаване изисква адвокатите да могат свободно да упражняват дейността си по консултиране и представляване на своите клиенти. Фактът, че адвокатите практикуват свободна професия, и авторитетът, произтичащ от него, спомагат за запазването на независимостта, а адвокатските колегии изпълняват важна роля за гарантиране на независимостта на адвокатите. Европейските стандарти изискват, наред с другото, свобода на упражняване на адвокатската професия и независимост на адвокатските колегии. В тези стандарти също така се определят основните принципи на дисциплинарното производство срещу адвокати¹³⁹.

---

¹³⁸ „Адвокатите играят важна роля за защитата на върховенството на закона и независимостта на съдебната власт, при зачитане на разделението на властите и основните права“, *Достъп до адвокат и върховенство на закона*, Документ за обсъждане на председателството за заседанието на Съвета по правосъдие и вътрешни работи на 3 и 4 март 2022 г.: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6319-2022-INIT/bg/pdf>.

¹³⁹ Препоръка № R(2000)21 на Комитета на министрите на Съвета на Европа.

Графика 65: Независимост на адвокатурите и адвокатите, 2022 г. (*) (източник: Европейската комисия и ССВЕ¹⁴⁰)

(*) Въз основа на резултатите от проучването на държавите членки могат да се присъдят максимум 9 точки. Проучването бе проведено в началото на 2023 г. Що се отнася до въпроса, свързан с гаранциите за поверителност на отношенията между адвокат и клиент, по 0,5 точки са присъдени за всеки от сценариите, които са обхванати напълно (претърсване и изземване на електронни данни, съхранявани от адвоката, претърсване на помещенията на адвоката, прихващане на съобщения между адвокат и клиент, наблюдение на адвоката или на неговите помещения, данъчен одит на адвокатската кантора и други административни проверки). За всички останали критерии, които са напълно изпълнени, е присъдена 1 точка. Ако даден критерий не е изпълнен, не е присъдена точка. **MT**: отговори от 2020 г., адаптирани към новата методика. **EE**: Министерството на правосъдието има широки надзорни правомощия по отношение на организацията на системата за правна помощ. **LT**: в съответствие със Закона за адвокатурата дисциплинарните действия срещу адвокати могат да се предприемат от Адвокатския съвет. В закона обаче се предвижда, че министърът на правосъдието също разполага с такова право. Ако министърът на правосъдието вземе решение за инициране на дисциплинарни действия срещу адвокат, адвокатурата няма думата в това производство и делото се отнася директно до дисциплинарния съд. В допълнение към това дисциплинарният съд се състои от петима адвокати, които са членове на адвокатурата. Трима от петимата са избрани от общото събрание на адвокатурата, а другите двама са назначени от министъра на правосъдието. **PL**: Министерството на правосъдието има надзорна роля върху адвокатурата, като организира изпитите за адвокати и контролира схемата за минимални правни такси. **SI**: дисциплинарните производства се провеждат изключително в рамките на самата адвокатска колегия. Решението на дисциплинарната комисия на първа инстанция може да се обжалва, като се разглежда от дисциплинарната комисия на втора инстанция. Решенията на дисциплинарната комисия на втора инстанция не подлежат на обжалване. Това е посочено в член 65 от Закона за адвокатите: „Решенията на дисциплинарни органи на адвокатската колегия подлежат на изпълнение“. **SK**: на първо място, независимата надзорна комисия на словашката адвокатска колегия подава петиция въз основа на жалбата. Министърът на правосъдието обаче също може да иницира дисциплинарно производство: ако „адвокат е извършил действие, което може да се счита за професионално нарушение съгласно действащите правни норми, председателят на надзорната комисия или министърът на правосъдието (действащ като вносител на петиция) може да внесе заявление за образуването на дисциплинарно производство съгласно настоящия акт до управителния орган на съответната адвокатска колегия в рамките на срока, приложим за образуването на дисциплинарното производство съгласно действащата правна норма“.

¹⁴⁰ Данните за 2022 г. са събрани чрез отговори на членове на ССВЕ на въпросник.

3.3.3. Обобщение относено независимостта на съдебната власт

Независимостта на съдебната власт е основен елемент на ефективната правосъдна система. Тя играе изключително важна роля за утвърждаването на принципите на правовата държава, справедливостта на съдебното производство и доверието на гражданите и предприятията в правната система. Поради тази причина всяка реформа в сектора на правосъдието следва да е насочена към утвърждаването на принципите на правовата държава и спазването на европейските стандарти относно независимостта на съдебната власт. В информационното табло за 2023 г. са показани тенденциите в усещането за независимост на съдебната власт сред широката общественост и дружествата. В настоящото издание също така се представят някои нови показатели относно назначаването на председателите на върховните съдилища и главните прокурори, относно органите, насочени към предотвратяване и пресичане на корупцията, и относно най-висшите инстанции, които упражняват конституционни компетенции. Структурните показатели сами по себе си не позволяват да се направят заключения за независимостта на съдебната власт в държавите членки, а представляват възможни елементи, които могат да послужат като отправна точка за такъв анализ.

- а) В информационното табло за 2023 г. са представени промените в **усещането за независимост** съгласно проучванията сред гражданите (Евробарометър FL519) и дружествата (Евробарометър FL520):
- Осмото проучване на Евробарометър сред широката общественост (графика 49) показва, че усещането за независимост се е *подобрило* в 15 държави членки в сравнение с 2016 г. Усещането за независимост сред широката общественост се е *подобрило* в 8 от държавите членки, изправени пред специфични затруднения, в сравнение с 2016 г. В сравнение с миналата година усещането за независимост сред широката общественост се е *подобрило* в 12 държави членки, както и в 8 от държавите членки, изправени пред специфични затруднения, въпреки че в две държави членки усещането за независимост остава на особено ниско равнище.
  - Осмото проучване на Евробарометър сред дружествата (графика 51) показва, че усещането за независимост се е *подобрило* в 12 държави членки в сравнение с 2016 г. В сравнение с миналата година обаче усещането за независимост сред дружествата се е *влошило* в 13 държави членки, както и в 9 от държавите членки, изправени пред специфични затруднения. В две държави членки усещането за независимост остава на особено ниско равнище.
  - Сред причините, водещи до усещане за липса на независимост на съдилищата и съдиите, най-често изтъквани са *намесата или натискът от страна на правителството или политиците* и на второ място *натискът поради икономически или други конкретни интереси*. В сравнение с предходни години и двете причини продължават да се открояват при двете държави членки, в които усещането за независимостта е на особено ниско равнище (графики 50 и 52).
  - Сред причините за положителното усещане за независимост на съдилищата и съдиите близо четири пети от дружествата и от широката общественост (еквивалентно съответно на 38 % и 42 % от всички отговорили) посочват *гаранциите, предоставяни от статута и позицията на съдиите*.

- б) От 2022 г. насам в Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието се представят резултатите от проучване на Евробарометър за това как дружествата възприемат **ефективността на защитата на инвестициите от закона и съдилищата**, що се отнася до това, което според тях представляват необосновани решения или бездействие на държавата (графика 53). Административното поведение, стабилността и качеството на законодателния процес, както и ефективността на съдилищата и защитата на собствеността продължават да бъдат ключови фактори със сравнимо значение за доверието в защитата на инвестициите (графика 54). В сравнение с миналата година доверието в защитата на инвестициите се е повишило в 16 държави членки.
- в) На графика 55 е представен актуализиран преглед на основните правомощия на съдебните съвети в държавите, в които съществуват такива органи.
- г) На графики 56—57 е представена ситуацията по отношение на назначаването на председателите на върховните съдилища във всички държави членки. На графика 56 са представени органите, които предлагат кандидатите за назначаване като председатели на върховните съдилища, както и органите, които ги назначават. На графика 57 е представена компетентността, с която разполагат изпълнителната власт и парламентът при назначаване на председателите на върховните съдилища по предложение на предлагащите органи.
- д) За първи път в Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието са представени поредица от показатели, насочени специално към борбата с корупцията. На графики 58 и 59 е представен съпоставителен преглед на правомощията и назначаването на специализираните органи за предотвратяване на корупцията. На графики 60 и 61 е представен първият преглед на органите от гледна точка на специализацията им за пресичане на корупцията и процедурите за назначаване на ръководителите на специализираните прокуратури за борба с корупцията.
- е) На графика 62 за първи път са представени органите, участващи в назначаването на главните прокурори.
- ж) Като новост в настоящото издание на информационното табло, на графики 63 и 64 е представен първият преглед на различните решения, приети в държавите членки за гарантиране на защитата на конституционните права на най-висшата инстанция, както и подбрани нейни компетенции.
- з) На графика 65 е показано, че въпреки че в девет държави членки изпълнителната власт изпълнява известна надзорна роля по отношение на адвокатурата, независимостта на адвокатите обикновено е гарантирана, което им позволява да могат свободно да упражняват дейността си по консултиране и представляване на своите клиенти.

4. ЗАКЛЮЧЕНИЯ

В Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието за 2023 г. е представена разнообразна картина на ефективността на правосъдните системи в държавите членки. Таблото показва, че в много юрисдикции понастоящем се полагат усилия за подобряване на ефикасността, качеството и независимостта на правосъдните системи. Продължават обаче да съществуват предизвикателства, така че не може да се каже, че гражданите имат пълно доверие в правните системи на всички държави членки. Информацията, съдържаща се в Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието, допринася за мониторинга, осъществяван в рамките на Европейския механизъм за върховенството на закона, и подпомага годишния доклад на Комисията относно върховенството на закона.